

Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih
standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma

Osobne, usluge zaštite i druge usluge

PROFIL SEKTORA

Agencija za
strukovno obrazovanje
i obrazovanje odraslih

Osobne, usluge zaštite i druge usluge

Osobne, usluge zaštite i druge usluge

ZA AGENCIJU ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH:

Ravnatelj: Ivan Šutalo, dipl. ing.

Voditelj projekta: Nino Buić, dipl. pov. i prof.

RAZVOJNI TIM:

dr.sc. Jurgen Weiss - voditelj projektnog tima

mr.sc. Sanja Crnković Pozaić – metodologija analize ponude i potražnje za zanimanjima

mr.sc. Mislav Balković – metodologija analize potražnje za kompetencijama

dr.sc. Teo Matković – analiza dinamike zapošljavanja i određivanja zanimanja prema kvalifikacijama

mr.sc. Eric Verin – kvantitativna analiza obrazovne ponude

Maja Jukić, dipl.ing. – kvantitativna i kvalitativna analiza obrazovne ponude

Dražen Maksimović, dipl.ing. - analiza sektora

Nino Buić, dipl. pov. i prof. – voditelj projekta

NAKLADNIK

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
Radnička 37b/VII, 10000 Zagreb, Hrvatska

IPA 2007-2009 projekt Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma;
EuropeAid/127472/d/SER/HR

GRAFIČKI DIZAJN:

Bestias dizajn d.o.o.

TISAK:

PRINTERA GRUPA d.o.o.

NAKLADA:

300 primjeraka

Zagreb, siječanj 2012.

**Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih
standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma**

Osobne, usluge zaštite i druge usluge

PROFIL SEKTORA

PREDGOVOR

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih je od Vlade RH i Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa dobila zadaću razvijati moderan sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji će biti u stanju odgovoriti na izazove koje nameće razvoj modernoga hrvatskog društva. Takav će sustav pojedincima pružiti kompetencije koje će ih učiniti konkurentnima na tržištu rada, a bit će usklađene s potrebama tržišta rada.

Strukovno obrazovanje u RH, kao i u ostalim europskim zemljama, ima ključnu ulogu u odgovoru na izazove ubrzanog pojavljivanja novih tehnologija, potražnje za novim kompetencijama, u razvijanju ljudskih potencijala s ciljem postizanja gospodarskoga rasta, zapošljavanja i ostvarivanja socijalnih ciljeva. Stoga ono mora biti povezano s potrebama pojedinaca, tržišta rada, visokog obrazovanja i društva u cjelini.

Kako bi se osigurao takav razvoj nužno je definirati mehanizme koji omogućavaju brzo reagiranje sustava strukovnog obrazovanja na promjenjive zahtjeve tržišta, među ostalim, adekvatnom prilagodbom obrazovne ponude i kurikuluma te usklađivanjem s visokim obrazovanjem. Stoga je ključno da svi dionici počevši od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Agencije, lokalne i regionalne samouprave te svih ostalih partnera, pri osmišljavanju obrazovne politike, ponude i mreže programa koriste relevantne informacije i analize tržišta rada, odnosno donose odluke na temelju dokaza i relevantnih podataka.

Mnoge zemlje uvidjele su važnost usklađivanja obrazovnog sustava na svim razinama s potrebama tržišta rada jer alternativa je preskupa. Održavanje ili razvoj kvalifikacija koje pružaju kompetencije koje su zastarjele ili više nisu potrebne na tržištu rada predstavljaju uzalud potrošeno vrijeme i novac za sve korisnike; za polaznika koji izgubio vrijeme na stjecanju kompetencija s kojima nije konkurentan na tržištu rada, za poslodavca koji dobiva radnika koji nema kompetencije za rad te za državu koja to sve plaća. Stoga su mnoge zemlje osvijestile potrebu razvoja alata i mehanizama koji će smanjiti jaz između obrazovanja i potreba tržišta rada.

Profili sektora, razvijeni u suradnji Agencije i stručnjaka na projektu *Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma*, alat su kojim su po prvi put na jednom mjestu objedinjeni relevantni podatci (iz različitih izvora: Državni zavod za statistiku, HZZ, FINA, MZOŠ E-matica, itd.) o gospodarstvu, tržištu rada i obrazovnoj ponudi u 13 obrazovnih sektora. Profili će služiti sektorskim vijećima, Agenciji, Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, ali i drugim dionicima za planiranje razvoja strukovnih kvalifikacija i strukovnog obrazovanja koje odgovara na potrebe tržišta rada.

Realno je očekivati da će profili sektora kao dio metodologije cjelovite analize tržišta radne snage i sustava obrazovanja biti snažnom podlogom za argumentirano donošenje političkih odluka. Vjerujemo da će korisnost ovog pristupa i ovih dokumenta uvidjeti i brojni drugi dionici i institucije te da će njihova relevantnost i korisnost nadići sustav strukovnog obrazovanja.

Ivan Šutalo, ravnatelj

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Uvodna riječ

Materijal koji imate pred sobom treća je inačica metodologije koja je u razvoju. Ovime želimo prikazati rezultate svoga rada široj publici sa željom da komentira i pridonosi daljnjem razvoju ovog alata za razumijevanje primjene znanja u hrvatskom gospodarstvu.

Ovaj profil sektora razvijen je suradnjom Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i mješovitog tima domaćih i stranih stručnjaka u okviru projekta *Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma* koji se provodi u Agenciji, a financiran je sredstvima Europske Unije u sklopu IPA-programa, Komponente IV, *Razvoj ljudskih potencijala*.

Profil sektora zamišljen je kao analitička podloga za planiranje razvoja obrazovnog sustava, s naglaskom na srednjoškolsko strukovno obrazovanje. Ovaj je dokument javno dostupan svima koji na temelju njega žele razvijati obrazovne programe, donositi obrazovne politike ili se samo upoznati sa sektorom u kontekstu obrazovanja i tržišta rada.

Zajedno s profilima sektora, razvijen je i *Priručnik za korištenje profila sektora* kako bi se svi podatci i analize predstavljeni u profilima sektora mogli ispravno interpretirati te donositi zaključci u pravom kontekstu.

NAPOMENA: Stavovi i tumačenja prikazanih analiza te sadržaj ovog dokumenta nisu službeni stavovi Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih već razvojnog tima.

Osobne, usluge zaštite i druge usluge	1
PREDGOVOR	5
Uvodna riječ	6

Sadržaj

Uvod	12
Naš pristup	13
Metodologija	14
1. Potražnja za zanimanjima	15
2. Potražnja za kompetencijama	16
3. Ponuda zanimanja i kompetencija	16
4. Uvjeti na tržištu rada za sektorska zanimanja	17
5. Usklađivanje ponude i potražnje	17
Smjer daljnje analize	18

1. Potražnja za zanimanjima

1.1. Obuhvat sektora	21
Rodovi zanimanja u podsektorima i dominantne razine složenosti	22
1.2. Upotreba sektorskih zanimanja	23
Zaključci o stupnju koncentracije zanimanja po gospodarskim djelatnostima	26
1.3. Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim gospodarskim djelatnostima	26
1.4. Prihodi, broj poduzeća i zaposlenih	28
Zaključci o obuhvatu sektora	31
1.5. Slobodna radna mjesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže	31
Zaključci o potražnji za zanimanjima iz sektora uslužnih djelatnosti	33

2. Potražnja za kompetencijama

2.1. Matrica kompetencija	37
Podsektor Osobnih usluga	38
Podsektori Usluga zaštite i Drugih usluga	41
2.2. Zaključci o potrebnim kompetencijama	42

3. Ponuda rada u sektoru: zanimanja i kompetencije	45
3.1. Indikatori tržišta rada	47
3.2. Dobna i obrazovna struktura u sektoru	48
3.3. Obrazovna struktura	51
Zaključci o radnoj snazi	53
Zaključci za karakteristike ponude rada u sektoru	54
3.4. Kvantitativna analiza obrazovnih programa	54
Analiza 1 – opći trendovi	57
Analiza 2 – trendovi po godini, razredu i obrazovnom programu/kvalifikaciji	60
Analiza 3 – trendovi po županiji i obrazovnom programu/kvalifikaciji	64
3.5. Kvalitativna analiza obrazovnih programa	67
Obrazovni programi za specifične ciljane skupine	70
3.6. Nezaposlenost i dinamika nalaženja posla nakon obrazovanja	70
Prijava na HZZ	70
Dinamika nalaženja posla	72
3.7. Prijelaz u visoko obrazovanje	73
Analiza odredišnih zanimanja	73
Pojedinačna odredišna zanimanja za zastupljenije sektorske programe	75
4. Uvjeti rada na tržištu za sektorska zanimanja	85
4.1. Neto plaće prema podsektorima	87
4.2. Ugovori o radu	89
4.3. Sati rada i veličina poduzeća	90
Zaključci o uvjetima rada u sektoru usluga	91
5. Usklađivanje ponude i potražnje	93
5.1. Zamjena postojeće radne snage u ključnim djelatnostima usluga	95
5.2. Kako se mogu koristiti rezultati analize u profilu sektora?	97
Obrazovne potrebe za gospodarski razvoj	97
Planiranje industrijske politike	98

Zaključak	99
Dodatci	105
Dodatak 1.	106
Popis zanimanja u sektoru (NKZ)	106
Dodatak 2.	109
Djelatnosti po podsektorima (NKD)	109
Dodatak 3.	115
Matrica kompetencija	115

Popis slika

Slika 1.	Sustav usklađivanja zanimanja i kvalifikacija	14
Slika 2.	Podsektori prema rodovima zanimanja	22
Slika 3.	Koncentracije zanimanja po djelatnostima – Osobne usluge	24
Slika 4.	Koncentracije zanimanja po djelatnostima - Zaštita	25
Slika 5.	Koncentracije zanimanja po djelatnostima – Ostale usluge	25
Slika 6.	Kretanje zaposlenosti u ključnim granama iz podsektora Osobnih usluga	27
Slika 7.	Kretanje zaposlenosti u ključnim granama iz podsektora Zaštite	27
Slika 8.	Kretanje zaposlenosti u ključnim granama iz podsektora Ostale usluge	28
Slika 9.	Indikatori tržišta rada po podsektorima 2010.	48
Slika 10.	Dobna struktura radne snage u podsektorima Osobne usluge, Zaštita i Ostale usluge, 2010.	50
Slika 11.	Obrazovna struktura radne snage u RH, 2010.	51
Slika 12.	Obrazovna struktura radne snage u Sektoru i RH, 2010.	53
Slika 13.	Struktura upisanih učenika po strukovnim sektorima u šk. godini 2010./2011.	56
Slika 14.	Prikaz broja djece i mladih srednjoškolske dobi u promatranom razdoblju u tisućama	58
Slika 15.	Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i sektoru	59
Slika 16.	Trend strukture upisanih učenika u četverogodišnje programe u sektoru	62
Slika 17.	Trend strukture upisanih učenika u trogodišnje programe u sektoru	63
Slika 18.	Prikaz broja upisanih učenika u trogodišnje programe iz sektora po županijama u šk.god. 2010/2011	65
Slika 19.	Prikaz broja upisanih učenika u četverogodišnje programe iz sektora po županijama u šk.god. 2010/2011	66
Slika 20.	Shematski prikaz metodologije razvoja strukovnih kurikuluma	67
Slika 21.	Neto plaće u podsektorima	87
Slika 22.	Vlasništvo poslovnih subjekata u podsektorima	88
Slika 23.	Vrste ugovora o radu u sektoru	89
Slika 24.	Sati rada u podsektorima	90
Slika 25.	Zaposleni prema veličini poslovnog subjekta	90
Slika 26.	Proces planiranja kvalifikacija	97

Popis tablica

Tablica 1.	Ekonomska aktivnost po sektorskim zanimanjima u gospodarstvu, 2010.g.	21
Tablica 2.1.	Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz podsektora Osobnih usluga za 2010. godinu	29
Tablica 2.2.	Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz podsektora Usluga zaštite za 2010. godinu	29
Tablica 2.3.	Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz podsektora Ostalih usluga za 2010. godinu	30
Tablica 3.	Podatci o nezaposlenima i zapošljavanju prema sektorskim zanimanjima 2010.godine	32
Tablica 4.	Broj i rasprostranjenost kompetencija po zanimanjima i skupinama kompetencija prema zahtjevima poslodavaca – frizer i kozmetičar	40
Tablice 5.i 6.	Određivanje kompetencija iz podsektora Ostalih usluga i Usluga zaštite – staklari i zaštitari	42
Tablica 7.	Programi u sektoru u koje su se upisivali učenici u šk. godini 2010./2011.	57
Tablica 8.	Prikaz broja upisanih učenika / studenata u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske u posljednjih 5 godina	58
Tablica 9.	Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i u sektoru	59
Tablica 10.	Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju po programima	61
Tablica 11.	Vrijeme nastanka ili zadnjih revizija relevantnih obrazovnih programa	61
Tablica 12.	Prikaz broja učenika u trogodišnjim programima u sektoru po županijama	64
Tablica 13.	Struktura broja učenika u četverogodišnjim programima iz sektora po županijama	64
Tablica 14.	Popis županija s rednim brojevima iz Tablica 12 i 13	65
Tablica 15.	Broj osoba koje završavaju srednje obrazovanje i prijavljuju se na HZZ, po godinama. Prikaz programa koje godišnje završava više od stotinu učenika, 2007.-2010.	71
Tablica 16.	Dinamika nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ. Udjel mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar 6, 12 i 36 mjeseci.	72
Tablica 17.	Promjena dinamike nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ, prema godini ulaska na tržište rada. Udjel mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar godinu dana, 2006.-2010.	73
Tablica 18.	Zanimanja u kojima su se zaposlili mladi sa svjedodžbom strukovnih programa iz sektora. Adekvatnost razine kvalifikacija i pojava rada u zanimanju koje odgovara sektorskom profilu.	75
Tablica 19.1.	Najučestalija prva zanimanja za frizere prijavljene 2006.-2010.	76
Tablica 19.2.	Najučestalija prva zanimanja za kozmetičare prijavljene 2006.-2010.	77
Tablica 19.3.	Najučestalija prva zanimanja za soboslikare prijavljene 2006.-2010.	78
Tablica 19.4.	Najučestalija prva zanimanja za fotografe prijavljene 2006.-2010.	79
Tablica 19.5.	Najučestalija prva zanimanja za pedikere prijavljene 2006.-2010.	80
Tablica 19.6.	Najučestalija prva zanimanja za autolakirere prijavljene 2006.-2010.	81
Tablica 19.7.	Najučestalija prva zanimanja za tehničare zaštite osoba i imovine prijavljene 2006.-2010.	82
Tablica 19.8.	Najučestalija prva zanimanja za pismoslikare prijavljene 2006.-2010.	82
Tablica 19.9.	Sva prva zanimanja za tehničare za očnu optiku prijavljene 2006.-2010.	83
Tablica 19.10.	Sva prva zanimanja za pomoćne soboslikare (TES) prijavljene 2006.-2010.	83
Tablica 19.11.	Sva prva zanimanja za tapetare prijavljene 2006.-2010.	84
Tablica 20.	Zamjena radne snage za sektor Usluga	96

Uvod

Sektor Osobnih, usluga zaštite i drugih usluga područje je koje se prožima u širokom spektru djelovanja i odnosi se, kako je ovdje postavljeno, u najvećem dijelu na osobne usluge. Problem je ovog sektora što je zapravo integriran u medicinu, poljoprivredu, strojarstvo, elektrotehniku, naročito u trgovinu i turizam. Prednost je ovog sektora što se temelji na neposrednom kontaktu s klijentima te je ovaj proizvod gotovo nemoguće uvesti (npr. iz Kine) pri čemu je stalno potreban na tržištu (frizure, pedikure, zaštita...) i to u gotovo svim gospodarskim djelatnostima. Može se reći da je obuhvat sektora definiran s jedne strane brojem zanimanja u kojima se znanja koriste, ali i ekonomskim pokazateljima vrijednosti koje ta znanja stvaraju. U ovom ćemo radu preko broja zanimanja koja koriste njegova znanja, prvo definirati sektor, a zatim ćemo to pokušati i stvorenom vrijednošću kroz primjenu znanja u gospodarstvu.

Vrlo je važno da su spomenuta zanimanja raspodijeljena u gospodarstvu. Stupanj rasprostranjenosti ili koncentracije zanimanja po djelatnostima može nam više reći o tome kakva će biti potražnja za ovim zanimanjima u budućnosti. Ako se, primjerice, djelatnost u kojoj je koncentracija zanimanja iz podsektora Financija povećava, to će se odraziti i na potražnju za tim zanimanjima. Ako je pak koncentracija u pojedinim djelatnostima niska, ali imamo prisutnost u mnogim djelatnostima, tada će potražnja možda i dalje rasti usprkos niskoj koncentraciji u pojedinim granama.

Koliko je jak uslužni sektor u hrvatskom gospodarstvu? Kakva su kretanja u tri temeljna podsektora (osobne, usluge zaštite i ostale usluge)? Imamo li dovoljno kadrova za zadovoljiti potražnju? Kolika je apsorpcija znanja iz uslužnih djelatnosti u gospodarskim sektorima i gdje ona imaju najveću koncentraciju? Koliko je sektor uslužnih djelatnosti stvorio zanimanja u gospodarstvu? Je li manjak kadrova u ovom sektoru kočnica razvoju konkurentnosti samog sektora? Kako pozicionirati obrazovnu politiku u cilju privlačenja stranih investicija? Kakva su globalna kretanja u ovom području i što iz njih možemo zaključiti? Kakve promjene u strukturi potrebnih znanja i vještina donosi tehnološki razvoj? Što možemo očekivati otvaranjem tržišta prema konkurenciji EU-a?

Ova analiza pokušat će pružiti odgovore na ova i brojna druga pitanja koristeći izvore podataka koji su u Hrvatskoj dostupni. To su **Anketa o radnoj snazi** koja je najčešći izvor svugdje u svijetu za analizu tržišta rada te omogućuje prikaz zanimanja i djelatnosti, **podaci o zaposlenosti iz Državnog zavoda za statistiku** (vremenske serije), **financijski podaci o poslovanju poduzeća** po djelatnostima i županijama **iz FINE**, **nezaposleni po zanimanjima iz Hrvatskog zavoda za zapošljavanje**, **anketa provedena među poslodavcima** i visokoobrazovnim ustanovama u cilju sagledavanja kompetencija potrebnih za radna mjesta u sektoru te e-matica Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Od klasifikacija najčešće se koristio ISCO-88 ili NKZ Nacionalna klasifikacija zanimanja i NKD 2002 i 2007 - Nacionalna klasifikacija djelatnosti koja se temelji na NACE Rev. 2, od 2010. Kao što će se vidjeti u ovoj analizi, potražnja za znanjima iz uslužnih djelatnosti općenito je u porastu, ali sa značajnim odstupanjima po podsektorima što je posljedica procesa difuzije u sve djelatnosti.

Sektor osobnih, usluga zaštite i drugih usluga u sebi objedinjuje mnoge vrlo raznorodne djelatnosti i zanimanja kojima je zajedničko to što pružaju vrlo različite usluge kako pojedincima tako i poslovnom sektoru. Osnovni su problemi sektora nehomogenost i disperzija, nedostatak volje za obrazovanjem u sektoru, sezonski karakter uslužnih djelatnosti te naglašenost sive ekonomije na ovom području. Sektor posjeduje potencijal da se ovi problemi brzo riješe, ali potrebno je redefinirati kompetencije te educirati i motivirati ljude da se pojavljuju na tržištu rada u ovom sektoru.

Imajući u vidu sva navedena otvorena pitanja kroz ovaj ćemo profil nastojati odvojeno za osobne usluge, usluge zaštite i ostale usluge dati prije svega ključne gospodarske pokazatelje te ponudu i potražnju na tržištu rada kao i potrebnu strukturu znanja i vještina koje bi trebale činiti buduće obrazovne programe u sektoru. Cilj je ovim profilom tvorcima obrazovnih politika (prije svega u strukovnom srednjoškolskom obrazovanju) pružiti kvalitetnu podlogu za planiranje razvoja obrazovnog sustava koji će služiti na dobrobit industrije i hrvatskog gospodarstva u cjelini.

Zbog svoje nehomogenosti bilo bi korisno podijeliti sektor u nekoliko podsektora. Upravo zbog toga je Sektorsko vijeće za Osobne usluge odlučilo sektor podijeliti na tri podsektora: **podsektor osobnih usluga, podsektor usluga zaštite i podsektor ostalih usluga** kako bi u svojim analizama moglo donijeti jasnije zaključke o gospodarskim i kadrovskim kretanjima u sektoru te na koncu dati kvalitetnije razvojne smjernice.

NAŠ PRISTUP

Ključna je pretpostavka prikazane metodologije da su znanja i vještine koje se stječu u obrazovnim institucijama, ali i kroz radno i životno iskustvo, glavni generator novih proizvoda, tehnologija i ideja bitnih za ostvarenje gospodarskog razvoja, a time i društvenog blagostanja. Stoga je ključ rasta i razvoja gospodarstva kao i politika razvoja u unaprijeđivanju ljudskih potencijala u skladu s kratkoročnim i dugoročnim potrebama gospodarstva, zajednice i pojedinca.

Za svijet obrazovanja najvažnije je prepoznati sadašnju i buduću potražnju za znanjima koja će biti potrebna za gospodarski razvoj. Kroz vrijeme, kako se struktura gospodarstva mijenja prema potrebama potrošača na domaćem i globalnom tržištu, tako se i struktura znanja i vještina mijenja. Održavanje konkurentnosti moguće je samo ako su takva neophodna znanja i vještine prisutni u obrazovnim ishodima, standardima i kvalifikacijama koje donose obrazovni programi.

OSNOVNI POJMOVI KORIŠTENI U SEKTORSKOM PROFILU¹

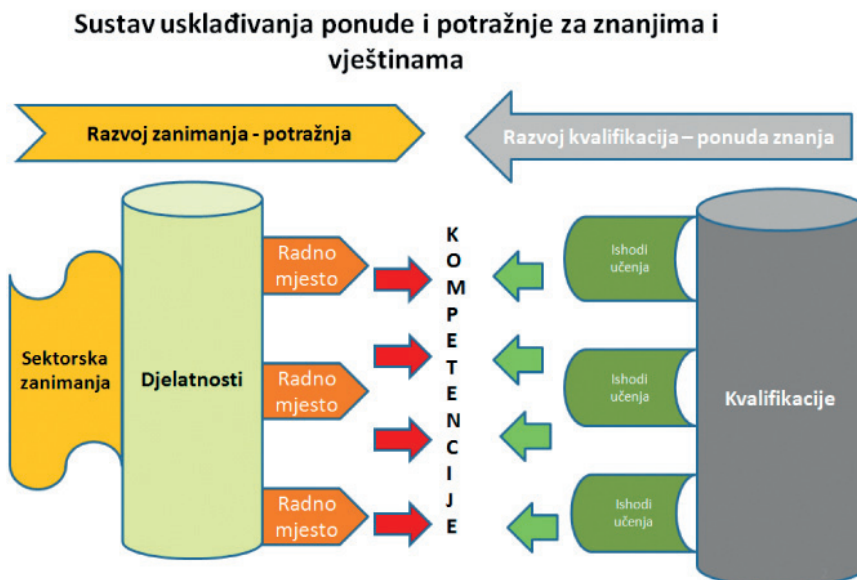
POJAM	OBJAŠNENJE
Sektor	Skup znanja i vještina koji predstavljaju jedno homogeno područje znanja. U RH danas poznajemo 13 obrazovnih sektora u području strukovnog obrazovanja.
Djelatnost	Skup poslovnih subjekata koji se bave istom vrstom gospodarske aktivnosti, npr. poljoprivreda.
Zanimanje	Skup znanja i vještina koji se stječu na radnom mjestu u određenom području znanja. Primjenom znanja iz sektora generiraju se zanimanja.
Obuhvat sektora	Broj zanimanja koja koriste znanja i vještine sektora i vrijednost koju ta zanimanja stvaraju.
Indikator koncentracije	Udio zaposlenih sa zanimanjima iz sektora u nekoj djelatnosti.
Radno sposobno stanovništvo u sektoru	Sve osobe stare 15+ ili 15-64 godine koje imaju zanimanja iz sektora – ukupna moguća ponuda rada u sektoru.

¹ Detaljno o osnovnim pojmovima u Priručniku za korištenje profila sektora.

Aktivno stanovništvo u sektoru	Osobe sa zanimanjima iz sektora koje rade ili žele raditi – mogu biti zaposlene ili nezaposlene i ukupno čine radnu snagu.
Kompetencija	Skup znanja i vještina koje osoba zna primijeniti u praksi, a podrazumijeva i pripadajuću samostalnost i odgovornost u radu.
Ishod učenja	Skup znanja i vještina te pripadajuće samostalnosti i odgovornosti koje je osoba stekla učenjem i dokazuje ih nakon postupka učenja.

METODOLOGIJA

Okosnica je metodologije analiziranje ponude i potražnje za znanjima i vještinama sektora Osobnih usluga, usluga zaštite i ostalih usluga. Ponudu rada u danom trenutku čine svi radnosposobni stanovnici (15-64 godine) koji imaju kvalifikacije ili zanimanja iz obrazovnog sektora Osobnih usluga, usluga zaštite i ostalih usluga. Oni mogu biti zaposleni, nezaposleni ili neaktivni a njihove obrazovne, dobne i spolne karakteristike bit će prikazane u tijeku analize. S druge strane, potražnja za znanjima i vještinama može se prepoznati preko historijske analize zapošljavanja po zanimanjima u vremenu kao i pomoću analize slobodnih radnih mjesta. Cilj je usporediti strukturu ponude sa strukturom potražnje kako u smislu brojnosti sektorskih zanimanja (imamo li dovoljno radne snage s određenim zanimanjima?), tako i u smislu relevantnosti obrazovnih ishoda za promjenjive potrebe gospodarskih subjekata koje su rukovođene razvojem tehnologija, zahtjevima tržišta i konkurencijom.

Slika 1. Sustav usklađivanja zanimanja i kvalifikacija

Ponuda i potražnja za znanjima i vještinama analizira se na dvije razine. Prva je razina sektorskih zanimanja. Kad se utvrde ključna zanimanja nekog sektora, analiza se spušta na razinu radnih mjesta na kojima se analiziraju kompetencije potrebne za ostvarenje kvalitete, efikasnosti i učinkovitosti na radnom mjestu. Svaka od razina analize ima svoje alate koji će također biti opisani u „Priručniku za pripremu profila sektora.“ Na slici 1 prikazan je sustav koji slikovito opisuje glavne metodološke odrednice korištene u ovoj analizi.

Metodološki će analitičke podloge za razvoj standarda zanimanja kretati analizom sektorskih zanimanja. Nakon određivanja sektorskih zanimanja empirijskim će se putem korištenjem ankete o radnoj snazi istražiti prisutnost danih zanimanja u gospodarskim djelatnostima kako bi se otkrila disperzija korištenja sektorskih znanja i vještina. Na taj će se način prepoznati ključne djelatnosti koje u najvećoj mjeri koriste sektorska znanja i pratit će se dugotrajna kretanja u prihodima i zaposlenosti ključnih djelatnosti.

Kad se prepoznaju ona zanimanja koja su za navedene djelatnosti najvažnija preći će se na analizu radnih mjesta u poduzećima korištenjem upitnika o radnim mjestima i kompetencijama. Na temelju te analize kategorizirat će se vrste kompetencija koje bi trebale biti pretočene u obrazovne ishode i biti dijelom sektorskih standarda kvalifikacija.

U nastavku je opis korištene metodologije te prikaz osnovnih skupina informacija (poglavlja) koje su prezentirane ovim profilom sektora kao i dio metodoloških postavki koje su korištene. Detaljni opis korištene metodologije dan je „Priručnikom za izradbu profila sektora“ i „Priručnikom za korištenje profila sektora“.

1. POTRAŽNJA ZA ZANIMANJIMA

U ovom poglavlju bit će prikazani podatci o potražnji za sektorskim zanimanjima kroz:

- 1.1. Obuhvat sektora** - Prikazat ćemo broj i vrste zanimanja koja koriste znanja i vještine sektora. Radi se o izboru zanimanja u sektoru ili podsektorima koje su iz NKZ odabrali stručnjaci iz Sektorskog vijeća te o ukupnim podacima o broju zaposlenih, nezaposlenih i neaktivnih na razini RH. U ovom profilu sektora bit će odvojeno prikazan obuhvat po podsektorima. Detaljnije objašnjenje ovih pokazatelja dostupno je u poglavlju 6.1. *Priručnika za korištenje profila sektora* (u daljnjem tekstu *Priručnik*).
- 1.2. Upotreba sektorskih zanimanja** - Kad utvrdimo koja su sektorska zanimanja, ispitat ćemo u kojim su gospodarskim djelatnostima takva zanimanja prisutna koristeći anketu o radnoj snazi za 2010. godinu. To ćemo prikazati jednostavnim indeksom KONCENTRACIJE kojim ćemo definirati do koje su mjere u svakom od gospodarskih sektora zastupljena tipična zanimanja..
- 1.3. Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim gospodarskim djelatnostima** - Za one sektore za koje se ustanovi visoka razina koncentracije, analizirat ćemo dugoročne trendove u zaposlenosti te ispitati financijsko poslovanje tih djelatnosti tijekom vremena (promjene od 2000. do 2011. godine) iz podataka FINE. Na taj ćemo način vidjeti radi li se o gospodarskim djelatnostima koje imaju dugoročni rast ili pad. O tome će ovisiti i ponuda i potražnja za zanimanjima koja su ključna u svakom sektoru.
- 1.4. Prihodi, broj poduzeća i zaposlenih** - Praćenje rezultata poslovnih subjekata koji posluju unutar ključnih gospodarskih djelatnosti (onih koje zapošljavaju značajan broj kadrova iz sektora odnosno podsektora) te praćenje ukupne zaposlenosti u tim poduzećima može biti kvalitetna podloga za predviđanje budućih potreba, posebno ukoliko su ovi pokazatelji dostupni na županijskoj razini odnosno ako se odnose na duže vremenske serije.
- 1.5. Slobodna radna mjesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže** - Bit će istaknuta ona zanimanja u kojima se tražitelji zaposlenja teško zapošljavaju kao i ona gdje poslodavci ne mogu naći odgovarajuće zaposlenike.

2. POTRAŽNJA ZA KOMPETENCIJAMA

U ovom će poglavlju podatci o potražnji za kompetencijama unutar sektorskih zanimanja, odnosno radnih mjesta, biti prikazani kroz sljedeće elemente:

- 2.1. **Matricu kompetencija** predstavljenu u **Dodatku 3** ovog profila sektora, a koja u tabličnom obliku sadrži potrebne kompetencije po zanimanjima, odnosno radnim mjestima, čije potrebe zadovoljava razina srednjoškolskoga strukovnog obrazovanja. Kao podloga za prikupljanje potrebnih kompetencija korištena je anketa provedena među poslodavcima u oba podsektora; anketa provedena u visokoškolskim obrazovnim ustanovama te dodatni izvori podataka; strateški nacionalni i razvojni dokumenti EU-a (npr. strategije industrijskih grana); predviđanja tehnološkog razvoja i napretka u sektoru; Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje i drugi.
- 2.2. **Zaključak o potrebnim kompetencijama** i njihovim izvorima koje bi trebalo uvrstiti u buduće kvalifikacije i koje treba podržati obrazovnim programima (kurikulumima) do razine složenosti 4 prema Hrvatskome kvalifikacijskom okviru. Unutar ove analize biti će navedena i očekivanja tehnološkog razvoja te smjernice razvoja obrazovnih programa kako bi pratili buduće očekivane napretke u smislu razvoja tehnologije.

3. PONUDA ZANIMANJA I KOMPETENCIJA

- 3.1. **Indikatori tržišta rada** - Ovdje će biti prikazani indikatori tržišta rada za svaki od sektora, npr. stopa nezaposlenosti, stopa zaposlenosti, stopa aktivnosti te će se analizirati struktura registriranih nezaposlenih po **zanimanjima** i zapošljavanju s evidencije HZZ-a tijekom 2008. godine.
- 3.2. **Dobna struktura radne snage** - Demografska situacija u Hrvatskoj uvjetuje sve manje kontingente mladih što smanjuje i ponudu rada, naročito u nekim, manje popularnim zanimanjima. Vrlo često nećemo imati zamjene postojeće radne snage budući da su dobne skupine koje odlaze u mirovinu brojčano veće od onih koje ulaze u radnu snagu. To znači da će se prosječna dob radne snage povećavati što utječe i na njenu fleksibilnost, pokretljivost, sklonost učenju i produktivnost.
- 3.3. **Zanimanja prema razini obrazovanja** - Mogućnost širenja sektora uvelike ovisi o gospodarskim uvjetima, ali isto tako i o dobnoj i obrazovnoj strukturi u sektoru. Dobro je poznato da niža obrazovna razina, pogotovo ako je povezana sa starijom dobi ne daje nade da se pojedinci uključuju u procese učenja i stjecanja novih kvalifikacija.
- 3.4. **Kvantitativna analiza obrazovnih programa** – U ovom ćemo dijelu analizirati strukturu upisa po obrazovnim programima i njegove karakteristike kroz vrijeme. Ovaj segment nam govori o interesu mladih za pojedine programe, ali indirektno i o njihovoj percepciji u kojoj će mjeri stečene kvalifikacije biti tražene na tržištu rada. Upisi i kvote su, također, i odraz politike u području obrazovanja te je moguće uočiti njene dobre i loše strane.
- 3.5. **Kvalitativna analiza obrazovnih programa** – U ovom ćemo dijelu analizirati sadržaje pojedinih postojećih programa i njihova preklapanja te sukladno analizi potrebnih kompetencija (poglavlje 2) dati preporuke mogućega razvoja ponude kvalifikacija u sektoru.

- 3.6. Nezaposlenost i dinamika nalaska posla nakon obrazovanja** – Prikaz uspješnosti zapošljavanja prema **obrazovnim programima (kvalifikacijama)** u sektoru mnogo nam govori o uspješnosti obrazovnog sustava odnosno njegovoj usklađenosti s potrebama gospodarstva, kako u smislu strukture obrazovanih tako, neizravno, i u smislu sadržaja pojedinih kvalifikacija.
- 3.7. Prijelaz u visoko obrazovanje** - Detaljniji prikaz kvalitete kvalifikacija i njihove usklađenosti s potrebama i zahtjevima koje postavlja nastavak obrazovanja u visokoškolskom sustavu dan je kroz ovu analizu.
- 3.8. Analiza odredišnih zanimanja** - Uspješnost pronalaska posla nakon završenoga srednjoškolskog obrazovanja svakako je važan indikator koji ukazuje na kvalitetu samog programa. Ipak, sa stanovišta opće društvene korisnosti nije i ne može biti svejedno na kojim se odredišnim zanimanjima zapošljavaju osobe koje završe pojedini obrazovni program, jer ukoliko su to, primjerice, zanimanja za koja ih obrazovanje uglavnom nije pripremalo tada se dovodi u pitanje i opravdanost provedbe takvih programa. Takva situacija dodatno bi bila štetna i za produktivnost radne snage, a posljedično i za konkurentnost gospodarstva, pa je stoga nužno voditi računa o ovom pokazatelju kod planiranja obrazovnih politika.
- 3.9. Komparativni prikaz obrazovnih ishoda i ishoda na tržištu rada prema obrazovnim sektorima** – Prikazuje razlike pojedinih sektora prema kriterijima zapošljivosti, vertikalne prohodnosti i usklađenosti obrazovnih programa sa zanimanjima na kojima se po prvi put zapošljavaju učenici koji završe strukovno obrazovanje. Ova analiza služi kao referentna usporedba uspješnosti obrazovnih programa po sektorima.

4. UVJETI NA TRŽIŠTU RADA ZA SEKTORSKA ZANIMANJA

- 4.1. Neto plaće** - Neto plaća u sektoru otkriva kako je znanje iz nekoga obrazovnog sektora vrednovano na tržištu. Ako je prosječna plaća zaposlenih sa zanimanjima iz sektora niža od prosječne plaće u gospodarstvu, možemo očekivati smanjivanje interesa mladih za upis u sektorske obrazovne programe ali i razinu produktivnosti rada na kojoj se odvija upotreba tih znanja i vještina. Niske plaće obično govore o niskoj produktivnosti, rada a time i o upitnoj konkurentnosti na dulji rok budući da se u našim uvjetima teško može postići troškovna konkurentnost u odnosu na zemlje u kojima su razina troškova života i prihodi po satu mnogo niži. Kod takvih proizvodnji pitanje je vremena kada će se preseliti u zemlje gdje je niska cijena rada dugoročnije osigurana što nije slučaj s Hrvatskom.
- 4.2. Ugovori o radu** - Vrsta ugovora koji se nude za određena sektorska zanimanja govore o razini pravne sigurnosti koju zaposlenici sa sektorskim zanimanjima mogu očekivati na tržištu rada. Ako dominiraju ugovori o radu na neodređeno vrijeme moguće je da se radi o poslovima na kojima se sigurnost mora ponuditi da bi se osigurala odgovarajuća ponuda rada.
- 4.3. Sati rada, veličina poduzeća i vlasnička struktura** - također su elementi koji utječu na odluku o razvoju karijere prema određenim zanimanjima i ovdje će biti prikazani za sva tri podsektora Osobnih usluga.

5. USKLAĐIVANJE PONUDE I POTRAŽNJE

- 5.1. **Zamjena postojeće radne snage** – Ova će analiza pokazati ukupna kretanja priljeva i odljeva radne snage u ključnim djelatnostima za sektor po županijama, uzevši u obzir kako obrazovnu ponudu tako i potražnju na tržištu radne snage. Kao rezultat ove analize moći će biti doneseni zaključci i smjernice za kreiranje upisnih politika.
- 5.2. **Kako se mogu koristiti rezultati analize u profilu sektora** – Bit će prikazane i druge moguće upotrebe rezultata analize na području regionalne razvojne politike, strategije i razvoja ljudskih resursa, industrijske politike kao i podloge za posredovanje i informiranje o razvoju karijere.

SMJER DALJNJE ANALIZE

Ova se analiza mora smatrati početnom analizom sektora i potrebno je u budućnosti produbiti pristup u nekoliko smjerova. Prvo, bilo bi korisno izraditi analizu kretanja zaposlenosti po zanimanjima kroz vrijeme analizom više anketa o radnoj snazi, jer upravo dugoročni trendovi daju dobru osnovu za predviđanje budućih kretanja. Također, potrebno je prikupiti detaljne podatke o potrebnim kompetencijama za radna mjesta.

Pored navedenih 18 temeljnih analiza i prikaza, u idućim verzijama profila sektora moguće je po potrebi uvesti dodatne analize koje će dopunit sektorski profil. Tu je kao područje mogućeg daljnjeg rada vidljiv nedostatak analize aktualne ponude kompetencija unutar postojećih obrazovnih programa.

1. Potražnja za zanimanjima

1. Potražnja za zanimanjima

1.1. Obuhvat sektora

Sektor osobnih usluga, usluga zaštite i ostalih usluga u strukovnom obrazovanju za godinu 2009./2010. obuhvaćao je 6 četverogodišnjih obrazovnih programa i 18 trogodišnjih programa od čega 13 JMO (obrtičkih) programa što čini ukupno 24 aktivna obrazovnih programa. Za 2010./2011. godinu taj je broj nešto manji te iznosi ukupno 16 programa (3 četverogodišnja i 13 trogodišnjih od čega 10 JMO).

	Radnosposobno stanovništvo	Radna snaga	Zaposleni	Nezaposleni	Neaktivni
Osobne usluge	71.207	50.690	44.120	6.571	20.516
Zaštita	47.935	31.673	30.183	1.490	16.262
Ostale usluge	7.678	6.542	5.743	800	1.136
Ukupno podsektori	126.819	88.906	80.045	8.860	37.914
Ukupno RH	2.182.465	1.638.298	1.488.856	149.441	544.167
Udio Osobne usluge %	3,26	3,09	2,96	4,40	3,77
Udio Zaštita %	2,20	1,93	2,03	1,00	2,99
Udio Ostale usluge %	0,35	0,40	0,39	0,54	0,21
Udio podsektora	5,81	5,43	5,38	5,93	6,97

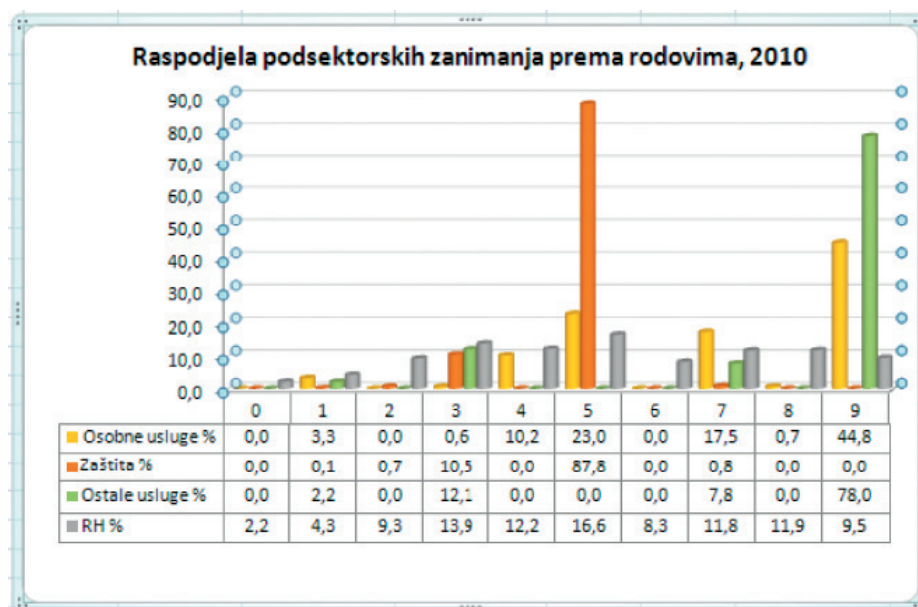
Tablica 1. Ekonomska aktivnost po sektorskim zanimanjima u gospodarstvu, 2010.g.

Ukupni ljudski potencijali u sektoru, tj. sve osobe koje imaju zanimanja u području osobnih, usluga zaštite i ostalih usluga mogu se prikazati kao zbroj aktivnog stanovništva ili radne snage i neaktivnog stanovništva. Radnu snagu čine zaposleni i nezaposleni s navedenim zanimanjima. Prema tome, ukupno raspoloživo stanovništvo u 2010. sa zanimanjima u uslužnim djelatnostima brojilo je 126.819 osoba. Od toga broja, 80.045 bilo ih je zaposleno, 8.860 bilo je nezaposleno, što je zajedno rezultiralo radnom snagom od 89.005² osoba.

² Premda su prikazani detaljni podaci potrebno je znati da se kroz anketu o radnoj snazi dobivaju samo procjene stvarnih brojeva na temelju uzorka, a time se ne može dobiti odgovarajuća preciznost. Prema tome, svaka procjena odnosi se na približan, a ne i stvaran broj zaposlenih, nezaposlenih i neaktivnih stanovnika.

RODOVI ZANIMANJA U PODSEKTORIMA I DOMINANTNE RAZINE SLOŽENOSTI

U svakom obrazovnom sektoru prisutna su zanimanja koja zahtijevaju poznavanje struke od najjednostavnijih do najkompleksnijih zahtjeva, tj. od osobe koja unosi podatke u računalo do istraživača na tehnološki najzahtjevnijim poslovima. Interesantno je analizirati svaki od obrazovnih sektora upravo prema rodovima zanimanja i prema udjelu kompleksnih zanimanja. Koliko u sektoru Osobnih usluga, usluga zaštite i ostalih usluga ima upravljačkih zanimanja, koliko stručnih i znanstvenih, a koliko strukovnih i jednostavnih zanimanja. Svako zanimanje pripada jednom rodu kojih u klasifikaciji zanimanja poznajemo 9. Rod 1 okuplja direktore, zakonodavce, ravnatelje, Rod 2 okuplja stručnjake i znanstvenike, Rod 3 su inženjeri i tehničari, Rod 4 su službenici, Rod 5 su uslužna i trgovačka zanimanja, Rod 6 su poljoprivredna zanimanja, Rod 7 su zanimanja u obrtu, Rod 8 su rukovatelji strojevima i alatima dok se u Rodu 9 nalaze jednostavna zanimanja. **Za svaki obrazovni sektor strateški cilj u ekonomiji znanja trebao bi biti da se poveća udio zanimanja koja imaju veću komponentu znanja, za koju je potrebno više godina učenja, ali i relevantnoga radnog iskustva.** Unutar svakog roda razine složenosti poslova su drugačije. Tako je u Rodu 9 razina složenosti poslova vrlo niska, repetitivna i često ne zahtijeva posjedovanje određenih kvalifikacija, dok je razina složenosti, koja se procjenjuje potrebnim godinama školovanja kod Roda 2 i 3 mnogo viša.

Slika 2. Podsektori prema rodovima zanimanja

Na slici 2. prikazali smo raspodjelu zanimanja u podsektorima osobnih usluga, usluga zaštite i ostalih usluga po rodovima. Vidimo da je najveća frekvencija skupina zanimanja u osobnim uslugama u Rodovima 5, 7 i 9, kod usluga zaštite u Rodu 5 dok je kod ostalih usluga frekvencija najveća u Rodu 9. Ta činjenica govori o dominaciji uslužnih i trgovačkih zanimanja za podsektor zaštite, koja su važna također i za podsektor osobnih usluga uz zanimanja u obrtu i jednostavna zanimanja. U podsektoru ostalih usluga pretežu jednostavna zanimanja te u manjoj mjeri inženjeri i tehničari te zanimanja u obrtu.

Kako je razina složenosti povezana s rodovima zanimanja slijedi da zanimanja u podsektoru zaštite i nekim segmentima podsektora osobnih usluga zahtijevaju u prosjeku više godina školovanja te da je u njima sadržana veća komponenta znanja.

U podsektoru ostalih usluga značajno je zastupljen Rod 9, a nije zanemariv i kod podsektora osobnih usluga, dok se u zaštiti ne pojavljuju zanimanja iz Roda 9.

1.2. Upotreba sektorskih zanimanja

Svako planiranje kvalifikacija i strategija razvoja obrazovnog sektora nužno podrazumijeva spoznaju o vrsti upotrebe sektorskih zanimanja. Najjednostavniji je način koji nas može uputiti u to kako se koriste znanja iz sektora istražiti gdje su zaposlene osobe s takvim zanimanjima. **Cilj bi svakoga obrazovnog sektora s pripadajućim obrazovnim programima trebao biti da se ostvari što veća potražnja za znanjima i vještinama sektora.** Stoga je važno znati u kojoj se djelatnosti najviše koriste sektorska zanimanja kako bi obrazovni programi mogli planirati obrazovne ishode koji odgovaraju potrebama djelatnosti u kojima se nalaze. Da bi pripremili radnu snagu za rad u navedenim djelatnostima, redovni obrazovni programi kao i programi cjeloživotnog učenja moraju nuditi znanja koja će omogućiti različitu primjenu u više gospodarskih djelatnosti. Takav će pristup pomoći u profesionalnoj mobilnosti osoba sa zanimanjima iz sektora iz jedne djelatnosti u drugu uz dodatno osposobljavanje koje je potrebno za uspješnu prilagodbu.

Metoda koju smo koristili da prikazemo koncentraciju sektorskih zanimanja u različitim djelatnostima u gospodarstvu analiza je ankete o radnoj snazi iz 2010. Ta nam anketa omogućava da procijenimo broj zaposlenih sa sektorskim zanimanjima u svakoj grani djelatnosti u gospodarstvu.

Ako je u nekog grani djelatnosti prisutan velik broj sektorskih zanimanja možemo pretpostaviti da će gospodarski rast ili pad te grane djelatnosti u velikoj mjeri utjecati na potražnju za znanjima i vještinama iz obrazovnog sektora. Neki sektori imaju koncentraciju zanimanja u jednoj do dvije djelatnosti, dok su drugi prisutni u manjem obujmu u velikom broju različitih djelatnosti. Tako, primjerice, obrazovni sektor Poljoprivrede, prehrane i veterine, kao i sektor Tekstila i kože, ima visoke koncentracije u malom broju djelatnosti. S druge strane, znanja iz sektora Osobnih usluga, usluga zaštite i ostalih usluga imaju visoku razinu disperziranosti po svim granama djelatnosti budući da je rasprostranjenost tih znanja kroz tehnološki razvoj postepeno osvajala sve gospodarske sektore. Ipak, postoje neke djelatnosti u kojima su sektorska zanimanja vrlo visoko zastupljena, a to su Ostale osobne uslužne djelatnosti i Obrazovanje za podsektor Osobnih usluga, Pružanje usluga zajednici kao cjelini (Javna uprava prema NKD2) i Djelatnosti privatne zaštite (Zaštitne i istražne djelatnosti) za podsektor Zaštite te Skupljanje otpada i Djelatnosti bolnica (zdravstvene zaštite po NKD2) za podsektor Ostalih usluga. Ipak, kako su sektorska zanimanja tražena i u djelatnostima Trgovine na malo, Javne uprave i Graditeljstva koji su veoma značajni i po prihodima i po broju zaposlenih, nužno je pratiti kako brojčanu vrijednost njihovih potreba za kadrovima, tako i njihove specifične potrebe iz repertoara znanja iz sektora.

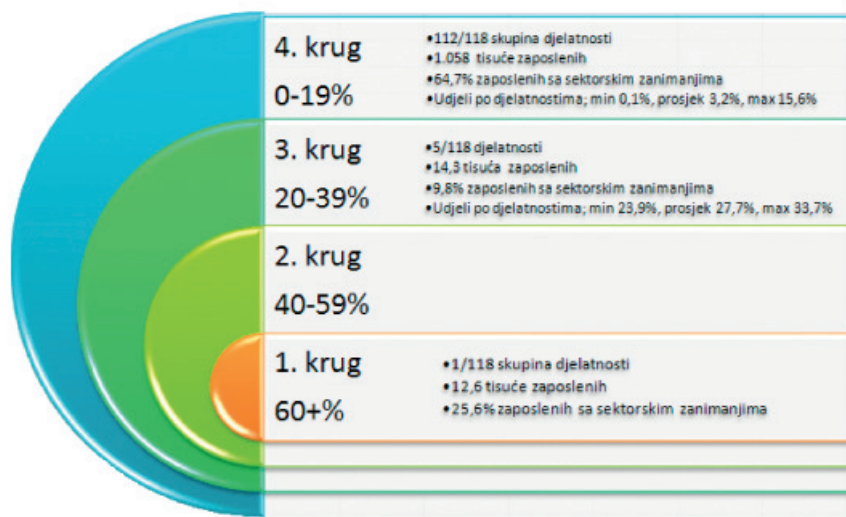
Kod predviđanja potreba za određenim kadrovima ova će analiza pokazati kakva se može očekivati potražnja za sektorskim zanimanjima na kratki rok kako bi se mogle planirati upisne kvote. Za vjerodostojniju procjenu na srednji i dulji rok, potrebno je pristupiti prognozama rasta svake od djelatnosti. Kad se zna kojim će tempom rasti pojedina djelatnost, rezultati ove analize mogu te informacije pretvoriti u upisne kvote koje će biti potrebne da zadovolje navedenu potražnju.

Osim brojnosti i odgovarajućih kvalifikacija koje se razlikuju prema upotrebi u raznim djelatnostima zbog prenosivosti znanja iz jedne djelatnosti u drugu, neophodno je osigurati i prepoznatljive standarde iza kojih stoje prepoznatljive kvalifikacije koje odražavaju različitu upotrebu sektorskih znanja u gospodarstvu. Kod dobivanja koncentracije sektorskih zanimanja izračunat ćemo udjel zaposlenih

sa sektorskim zanimanjima u ukupnom broju zaposlenih u svakoj grani djelatnosti. Udjele smo kategorizirali prema veličini u 4 kruga na sljedeći način:

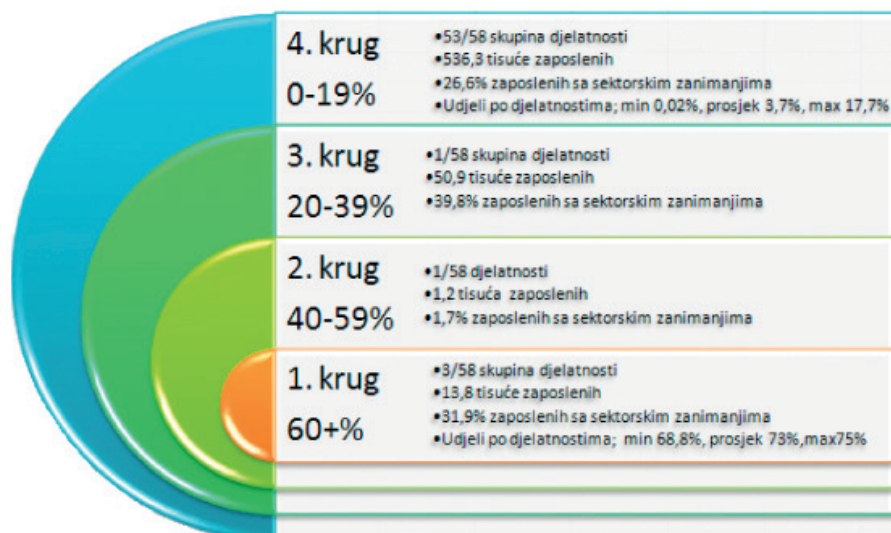
- › 1. krug – više od 60% zaposlenih
- › 2. krug – od 40 - 59% zaposlenih
- › 3. krug – od 20 - 39% zaposlenih
- › 4. krug – od 0 - 19% zaposlenih

Na shemama su prikazane koncentracije zaposlenih po granama djelatnosti svakoga od tri podsektora osobne, usluge zaštite i ostale usluge u sklopu sektora Osobnih usluga.

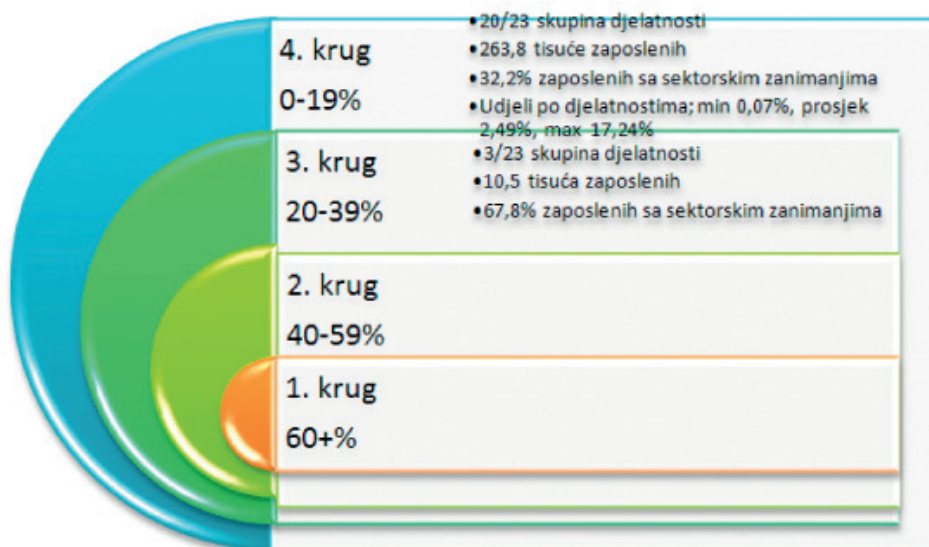
Slika 3 Koncentracije zanimanja po djelatnostima – Osobne usluge

- › Kod podsektora **Osobnih usluga** 1 od ukupno 118 djelatnosti ulazi u 1. krug koncentracije zanimanja po djelatnostima (60+%) s ukupno 12.6 tisuća zaposlenih u okviru kojih se nalazi 25.6% zaposlenih sa sektorskim zanimanjima.
- › U 2. krugu nema djelatnosti kod kojih je koncentracija sektorskih zanimanja od 40-59%.
- › U 3. krugu s koncentracijom zanimanja od 20-39% nalazi se 5 od ukupno 118 djelatnosti s 14,3 tisuća zaposlenih i 9,8% zaposlenih sa sektorskim zanimanjima.
- › U 4. Krugu, gdje je koncentracija 0-19%, nalazi se čak 112 od ukupno 118 djelatnosti s 1.058 tisuća zaposlenih i 64,7% zaposlenih sa sektorskim zanimanjima.

Slika 4. Koncentracije zanimanja po djelatnostima - Zaštita

- › Kod podsektora **Usluge zaštite** 3 od ukupno 58 skupina djelatnosti ulazi u 1. krug koncentracije zanimanja po djelatnostima s 13.8 tisuća zaposlenih i 31.9% zaposlenih sa sektorskim zanimanjima.
- › U 2. krugu s koncentracijom zanimanja 40-59% nalazi se 1 od ukupno 58 djelatnosti sa 1.2 tisuće zaposlenih i 1.7% zaposlenih sa sektorskim zanimanjima.
- › U 3. krugu s koncentracijom zanimanja od 20-39% nalazi se 1 od ukupno 58 skupina djelatnosti s 50.9 tisuća zaposlenih i 39.8% zaposlenih sa sektorskim zanimanjima.
- › U 4. krugu s koncentracijom zanimanja 0-19% nalazi se 53 od ukupno 58 skupina djelatnosti s 536.3 tisuće zaposlenih i 26.6% zaposlenih sa sektorskim zanimanjima.

Slika 5. Koncentracije zanimanja po djelatnostima - Ostale usluge

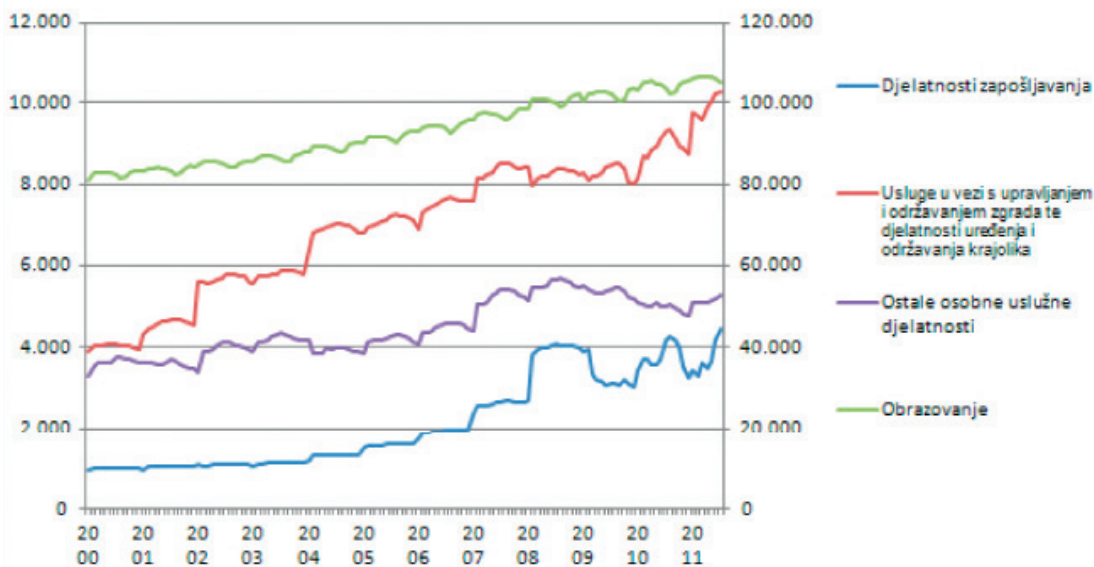
- › Kod podsektora **Ostalih usluga** u 1. i 2. krugu gdje je koncentracija veća od 40% nema zastupljenih skupina djelatnosti.
- › U 3. krugu s koncentracijom zanimanja 20-39% nalazi se 3 od ukupno 23 skupine djelatnosti s 10,5 tisuća zaposlenih i 67,8% zaposlenih sa sektorskim zanimanjima.
- › U 4. krugu gdje je koncentracija od 0-19% nalazi se 20 od ukupno 23 skupine djelatnosti s 263,8 tisuća zaposlenih i 32,2% zaposlenih sa sektorskim zanimanjima.

ZAKLJUČCI O STUPNJU KONCENTRACIJE ZANIMANJA PO GOSPODARSKIM DJELATNOSTIMA

- › Obuhvat sektora Osobnih, usluga zaštita i ostalih usluga prema broju osoba koje imaju zanimanja iz ovog sektora u ukupnom radnosposobnom stanovništvu i čini 5,81%, dok je udjel u ukupnoj zaposlenosti 5,38%, a u ukupnoj nezaposlenosti 5,93%. Radna snaga u sektoru Osobnih, usluga zaštita i ostalih usluga čini 5,34% ukupne radne snage te možemo zaključiti da ovaj sektor manje doprinosi zaposlenosti no što je prisutan u radnosposobnom stanovništvu. Istaknut je visok udio sektorskih zanimanja u ukupnom neaktivnom stanovništvu od 6,97% što govori o nemogućnosti tržišta da absorbira sektorsku ponudu radne snage.
- › Premda je disperzija s malim udjelima sektorskih zanimanja izražena, prisutno je samo 23 od 360 skupina djelatnosti. Nasuprot tome disperzija je razmjerno puno veća kod Osobnih usluga gdje se sektorska zanimanja nalaze čak u 118 skupina djelatnosti, a u 112 od 118 skupina djelatnosti u sektoru udio se kreće od 0-19%. Tu je prisutna mnogo veća disperzija nego kod Ostalih osobnih usluga. Kod podsektora Zaštite slično je kao kod Osobnih usluga, ali visoka je koncentracija u malom broju djelatnosti u kojima je oko 1/3 sektorskih zanimanja.
- › Raširena upotreba zanimanja u podsektorima upozorava na činjenicu da se prilikom planiranja upisa, tipa obrazovnih programa i njihovih obrazovnih ishoda mora voditi računa o različitim načinima upotrebe sektorskih i podsektorskih znanja i vještina.

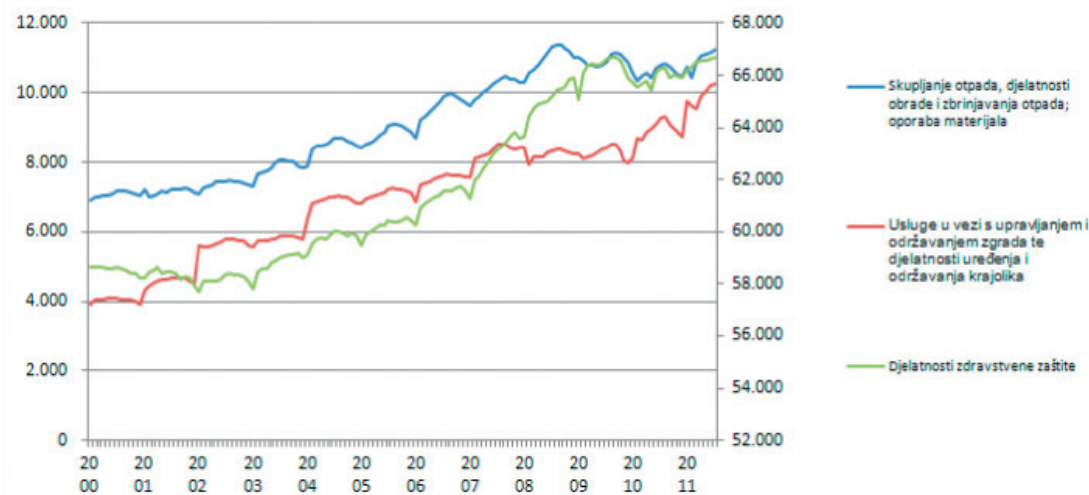
1.3. Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim gospodarskim djelatnostima

Kako bismo procijenili kretanje potražnje za sektorskim zanimanjima analizirat ćemo dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim granama usluga. Prikazat ćemo grane djelatnosti iz prvoga i drugog kruga te analizirati vremenske serije zaposlenosti od 2000. do 2011. godine. Može se očekivati da će rastom zapošljavanja u ključnim djelatnostima rasti i potražnja za sektorskim zanimanjima ali može biti prisutna i suprotna tendencija. Kod grana djelatnosti u kojima je udio sektorskih zanimanja visok, jasno je da će utjecaj kretanja ukupne zaposlenosti u tim granama na potražnju za znanjima i vještinama iz sektora biti snažan. Udio grane u ukupnoj zaposlenosti također je važan premda sektorska zanimanja u njemu nemaju značajan udio. To je slučaj s djelatnosti obrazovanja koja ima velik broj zaposlenih i premda je udio sektorskih zanimanja u njemu malen, ukupna potražnja za zanimanjima usluga može biti značajna u apsolutnom broju.

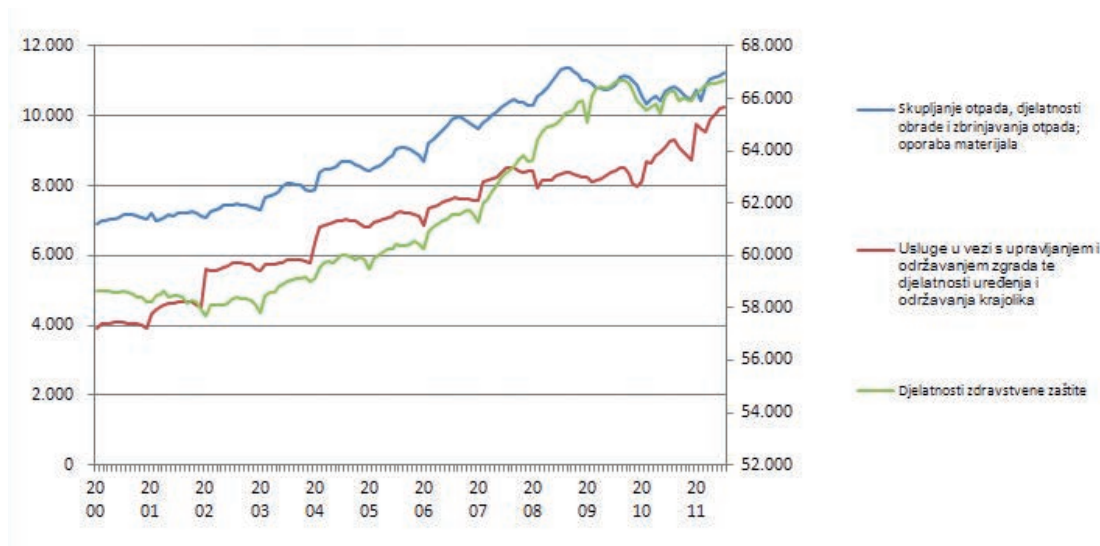
Slika 6. Kretanje zaposlenosti u ključnim granama iz podsektora Osobnih usluga

Grana djelatnosti s najvećom zaposlenošću iz područja Osobnih usluga sektor je obrazovanja gdje je bilo zaposleno između 80 i 107 tisuća radnika s blagim trendom porasta u čitavom razdoblju 2000.-2011. Isti se toliki porast može očekivati i u idućem razdoblju. Usluge u vezi s upravljanjem i održavanjem zgrada te djelatnosti uređenja i održavanja krajolika bilježe znatan porast kroz razdoblje od 4 do 10 tisuća zaposlenih, što treba pripisati dijelom i zakonskoj regulativi vezanoj za to područje. Ostale osobne uslužne djelatnosti nakon 2010. bilježe lagani pad.

Slika 7. Kretanje zaposlenosti u ključnim granama iz podsektora Zaštite

U podsektoru Zaštite grana je djelatnosti s najvećom zaposlenošću Javna uprava s preko 100 tisuća zaposlenih i trendom pada zaposlenosti.

Slika 8. Kretanje zaposlenosti u ključnim granama iz podsektora Ostale usluge

Za podsektor Ostalih usluga grane su djelatnosti s najvećom zaposlenošću Skupljanje otpada i Djelatnosti zdravstvene zaštite koje bilježe porast do 2009. i od tad lagani pad.

Možemo zaključiti da je nužno pratiti kako tipične grane djelatnosti iz područja Osobnih usluga, Usluga zaštite i Ostalih usluga tako i ostale djelatnosti, ili zbog visokog indeksa koncentracije ili zbog malog indeksa ali velikog broja zaposlenih. Zbog prisutnosti sektorskih i podsektorskih zanimanja u gotovo svim granama djelatnosti imamo situaciju da se znanja i vještine moraju prilagođavati vrlo različitim upotrebama što se mora odraziti i u prilagodljivim obrazovnim ishodima i kvalifikacijama. Planiranje je nužno provoditi na lokalnoj i regionalnoj razini kako bi se učenici iz izuzetno popularnih obrazovnih programa iz sektora ipak uspješno zapošljavali u većem broju različitih grana djelatnosti. To će se moći ostvariti ako su programi prilagođeni potrebama lokalnog gospodarstva.

1.4. Prihodi, broj poduzeća i zaposlenih

Karakteristike ključnih djelatnosti mogu se prikazati i kroz financijske pokazatelje kao što je ukupan prihod, dobit i produktivnost rada te brojnost poduzeća koja su ekonomski aktivna u pojedinoj djelatnosti.

Također nam je važan i prostorni raspored djelatnosti pa ćemo u narednim tablicama prikazati podatke prema županijama. U Tablicama 2.1, 2.2 i 2.3 sortirane su županije prema ovim ključnim pokazateljima za gospodarske djelatnosti prema podsektorima. Ovim saznajemo kakav je financijski obuhvat gospodarskog sektora, brojnost poduzeća i zaposlenost te možemo izračunati i produktivnost rada, prosječnu zaposlenost po poduzeću itd.

TABLICA 2.1							
2010.	PRIHODI (mil.KN)	DOBIT (mil.KN)	ZAPOSLENI	BROJ PRAVNIH OSOBA	PRODUKTIVNO OST RADA (tis.KN)	DOBIT PO ZAPOSLENOM (tis.KN)	Udio županije u RH prema prihodima
UKUPNO RH	598.132,68	28.186,73	859.794	96.661	695,67	32,78	
PODSEKTOR OSOBNIH USLUGA	2.007,56	99,04	13.139	2.108	152,79	7,54	100
UDIO U RH, %	0,34	0,35	1,53	2,18			
GZG	1.047,07	46,14	6.742	768	155,31	6,84	52,16
ST	208,24	6,36	1.319	216	157,88	4,82	10,37
RI	191,67	11,96	1.587	237	120,77	7,53	9,53
OS	99,59	15,20	542	98	183,75	28,05	4,96
ZG	77,68	2,43	368	127	211,08	6,59	3,87
PU	62,19	1,77	419	157	148,42	4,22	9,10
BJ	51,50	0,44	198	30	260,10	2,25	2,57
DU	41,83	1,75	281	68	148,85	6,24	2,08
ZD	40,35	3,23	346	40	116,61	9,34	2,01
KA	38,58	1,79	264	40	146,15	6,77	1,92
KP	28,12	0,79	207	48	135,84	3,83	1,40
SI	26,22	1,79	149	31	175,96	12,02	1,31
VŽ	21,35	1,27	369	51	126,33	7,53	1,06
ČA	19,70	0,57	197	90	100,00	2,91	0,98
ŠI	17,77	1,68	98	21	181,30	17,15	0,89
SB	13,95	0,49	100	26	139,47	4,93	0,69
PŽ	6,33	0,27	32	8	197,67	8,36	0,32
KR	5,91	0,44	53	20	111,59	8,28	0,29
GO	5,46	0,36	35	10	156,04	10,18	0,27
VU	3,67	0,28	25	16	146,98	11,26	0,18
VT	0,39	0,02	8	6	48,27	2,22	0,02

Tablica 2.1. Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz podsektora Osobnih usluga za 2010. godinu

U Tablici 2.1. prikazani su podatci za ključne djelatnosti koje koriste podsektorska zanimanja iz Osobnih usluga³. U tom je podsektoru u 2010. godini generirano 2.007,56 milijuna kuna prihoda što je činilo 0,34% ukupnih prihoda pravnih osoba u gospodarstvu. Velik dio prihoda stvoren je u Gradu Zagrebu (1.047,07 milijarda kuna) dok je Splitsko-dalmatinska županija, druga prema prihodima, imala tek 208,24 milijuna kuna prihoda.

TABLICA 2.2							
2010.	PRIHODI (mil.KN)	DOBIT (mil.KN)	ZAPOSLENI	BROJ PRAVNIH OSOBA	PRODUKTIVNO ST RADA (tis.KN)	DOBIT PO ZAPOSLENOM (tis.KN)	Udio županije u RH prema prihodima
UKUPNO RH	598.132,68	28.186,73	859.794	96.661	695,67	32,78	
PODSEKTOR ZAŠTITARSTVA	1.827,29	109,16	15.001	380	121,81	7,28	100
UDIO U RH, %	0,31	0,39	1,74	0,39			
GZG	1.128,10	76,62	9.205	163	122,55	8,32	61,74
SI	140,02	0,70	485	4	288,71	1,44	7,66
ST	127,96	5,46	1.048	43	122,10	5,21	7,00
RI	106,51	7,96	955	37	111,53	8,33	5,83
ZD	68,35	2,57	708	12	96,54	3,63	3,74
PU	47,34	2,20	343	22	138,02	6,42	2,59
OS	31,87	1,47	310	9	102,81	4,75	1,74
BJ	30,78	3,69	373	4	82,52	9,90	1,68
SB	27,50	1,34	313	4	85,14	4,15	1,51
ČA	25,29	0,95	271	9	93,31	3,49	1,38
VŽ	20,77	0,13	290	9	71,62	0,43	1,14
DU	17,72	0,94	182	16	97,38	5,16	0,97
ŠI	7,84	0,99	100	2	78,44	9,91	0,43
ZG	7,81	0,93	84	12	121,96	14,60	0,43
GO	7,01	0,94	79	2	88,75	11,92	0,38
KP	6,61	1,07	72	8	91,84	14,90	0,36
VU	6,14	0,85	45	10	136,52	18,93	0,34
VT	6,07	0,00	18	4	336,97	0,05	0,33
KR	5,99	0,02	68	3	88,08	0,36	0,33
KA	4,12	0,31	52	6	79,26	5,87	0,23
PŽ	3,48	0,02	10	1	348,10	1,96	0,19

Tablica 2.2. Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz podsektora Usluga zaštite za 2010. godinu

³ NKD 60, 61, 62, 63, 95

U tablici 2.2 prikazani su podatci za ključne djelatnosti koje koriste podsektorska zanimanja iz **Usluga zaštite**. U tom je podsektoru u 2010. godini generirano 1.827,19 milijuna kuna prihoda što je činilo 0,31% ukupnih prihoda u gospodarstvu. Najveći dio prihoda stvoren je u Gradu Zagrebu (1.128,10 milijuna dok je Sisačko-moslavačka županija, druga prema prihodima, imala tek 140,02 milijuna kuna prihoda).

TABLICA 2.3							
2010.	PRIHODI (mil.KN)	DOBIT (mil.KN)	ZAPOSLENI	BROJ PRAVNIH OSOBA	PRODUKTIVNO ST RADA (tis.KN)	DOBIT PO ZAPOSLENOM (tis.KN)	Udio županije u RH prema prihodima
UKUPNO RH	598.132,68	28.186,73	859.794	96.661	695,67	32,78	
PODSEKTOR OSTALIH USLUGA	1.951,50	39,56	7.108	220	274,55	5,57	100
UDIO U RH, %	0,33	0,14	0,83	0,23			
PU	270,41	3,22	979	19	276,21	3,29	13,86
ZG	259,92	6,66	722	13	360,00	9,22	13,32
ST	223,97	6,98	816	35	274,47	8,55	11,48
RI	181,04	2,55	713	14	253,92	3,58	9,28
OS	162,05	6,21	662	12	244,78	9,39	8,30
GZG	155,66	2,89	316	22	492,60	9,15	7,98
ZD	106,28	0,37	465	15	228,57	0,80	5,45
DU	102,12	1,86	479	14	213,19	3,87	5,23
Ši	83,19	1,36	313	15	265,79	4,35	4,26
VU	77,20	2,10	452	11	170,79	4,64	3,96
VT	65,47	0,19	142	4	461,06	1,35	3,35
ČA	56,41	0,62	201	4	280,64	3,06	2,89
SI	55,04	0,09	211	6	260,85	0,44	2,82
KA	39,22	0,93	155	6	253,04	5,98	2,01
SB	38,59	1,64	217	6	177,83	7,55	1,98
VŽ	26,84	0,59	87	8	308,47	6,73	1,38
KR	19,73	0,62	73	4	270,24	8,47	1,01
KP	14,12	0,26	25	3	564,64	10,49	0,72
GO	6,87	0,42	41	4	167,53	10,14	0,35
PŽ	5,25	0,01	18	1	291,80	0,52	0,27
BI	2,12	0,00	21	4	101,17	0,21	0,11

Tablica 2.3. Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz podsektora Ostalih usluga za 2010. godinu

U Tablici 2.3 prikazani su podatci za ključne djelatnosti koje koriste podsektorska zanimanja iz **Ostalih usluga**. U tom je podsektoru u 2010. godini generirano 1.951,50 milijuna kuna prihoda što je činilo 0,33% ukupnih prihoda u gospodarstvu. Najveći dio prihoda stvoren je u Istarskoj županiji (Pula), koja je druga prema prihodima, imala tek 270,41 milijuna kuna prihoda.

Pozitivna razlika između prihoda i rashoda vidljiva je i u iznosu dobiti nakon oporezivanja koja je usprkos niskim udjelima samih prihoda i rashoda u ukupnom gospodarstvu ipak sudjelovala u dobiti za osobne usluge s 99,04 milijuna kuna (0,35%), za usluge zaštite s 109,16 milijuna kuna (0,39%) i za ostale usluge s 39,56 milijuna kuna (0,14%). Zaposlenost koja uključuje ne samo podsektorska zanimanja nego i mnoga druga koja su potrebna za tu vrstu aktivnosti činila je 1,53% ukupne zaposlenosti za podsektor Osobnih usluga, 1,74% za podsektor Usluga zaštite i 0,83% za podsektor Ostalih usluga. S obzirom da su one bile raspoređene na 2.108 (Osobne usluge), 380 (Uslugue zaštite) i 220 (Ostale usluge) pravnih osoba možemo izračunati da je dobit po zaposlenom iznosila 7,54 (Osobne usluge), 7,28 (Uslugue zaštite) odnosno 5,57 (Ostale usluge) tisuća kuna.

Produktivnost rada za podsektor Osobnih usluga najviša je u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, za podsektor Usluga zaštite produktivnost je najviša u Požeško-slavonskoj županiji, a za podsektor Ostalih usluga u Koprivničko-križevačkoj županiji. Najveći je iznos dobiti po zaposlenom u podsektoru Osobnih usluga u Osječko-baranjskoj županiji 28,05 tisuća kuna, za podsektore Usluga zaštite iznos dobiti najveći je u Vukovarsko-srijemskoj županiji i iznosi 18,93, a za podsektor Ostalih usluga u Koprivničko-križevačkoj županiji i iznosi 10,49 tisuća kuna.

ZAKLJUČCI O OBUHVATU SEKTORA

- › U gospodarstvu djeluje 63 različitih zanimanja u kojima se koriste i primjenjuju znanja iz podsektora Osobnih usluga.
- › U gospodarstvu djeluje 19 različitih zanimanja u kojima se koriste i primjenjuju znanja iz podsektora Usluga zaštite.
- › U gospodarstvu djeluje 13 različitih zanimanja u kojima se koriste i primjenjuju znanja iz podsektora Ostalih usluga.
- › U tim je zanimanjima zaposleno 44,8 tisuća osoba u podsektoru Osobnih usluga, u podsektoru Usluga zaštite je 30.183, a u podsektoru Ostalih usluga 5743.
- › Ova zanimanja imaju relativno nisku koncentraciju po djelatnostima, ali prisutna su u čitavom gospodarstvu.
- › Najveći je postotak koncentracije u obrazovanju i javnom sektoru.
- › Ključne su djelatnosti imale dinamičan rast, naročito prihoda i dobiti premda je i zapošljavanje bilo značajno.
- › Širenjem primjene novih oblika usluga potražnja će vjerojatno u budućnosti rasti.
- › Rasprostranjenost zanimanja u mnogim djelatnostima stvara dobru priliku za veću mobilnost iz jedne u drugu djelatnost te bi za jačanje te tendencije bilo korisno nuditi obrazovne programe koji omogućavaju laku prilagodbu specifičnostima pojedinačnih djelatnosti.

1.5. Slobodna radna mjesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže

Slobodna radna mjesta kao i ukupna zaposlenost dio su trenutne potražnje za radnicima. Iskaz te potražnje prema sektorskim i podsektorskim zanimanjima može nam pomoći da razumijemo postoji li usklađenost s brojem osoba koje imaju takva zanimanja za kojima se iskazuje potreba.

U toj godini s evidencije je ukupno zaposleno 10.539 nezaposlenih osoba što daje stopu zapošljavanja od 29,7% u sektoru Usluga. Stopa zapošljavanja za podsektor Osobnih usluga bila je 28,3%, za podsektor Zaštite 43,5% a za podsektor Ostalih usluga 32,1%. Što je stopa bliža 100 to je zapošljavanje s evidencije bolje, a uzmemo li u obzir da je stopa zapošljavanja na razini RH 44,1% može se reći da su zanimanja iz podsektora Osobnih usluga i Ostalih usluga slabije zapošljiva od nezaposlenih osoba s drugim zanimanjima u RH, dok su zanimanja iz podsektora Zaštite na razini prosjeka RH.

SEKTOR 13 - OSOBNE USLUGE, ZAŠTITA I OSTALE USLUGE REGISTRIRANA NEZAPOSLENOST 2010. GODINE	UKUPNO RH	% u RH	SEKTOR 13 UKUPNO	PODSEKTOR OSOBNIH USLUGA	PODSEKTOR ZAŠTITE	PODSEKTOR OSTALIH USLUGA
Nezaposleni ukupno	519.845	11,1	35.532	30.973	2.657	1.902
Nezaposleni muškarci	146.905	4,2	6.240	2.218	2.423	1.599
Nezaposlene žene	172.940	16,9	29.292	28.755	234	303
% žena	54,1		82,4	92,8	8,8	15,9
Nezaposleni bez radnog iskustva	54.160	13,3	7.193	6.555	162	476
Nezaposleni muškarci bez radnog iskustva	23.970	2,9	705	253	132	320
Nezaposlene žene bez radnog iskustva	30.190	21,5	6.488	6.302	30	156
% žena	55,7		90,2	96,1	18,5	32,8
Zaposleni s evidencije ukupno	141.105	7,5	10.539	8.773	1.155	611
Zaposleni s evidencije - muškarci	64.845	3,7	2.369	844	959	566
Zaposleni s evidencije - žene	76.260	10,7	8.170	7.929	196	45
% žena	54,0		77,5	90,4	17,0	7,4
Zaposleni s evidencije - prvo zaposlenje ukupno	17.107	6,1	1.050	879	114	57
Zaposleni s evidencije prvo zaposlenje muškarci	8.146	2,4	195	57	85	53
Zaposleni s evidencije - prvo zaposlenje žene	8.961	9,5	855	822	29	4
% žena	52,4		81,4	93,5	25,4	7,0
Ukupno novoprijavljeni	289.234	7,8	22.587	19.366	2.015	1.206
Novoprijavljeni muškarci	144.590	3,3	4.727	1.896	1.765	1.066
Novoprijavljeni žene	144.644	12,3	17.860	17.470	250	140
% žena	50,0		79,1	90,2	12,4	11,6
Novoprijavljeni - Prvi puta traže ukupno	51.605	6,5	3.338	3.014	153	171
Novoprijavljeni prvi puta traže - muškarci	26.353	1,4	368	124	123	121
Novoprijavljeni - Prvi puta traže žene	25.252	11,8	2.970	2.890	30	50
% žena	48,9		89,0	95,9	19,6	29,2
Slobodna radna mjesta	104.739	9,3	9.778	6.359	2.079	1.340
NEZAPOSLENI PO RADNOM MJESTU	3,1		3,6	4,9	1,3	1,4
STOPA ZAPOSĻAVANJA	44,1		29,7	28,3	43,5	32,1
STOPA ZAPOSĻAVANJA ŽENA	44,1		27,9	27,6	83,8	14,9
STOPA ZAPOSĻAVANJA ŽENA BEZ RADNOG ISKUSTVA	29,7		13,2	13,0	96,7	2,6
STOPA ZAPOSĻAVANJA MUŠKARACA BEZ RADNOG ISKUSTVA	34,0		27,7	22,5	64,4	16,6

Tablica 3. Podatci o nezaposlenima i zapošljavanju prema sektorskim zanimanjima 2010.godine

Stope zapošljavanja žena i muškaraca bez radnog iskustva u podsektorima znatno su lošije od onih za opću populaciju, s iznimkom podsektora Zaštite gdje je stopa zapošljavanja muškaraca 64,4% a žena čak 96,7% dok je nacionalni prosjek 34% za muškarce odnosno 29,7% za žene. Podsektori Osobnih usluga i Ostalih usluga pokazuju vrlo niske stope zapošljavanja žena bez radnog iskustva, pa ona za Osobne usluge iznosi 13,2% a za Ostale usluge samo 2,6%. Nešto veće, ali još uvijek ispod hrvatskog prosjeka stope zapošljavanja muškaraca bez radnog iskustva – 27,7% za Osobne i samo 16,6 za Ostale usluge.

Treba istaknuti podsektor Zaštite gdje bi visoki postotci zapošljavanja osoba bez radnog iskustva mogli ukazivati na mogući manjak ponude u odnosu na potražnju.

Interesantno je primijetiti da je u HZZ pristiglo ukupno 9.778 slobodnih mjesta za sektorska zanimanja. Za podsektor Osobnih usluga broj nezaposlenih po slobodnom radnom mjestu bio je 4,9 dok je za Zaštitu i Ostale usluge bio 1,3 i 1,4. Kako je ovdje riječ o zapošljavanju s evidencije HZZ-a, a to su uglavnom poslovi po ugovoru o radu, stope zapošljavanja mogle bi biti više kad bismo znali što se dešava sa zapošljavanjem na crno čemu su ova zanimanja dosta podložna. S jedne strane imamo porast zaposlenosti u svim ključnim djelatnostima, a to se ne može iščitati iz ovih podataka o zapošljavanju s evidencije HZZ-a, osim u slučaju zaštitara, što nije logično. Pretpostavljamo da se radi djelomično i o zapošljavanju u neformalnoj ekonomiji.

ZAKLJUČCI O POTRAŽNJI ZA ZANIMANJIMA IZ SEKTORA USLUŽNIH DJELATNOSTI

- › Uslužni je sektor je izuzetno disperziran po mnogim granama i djelatnostima.
- › Potražnja po zanimanjima je u porastu u svim sektorima, ali još uvijek na relativno niskoj razini, osim u Gradu Zagrebu.
- › Postoji velik potencijal za razvoj ovog sektora po drugim urbanim sredinama jer je očita veza između razvoja gospodarstva i uslužnih djelatnosti.
- › Odabir zanimanja nije adekvatan i traži novo istraživanje te definiranje obuhvata sektora. Među raznorodnim zanimanjima javlja se hiperprodukcija frizera koji čine najveću grupu nezaposlenih. Javljaju se preklapanja s drugim sektorima, posebno sa zdravstvom (farmaceuti, maseri, negovatelji itd.) i turizmom (spremačice, čistačice).
- › Ponuda uslužnih zanimanja u redovnom je obrazovnom sustavu preuska i neizdiferencirana, ali bilježi snažan porast.
- › Zbog svoje specifične primjene, ovaj sektor doživljava uspone i padove ukupnog gospodarstva, ali kad jednom dosegne određenu razinu primjene pojavi se inercija prema dolje tako da je umjesto pada često prisutna stagnacija, što ovisi o kretanjima u cjelokupnom gospodarstvu.

2. Potražnja za kompetencijama

2. Potražnja za kompetencijama

Profil sektora ključni je dokument i temeljni alat u procesu planiranja kvalifikacija koje će proizvoditi obrazovni sustav. Na temelju profila sektora bit će moguće planirati:

- A) **sadržaj** strukovnih **kvalifikacija** te,
- B) **struktura obrazovne ponude**, odnosno potrebne upisne kvote u strukovnom obrazovanju (upisna politika)

koje su usklađene s budućim potrebama tržišta rada. Prethodna i iduća poglavlja profila sektora govore uglavnom o makroekonomskim pokazateljima potražnje za strukovnim zanimanjima i u osnovi su podloga za planiranje upisne politike. Ovo poglavlje detaljno će prikazati potrebe za kompetencijama unutar sektorskih zanimanja te služi kao podloga za planiranje sadržaja strukovnih kvalifikacija.

2.1. Matrica kompetencija

Kao **Dodatak 3** profilu sektora priložena je i matrica kompetencija u tabličnom obliku za zanimanja iz područja sektora. Ona je pomoćni alat u planiranju kvalifikacija koji omogućuje detaljan uvid u potrebne kompetencije, njihove izvore, kao i zanimanja odnosno radna mjesta uz koja su pojedine kompetencije vezane. Važno je naglasiti da matrica kompetencija sadrži prikaz kompetencija prikupljenih iz nekoliko izvora:

1. anketa poslodavaca,
2. strateški nacionalni i razvojni dokumenti EU-a,
3. predviđanja tehnološkog razvoja i napretka u sektoru,
4. potrebe visokoškolskih ustanova za uspješan nastavak školovanja,
5. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje.

Na ovaj je način osigurano da kompetencije koje su sadržane u matrici vjerno ocrtavaju trenutne potrebe tržišta rada, ali jasno govore i o budućim potrebama što je nužno uzeti u obzir kod planiranja kvalifikacija. Prikazani rezultati predstavljeni su po podsektorima budući da oni objedinjuju kompatibilna znanja i vještine. Radi jednostavnosti primjene matrice, pojedine su kompetencije grupirane u skupine kompetencija pri čemu je jasno naglašeno radi li se o općim ili strukovnim kompetencijama, što dodatno povećava primjenjivost matrice kod izrade standarda kvalifikacije, jer je omogućeno mapiranje skupina kompetencija i jediničnih skupova ishoda učenja.

PODSEKTOR OSOBNIH USLUGA

U podsektoru osobnih usluga provedena je analiza potreba poslodavaca dijelom korištenjem anketnog upitnika na manjem uzorku ispitanih poslodavaca, a dijelom telefonskim anketama i istraživanjem interneta te nacionalnih planova i programa. Analiza je provedena ispitivanjem 15 poslodavaca s područja Zagreba, pri čemu su odgovore davali poslodavci iz različitih djelatnosti koji zapošljavaju pretežno manji broj zaposlenih, kao i istraživanje Hrvatske gospodarske komore te istraživanje Hrvatske obrtničke komore. Prilikom odabira poslodavaca u ovoj fazi razvoja profila sektora nije napravljen stratificirani uzorak poslodavaca koji vjerno reprezentira koncentraciju zanimanja u podsektorima po gospodarskim granama jer u trenutku provedbe anketiranja takva analiza nije bila dostupna. Ipak, uzeti su u obzir poslodavci iz različitih djelatnosti što je prikazano i samom matricom kompetencija, jer je uz svaku danu kompetenciju navedeno u koju skupinu djelatnosti poslodavac koji ju je naveo pripada.

Od poslodavaca su prikupljene kompetencije za 5 različitih radnih mjesta koja su raspoređena u ukupno 3 različite skupine sektorskih zanimanja. Prikupljene kompetencije podijeljene su na opće i strukovne kompetencije od čega su poslodavci svojim zahtjevima definirali 16 općih i 34 strukovne skupine, a preostale će tijekom daljnjeg istraživanja biti identificirane na temelju kompetencija prikupljanjem iz ostalih izvora i daljnjim anketiranjem. Ukupno je do sada u podsektoru identificirano 50 kompetencija za radna mjesta na razini srednje stručne spreme⁴.

Za svih 5 radnih mjesta poslodavci su identificirali **potrebu za dužim obrazovanjem** no što traje trenutno školovanje za ta zanimanja. Za zanimanje frizer identificirana je potreba **četverogodišnjeg** obrazovanja, dok obrazovni sustav nudi program od tri godine. Za zanimanja kozmetičara i pedikera neki su poslodavci identificirali kao potrebu razinu obrazovanja **šestog** stupnja. Može se zaključiti da trenutna obrazovna ponuda u strukovnom obrazovanju ne odgovara u potpunosti potrebama i očekivanjima poslodavaca **te bi se trebali razraditi prijedlozi novih četverogodišnjih i drugih odgovarajućih programa te njihovi pripadajući kurikulumi.**

Prepoznate su sljedeće skupine sektorskih zanimanja:

- › frizer,
- › majstor kozmetičar,
- › kozmetičar,
- › majstor pediker i
- › pediker.

⁴ Kroz anketu se poslodavce tražilo da identificiraju potrebne kompetencije za radna mjesta na razini srednje stručne spreme (do HKO 4.2), pa u tom smislu ovdje prikupljene kompetencije mogu služiti za planiranje sadržaja strukovnih kvalifikacija te kvalifikacija u obrazovanju odraslih.

Skupina kompetencija	Frizer	Majstor kozmetičar	Kozmetičar	Majstor pediker	Pediker
Pranje kose	1				
Šišanje kose	6				
Bojenje kose	6				
Oblikovanje kose					
Odnos sa klijentom	2	3	1	1	
Zaštita na radu		1			
Strani jezik	5	4	1	1	
Osnove poslovanja i z.regul		3			
Stručna literatura		1			
Organizacijske sposobnosti	1	3	1	1	
Feniranje	5				
Organizacija posla	1				
Mini val	2				
Dnevne, svečane, večernje frizure	1				
Pedagoške kompetencije	1				
Održavanje higijene prostora	3				
Informatička pismenost	5	3			
Osjećaj za estetiku	4				
Timski rad	3	1			
Komunikacija	5	5			
Urednost pri izradi frizure	1				
Manualna spretnost	1				
Brijanje	1				
Teorija o bojenju, kemija	3				
Kreativnost	2	1			
Prezentacija usluga	2	2			
Odlazak na sajmove, natjecanja		1			
Izdavanje računa		2			
Njega lica		4	2		
Šminkanje i savjeti		3	1		

Solarij	1		
Njega ruku	2	1	
Njega tijela	4	1	
Anatomija	2	1	1
Fiziologija	1	1	1
Patologija	1	1	1
Dermatologija	2	1	1
Masaže	3	1	
Depilacije	3	1	
Solarij	1	1	
Upotreba aparata	1	2	1
Upotreba preparata	2	2	1
Aromaterapija i fitoterapija	2	1	1
Njega nogu i stopala			1
Dezinfekcija i sterilizacija	2	1	1
Uljepšavanje noktiju			1
Refleksoterapija			1
Umjetni nokti			1
Rješavanje protetskih problema			1
Stručni učitelj	1		1

Tablica 4. Broj i rasprostranjenost kompetencija po zanimanjima i skupinama kompetencija prema zahtjevima poslodavaca – frizer i kozmetičar⁵

Iz tablice 4 vidljiva je distribucija kompetencija po skupinama u reprezentativnim sektorskim zanimanjima. Važno je uočiti da su poslodavci uočili razliku između trogodišnjeg obrazovanja i mogućnosti vertikalnog napredovanja, primjerice, u frizerskoj struci, kao i u kozmetičarskoj ili pedikerskoj. Većina ih se složila da opće kompetencije treba modificirati i prilagoditi tržištu rada. U tablici su prikazani prijedlozi kompetencija za struku frizera i kozmetičara, koji bi se trebali unaprijediti. Također je spomenut i prijedlog provedbe osposobljavanja za nastavnike i stručne učitelje u školama koje bi pratilo trendove u ovim strukama. Dobar dio ovih jedinica već postoji u nastavnom planu i programu te se mogu svrstati u posebne jedinice.

Može se analizirati preklapanje skupina kompetencija u području općih kompetencija koje su zajedničke za zanimanja u podsektoru. Osnovni standardi već su definirani jedinstvenim modelom obrazovanja. Ova sličnost može biti podlogom za definiranje standarda kvalifikacija, budući da će pojedini standardi kvalifikacije vjerojatno zadovoljiti zahtjeve za kompetencijama koje dolaze iz više sličnih zanimanja.

⁵ U tablici su bijelom bojom prikazane stručne kompetencije, a plavom opće kompetencije

Analizirajući kompetencije iskazane od strane poslodavaca, moguće ih je podijeliti u one koje su zajedničke za sva zanimanja u podsektoru, kao i one specifične za pojedina zanimanja. Tako su skupine kompetencija koje se pojavljuju kod svih zanimanja u podsektoru sljedeće: poznavanje interneta, komuniciranje, organizacija rada, poduzetnička kompetencija, prezentacijske vještine, računalna pismenost, timski rad. Kako bi se utvrdila osnova svih standarda kvalifikacija u ovom podsektoru potrebno je uzeti u obzir i kompetencije koje su nužne sukladno Nacionalnom okvirnom kurikulumu (NOK), a koje poslodavci nisu naveli kod svih zanimanja u podsektoru: zaštita na radu, učiti kako učiti, zaštita okoliša.

Iz matrice kompetencija također je moguće izvesti zaključak kako poslodavci koji zapošljavaju manji broj zaposlenika od njih očekuju šire kompetencije jer zaposlene osobe obavljaju više poslovnih aktivnosti dok su radna mjesta složenija.

PODSEKTORI - OSTALE USLUGE I USLUGE ZAŠTITE

U podsektorima Ostale usluge i Usluge zaštite nije do trenutka izrade ove verzije profila sektora izvršena ciljana analiza potreba poslodavaca koja se u trenutku izrade aktualne verzije profila sektora upravo provodi. Do sada je provedena analiza potreba poslodavaca dijelom korištenjem anketnog upitnika na manjem uzorku ispitanih poslodavaca, a dijelom telefonskim anketama i istraživanjem interneta te nacionalnih planova i programa. Također u prikupljanju kompetencija proučavane su ankete HGK i HOK-a te istraživanja Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Također, budući da se NOK odnosi na sve programe, moguće je iz priložene matrice kompetencija analizirati zahtjeve koje NOK postavlja pred standarde kvalifikacije u ovom području.

Ovdje valja napomenuti da je za neka zanimanja potrebno barem osnovno obrazovanje te se osposobljavanje za ova zanimanja može osim kroz sustav redovnog obrazovanja provoditi i kroz sustav obrazovanja odraslih za prvu kvalifikaciju.

Skupina kompetencija	Staklar
Obrada i oblikovanje stakla	
Ostakljenje i uokvirivanje	
Čitanje i izrada tehničkih nacрта, skica	
Zaštita na radu	
Poznavanje materijala	
Komunikacija	
Strani jezik	
Informatička pismenost	

Skupina kompetencija	Zaštitar osoba	Zaštitar imovine
Primjena tjelesne snage		
Samozaštita		
Rukovanje vatrenim oružjem		
Sredstva tehničke zaštite		
Preventivno suzbijanje opasnosti		
Zaštitna pratnja		
Zaštitna vožnja		
Bliska borba s oružjem/bez oružja		
Paramedicina		
Svladavanje stresa		
Protokol		
Komunikacija		
Osnove kriminalistike i norm.uređenja		
Rješavanje konfliktnih situacija		
Strani jezik		
Organizacija rada		

Tablice 5.i 6. Određivanje kompetencija iz podsektora Ostalih usluga i Usluga zaštite – staklari i zaštitari

2.2. Zaključci o potrebnim kompetencijama

- › Razmjerno je velik udio zajedničkih strukovnih kompetencija (u svim zanimanjima u podsektorima) koje su prepoznali poslodavci, ali proizlaze i iz drugih izvora. To su: poznavanje interneta i računalna pismenost, komuniciranje, organizacija rada, poduzetničke kompetencije, prezentacijske vještine, strani jezik, zaštita na radu, učiti kako učiti, zaštita okoliša, osnove poslovanja.
- › Kod malih i srednjih poslodavaca tražene su šire kompetencije, a upravo takvi poslodavci i prevladavaju u ovom sektoru.
- › Poslodavci dominantno očekuju obrazovanje u trajanju od 4 godine. U podsektoru ostalih usluga i dalje postoje zanimanja za koja poslodavci smatraju da je dovoljno trogodišnje obrazovanje.
- › Zahtjeve za kompetencijama očekivanima u budućnosti treba tražiti prije svega u strateškim i tehnološkim razvojnim dokumentima. Poslodavci uglavnom nisu bili spremni istaknuti potrebe za takvim kompetencijama.
- › Detaljnija analiza matrice kompetencija pokazat će koje su zajedničke (preklapajuće) skupine kompetencija za sektorska zanimanja, a koje su skupine specifične samo za neka zanimanja. Ovaj pak podatak puno znači kod planiranja kvalifikacija jer govori za koja je sve zanimanja moguće osposobljavati kroz jednu kvalifikaciju definiranjem zajedničkih i specifičnih sadržaja, a sve u cilju racionalizacije broja kvalifikacija i njihove usmjerenosti potrebama gospodarstva (sektorskim zanimanjima).

- › Poslodavci su kao vrlo veliku vrijednost u smislu povećanja zapošljivosti istaknuli stručnu praksu kod poslodavca radi stjecanja radnog iskustva i radnih navika, te su predlagali i povećanje dosadašnje kvote stručne prakse kod poslodavaca.

Profil sektora ključni je dokument i temeljni alat u procesu planiranja kvalifikacija koje će proizvoditi obrazovni sustav. Na temelju profila sektora bit će moguće planirati:

- › **sadržaj** strukovnih **kvalifikacija**,
- › **strukturu obrazovne ponude** odnosno potrebne upisne kvote u strukovnom obrazovanju (upisna politika),

koji su usklađene s budućim potrebama tržišta rada. Prethodna i iduća poglavlja profila sektora govore uglavnom o makroekonomskim pokazateljima potražnje za strukovnim zanimanjima i u osnovi su podloga za planiranje upisne politike. Ovo poglavlje detaljno će prikazati potrebe za kompetencijama unutar sektorskih zanimanja te služi kao podloga za planiranje sadržaja strukovnih kvalifikacija.

3. Ponuda rada u sektoru: zanimanja i kompetencije

3. Ponuda rada u sektoru: zanimanja i kompetencije

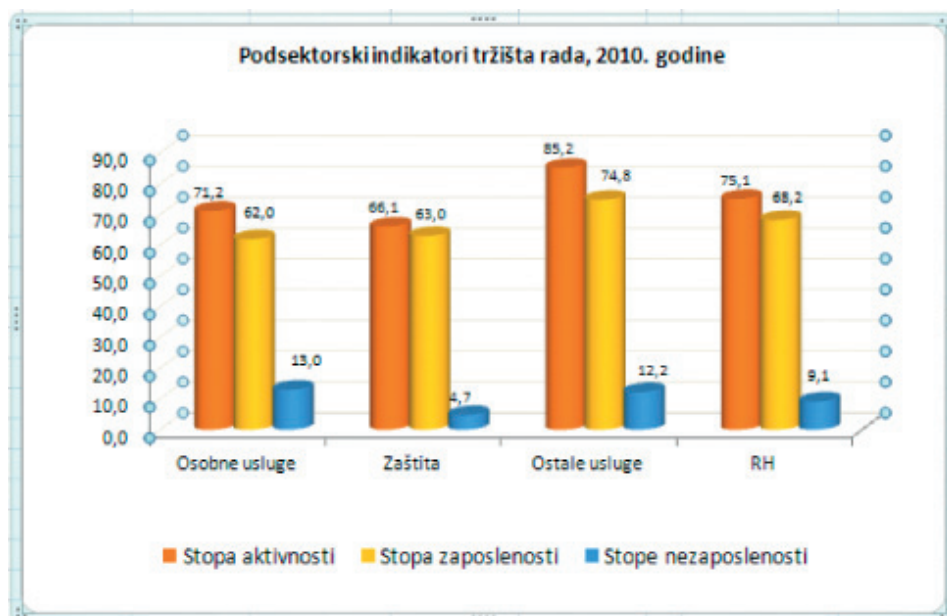
Ukukupnu potencijalnu ponudu rada sa znanjima iz sektora Osobih usluga, Usluga zaštite i Ostalih usluga čine svi radnosposobni stanovnici stari između 15 i 64 godine koji imaju kvalifikacije ili zanimanja iz sektora. Ako želimo procijeniti kolika će biti stvarna ponuda u određenom trenutku analizirat ćemo radnu snagu u sektoru. Ipak moramo imati na umu da u hrvatskom gospodarstvu već dugi niz godina ponuda rada uvelike nadilazi potražnju za radom. U takvim uvjetima trajnog viška ponude nije bilo dovoljno slobodnih radnih mjesta za svakoga te se jedan dio radne snage povukao u neaktivnost ne očekujući da će se uspjeti zaposliti.⁶

Već smo vidjeli u prvom poglavlju da je prisutno oko 126 tisuća osoba sa sektorskim zanimanjima u Hrvatskoj u dobi od 15-64 godine. Kako jedan dio njih ne želi raditi ili nije sposoban za rad, fokus mora biti na radnoj snazi, a u 2010. godini raspolagali samo s 88,9 tisuća osoba koje su činile stvarnu ponudu rada. Od svih koji su željeli raditi samo je mali broj ostao nezaposlen, tj. 8,8 tisuća. Ostalo je 37,9 tisuća neaktivnih osoba sa sektorskim zanimanjima među kojima se možda nalaze i obeshrabreni radnici koji bi se pojavili na tržištu rada kad bi se povećala potražnja za njihovim uslugama.

3.1. Indikatori tržišta rada

Na slici 9 možemo vidjeti osnovne pokazatelje tržišta rada za sva tri podsektora u usporedbi s pokazateljima za RH. Moramo imati na umu da je jedan od ključnih ciljeva Agende 2020 Europske Unije da se stopa zaposlenosti podigne na 75% od radnosposobnog stanovništva starog 20-64 godine. Hrvatska je daleko do tog cilja, ali značajno je uočiti da je sektor usluga ispod ovoga zadanog cilja.

⁶ U literaturi s tržišta rada radnici koji odustaju od traženja posla nazivaju se obeshrabrenim radnicima. Važno je stoga analizirati i neaktivnu radnu snagu kako bi se moglo procijeniti u kojoj mjeri bi porast broja slobodnih radnih mjesta mogao računati na aktivniranje obeshrabrenih radnika. Također je važno znati kakva je njihova dobna i obrazovna struktura da se vidi kakve će oni prepreke imati kad se pokušaju uključiti na tržište rada.

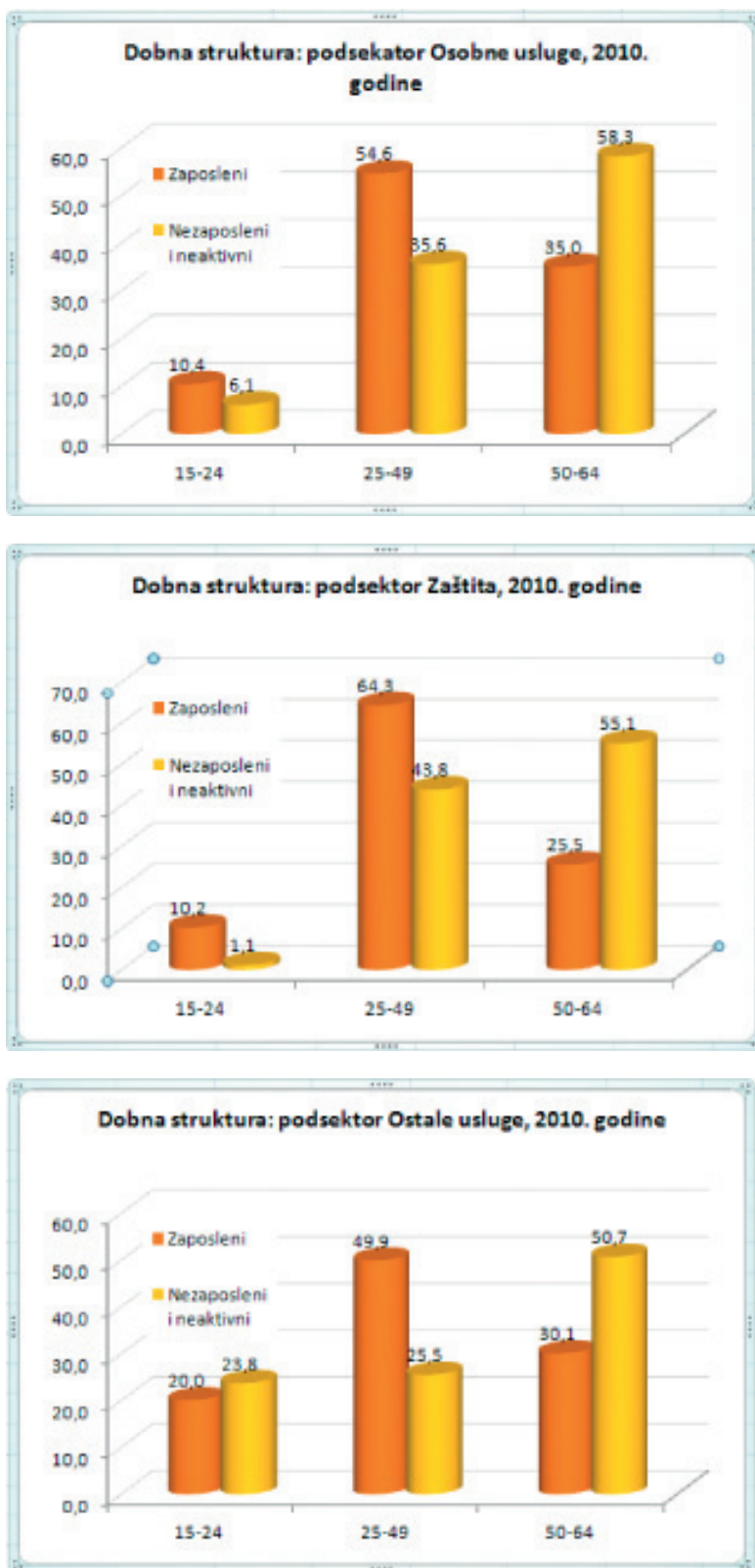
Slika 9. Indikatori tržišta rada po podsektorima 2010.

Najveća aktivnost stanovništva prisutna je u podsektoru Ostalih usluga i to 85,2%. Treba uzeti u obzir da je to postotak svih osoba sa zanimanjima iz podsektora koje žele raditi, a da je od toga zaposleno 74,8%. Neznatno je povoljniji omjer u podsektoru Osobnih usluga gdje stopa aktivnosti iznosi 71,2% a stopa zaposlenosti 62,0%. Nešto niža stopa aktivnosti prisutna je u podsektoru Zaštite – 66,1%, ali od tog postotka stanovništva koje želi raditi zaposleno je čak 63,0%. Isti podsektor ima i najnižu stopu nezaposlenosti od 4,7%. Ostala dva podsektora imaju višu stopu nezaposlenosti od prosjeka RH pa možemo zaključiti da je situacija u Sektoru nepovoljnija od prosjeka za RH.

Ovi nam indikatori govore da je prosječan položaj svih osoba sa sektorskim zanimanjima nešto lošiji od opće populacije. Često je ta činjenica povezana s obrazovnim, dobnim i drugim karakteristikama radne snage. Bolja obrazovanost obično omogućava veću zapošljivost, veću plaću, stalnije i sigurnije radno mjesto i veću mogućnost napredovanja. S druge strane, dob može i negativno utjecati na položaj osoba na tržištu rada. Tako mladi i stariji radnici nemaju istu poziciju kao osobe stare između 25 i 49 godina koji čine glavnu i najbrojniju radnu snagu.

3.2. Dobna i obrazovna struktura u sektoru

Za analizu sektora dobna struktura važna je za prognoziranje dinamike ulaska u radnu snagu kao i izlaska iz nje. Ima li dovoljno mladih koji će moći zamijeniti radnike koji odlaze u mirovinu u okviru istih radnih mjesta i zanimanja? Na temelju podataka o dobi u daljnjoj ćemo analizi prikazati neusklađenosti ponude i potražnje za radom koja proizlazi iz nedovoljnog broj mladih u procesu zamjene radne snage.

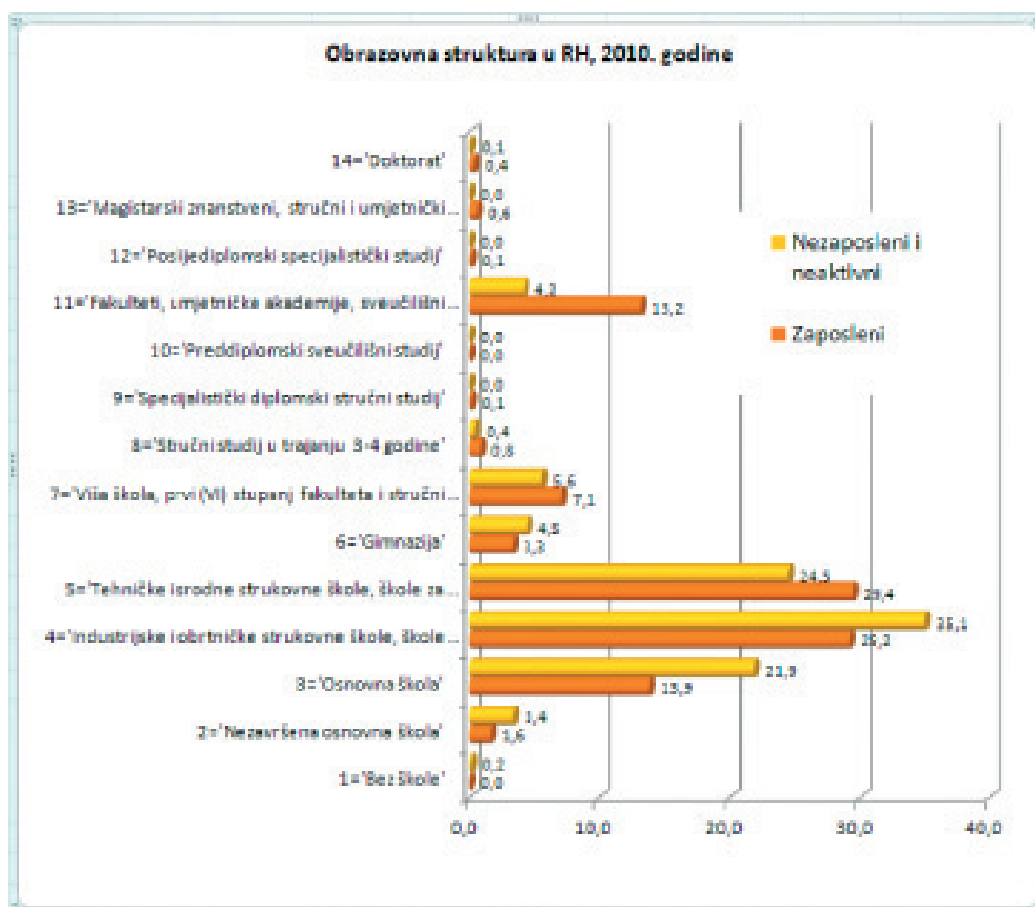
Slika 10. Dobna struktura radne snage u podsektorima Osobnih usluga, usluga Zaštite i Ostalih usluga, 2010.

Prikaz dobne strukture unutar podsektora pokazuje nam da je većina zaposlenog stanovništva unutar dobne granice od 25-49 godina. Također, veći omjer nezaposlenih se u pravilu javlja unutar dobne skupine od 50-64 godine (preko 50%). U najmlađoj dobnoj skupini od 15-24 godine najviše zaposlenih ima u podsektoru Ostalih usluga (20%), ali jedino je ovdje veći postotak nezaposlenih 23,8%, dok je u ostala dva podsektora u najmlađoj dobnoj skupini veći omjer zaposlenih (10,4% prema 6,1% i 10,2 prema 1,1%).

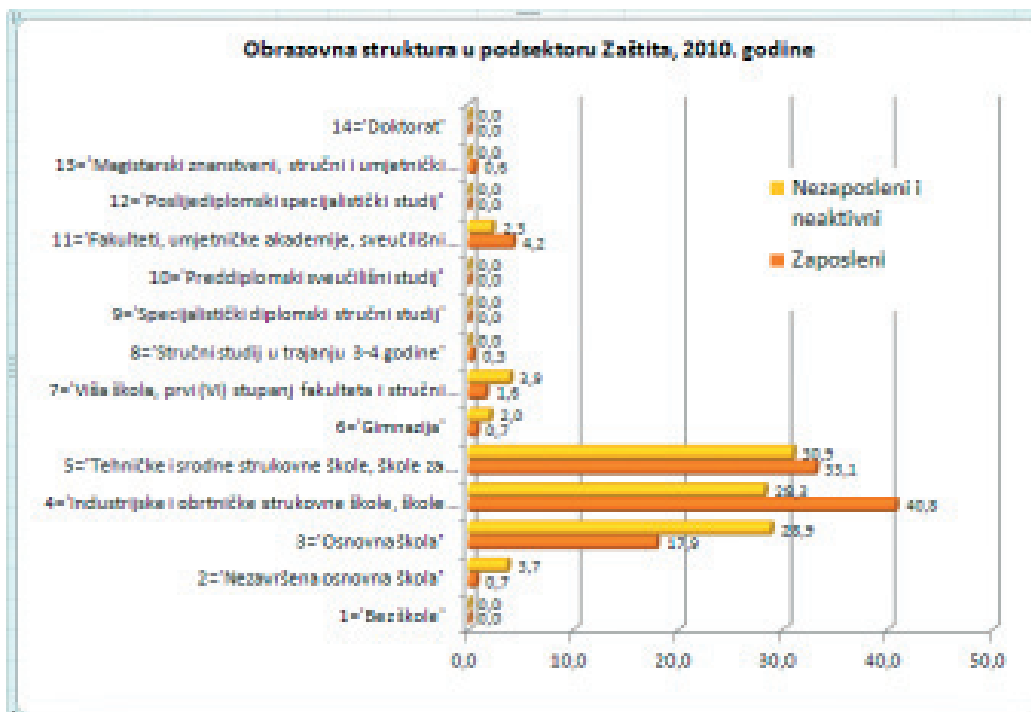
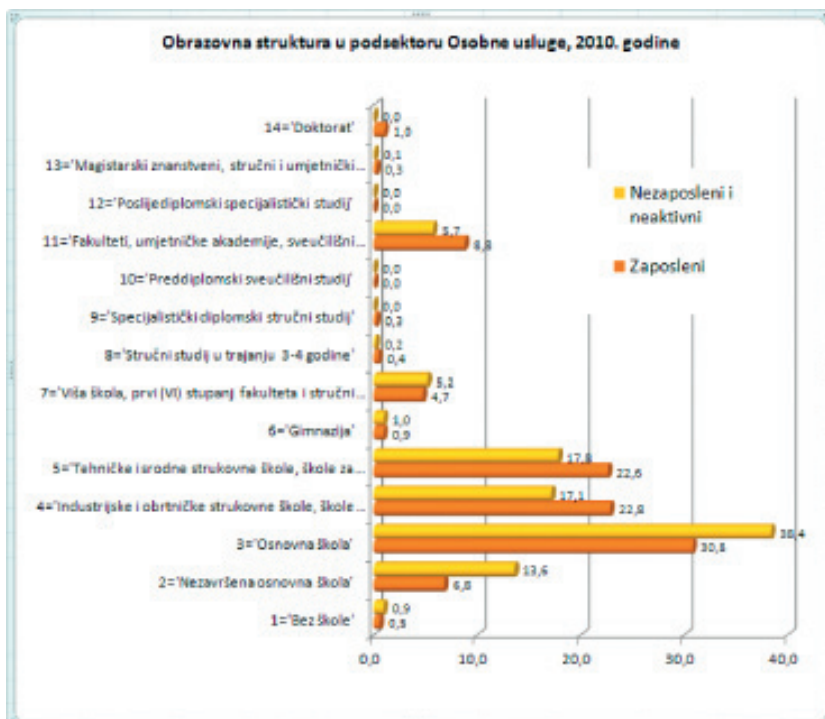
Kod podsektora Osobnih usluga 58,3% nezaposlenih stariji su od 50 godina. To znači da se na njih ne može računati kod daljnjeg razvoja potražnje za podsektorskim zanimanjima. Svega je 6,1 % mladih među njima što predstavlja učenike i studente kao i nezaposlene mlade osobe s podsektorskim zanimanjima. Kod zaposlenih osoba sa zanimanjima iz tog podsektora udio mladih svodi se samo na 10,4% ukupne zaposlene populacije s navedenim zanimanjima. To znači da se mogu očekivati značajni problemi u zamjeni postojeće radne snage, a teško je zamisliti da će biti dovoljno mladih ako potražnja za ovim zanimanjima naraste. U realnosti, ako su strukture nezaposlenih i neaktivnih loše te se na njihovu ponudu rada ne može računati, mladi iz obrazovnog sustava jedini su alternativni izvor iz zemlje. Ako njih nema dovoljno, uvoz radne snage jedini je izvor.

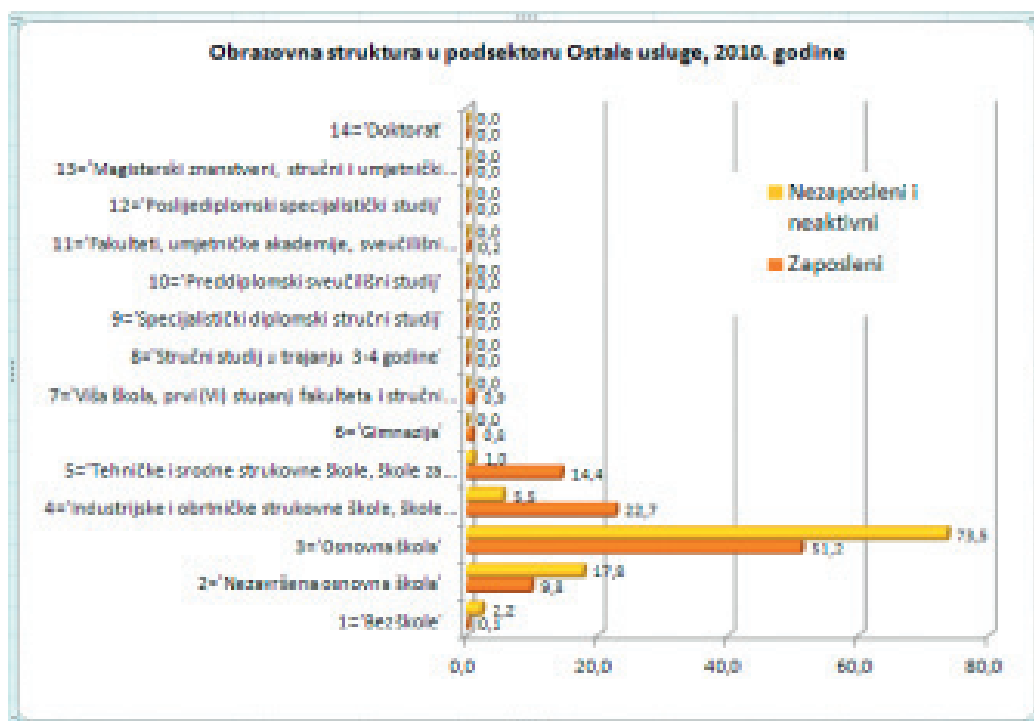
3.3. Obrazovna struktura

Pored dobi, obrazovna razina velikim dijelom uvjetuje položaj na tržištu rada. Vrlo često ove karakteristike u međusobnoj su vezi. Starije generacije imaju nižu obrazovnu razinu i obratno. Kako je znanje postalo faktorom konkurentnosti, razvoj znanja, posebno unutar obrazovnog sektora i sektorskih zanimanja jedan je od čimbenika razvoja konkurentnosti temeljene na domaćem znanju. Vidjeli smo na slici 3 da je najveća koncentracija sektorskih zanimanja u području kompleksnosti između najviše razine za sva tri podsektora 2 do 5. Obrazovna struktura ne mora identično prikazivati isti raspon budući da same kvalifikacije osoba sa sektorskim zanimanjima nisu nužno odraz razine kompleksnosti koja se zahtijeva za rad na radnom mjestu ili zanimanju. Stoga je važno vidjeti kakva je obrazovna struktura u oba podsektora kako bismo mogli predvidjeti kakva će dodatna obrazovanja biti potrebna i za koliki broj osoba ako bi se potražnja za radom povećala u sektoru usluga.

Slika 11. Obrazovna struktura radne snage u RH, 2010

Slika 12. Obrazovna struktura radne snage u Sektoru i RH, 2010.

Obrazovna struktura u podsektorima nešto je niža od prosjeka RH gdje se najveća koncentracija zaposlenih nalazi unutar 5. razreda (Tehničke i srodne strukovne škole, škole za zanimanje u trajanju od 4 godine) i 4. razreda (Industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanja u trajanju 1-3 god. i škole za KV i VKV radnike) i nezaposlenih unutar 4. i 5. razreda. Za podsektor Osobnih usluga koncentracija zaposlenih i nezaposlenih najveća je unutar 3. razreda (Osnovna škola), dok su 4. i 5. razred obrazovanja na drugom mjestu po zastupljenosti. Podsektor Ostalih usluga ima još nešto niži prosjek obrazovne strukture pa je koncentracija zaposlenih najveća u okviru 3. razreda, znači završena osnovna škola, s izrazito visokom nezaposlenošću u istom razredu obrazovanja, a posredno i velikim brojem nezaposlenih s nezavršenom osnovnom školom.

ZAKLJUČCI O RADNOJ SNAZI

- › Radnosposobno stanovništvo starije od 15 godina sa zanimanjima ili zvanjima iz podsektora usluga broji 126.819 osoba što je manje od 6% ukupnoga radnosposobnog stanovništva.
- › Stupanj ekonomske aktivnosti ovog stanovništva raznolik je, a ovisno o podsektoru visok je u odnosu na hrvatski prosjek tako da su prisutne visoke stope aktivnosti, zaposlenosti i niska stopa nezaposlenosti.
- › S obzirom na očekivani rast potražnje za ovim zanimanjima prikazan u prvom dijelu, demografske rezerve nisu male ali imaju nepovoljne ukupne karakteristike za zapošljavanje.
- › Glavna je prepreka starija dob neaktivnih i nezaposlenih osoba s navedenim zanimanjima (većina je starija od 50 godina) i teško će se uključiti na tržište rada.

- › Obrazovna razina nezaposlenih i neaktivnih nepovoljnija je od zaposlenih što također može usporiti njihovo zapošljavanje.
- › Zaposlena radna snaga ima pretežno ugovore o radu na neodređeno vrijeme, ali situacija je vrlo različita po zanimanjima, tj. najbrojnija zanimanja imaju i najmanji broj ugovora o radu na neodređeno vrijeme.
- › Neto plaće su iznad prosjeka, a sigurnost radnog mjesta nije zanemariva.
- › Registriranih nezaposlenih je dva puta više nego što je vidljivo iz Ankete o radnoj snazi što govori o mogućem radu nezaposlenih „na crno“ ili o korištenju statusa nezaposlenosti za određene beneficije.
- › Stope zapošljavanja pokazuju da je većina zanimanja u podsektoru financija relativno lako zapošljiva te da su ta zanimanja tražena na tržištu.
- › Mladi u financijskim zanimanjima nemaju većih problema u zapošljavanju (u normalnim godinama poslovanja) i a žene su u prosjeku izjednačene u uspješnosti zapošljavanja s muškarcima.

ZAKLJUČCI ZA KARAKTERISTIKE PONUDE RADA U SEKTORU

- › U podsektoru Ostalih usluga imamo visoku stope aktivnosti (iznad prosjeka) i stopu zaposlenosti (unutar prosjeka) čak i u odnosu na ciljeve Agende 2020 koja govori o 75% stopi zaposlenosti za dobnu skupinu 20-64, dok su ispod prosjeka stopa aktivnosti u podsektorima Osobnih usluga i Usluga zaštite, kao i stopa zaposlenosti.
- › Dobna struktura kod podsektora Osobnih usluga ukazuje na potencijalne probleme kod zamjene radne snage tako da bilo kakav rast potražnje mora naići na probleme u ponudi radne snage, dok je u ostala dva sektora povoljnija struktura.
- › Obrazovna struktura u Osobnim uslugama i Uslugama zaštite kako zaposlenih tako i nezaposlenih i neaktivnih bolja je od obrazovne strukture Ostalih usluga, ali je i dalje na nižoj razini. Što je stupanj obrazovanja niži, veća je i koncentracija nezaposlenosti.

3.4. Kvantitativna analiza obrazovnih programa

Da bi znanja i vještine koji se stječu u školskom sustavu mogli podržavati gospodarski rast potrebno je istovremeno zadovoljiti tri uvjeta:

- › da su programi odgovarajući po sadržaju,
- › da je broj učenika/polaznika koji su stekli odgovarajuće kvalifikacije dovoljan da zadovolji lokalnu/regionalnu potražnju (ovisno o mobilnosti radne snage),
- › da su kvalificirani mladi ljudi spremni na vrijeme tj. da su i sadržaj obrazovanja i upisne kvote bile planirane na vrijeme.

Obrazovni programi u sektoru usluga u dijelu trogodišnjeg obrazovanja imali su promjene iz dvojnog sustava u jedinstveni model obrazovanja i kao takve stvorile jedinstvenu bazu za daljnji razvoj ovih programa. Većina programa modificirana je iz dvojnog sustava gdje se može ostvariti horizontalna

prohodnost, ali kroz sustav obrazovanja odraslih i vertikalna. Izrađena je i platforma majstorske škole koja bi u ovom dijelu omogućila i vertikalnu prohodnost ukoliko nadležno ministarstvo omogućí ovom sustavu da se to dogodi. Od uvođenja JMO-a (jedinstvenog modela obrazovanja) prošlo je 8 godina. Dakako da je pri tom bilo i pokušaja, promašaja i uspjeha u ovom prilagođavanju promjenama. Za nadati se je da je došlo vrijeme za ispravljanje neriješenih problema. Moramo naglasiti da u ovom sektoru „dječje bolesti“ nisu bile naglašenije nego u ostalima. Vidjeli smo u prethodnoj analizi da potražnja za zanimanjima u sektoru Osobnih, Usluga zaštite i Ostalih usluga ne raste, ali niti ne pada. Primijećena je stalna potreba na tržištu za ovim uslugama, ali i stalna hiperprodukcija nekih zanimanja (npr. frizer), što se može razumjeti i kroz pritisak lokalne zajednice da bi se udovoljilo željama lokalnog stanovništva.

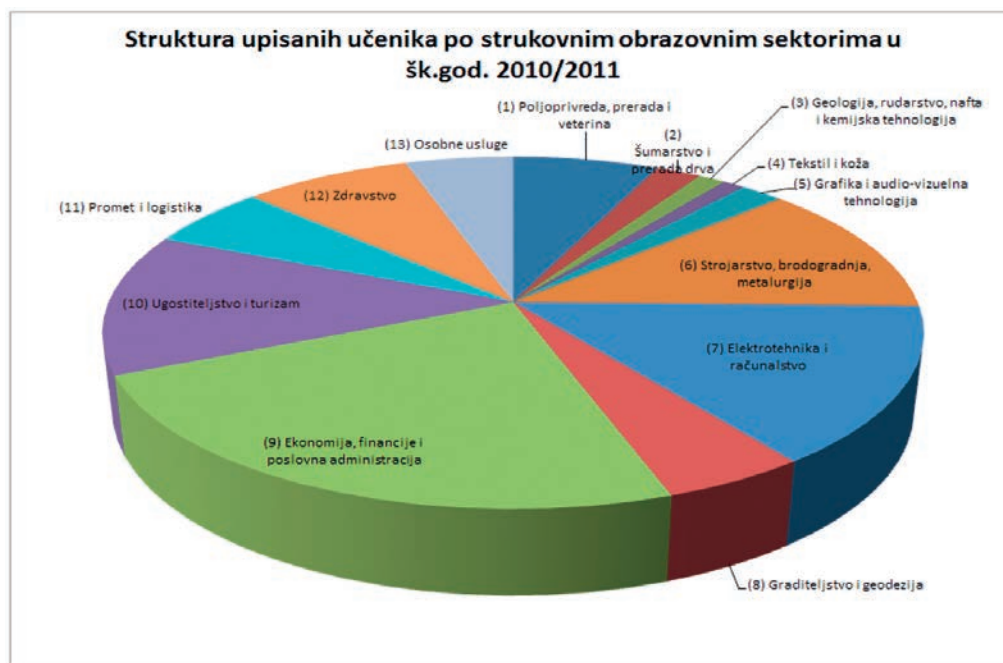
U posljednjih deset godina nije napravljen drastičan pomak u obrazovnoj ponudi unutar ovog sektora, ako se gleda isključivo srednjoškolsko strukovno obrazovanje. Međutim, nužno je spomenuti da su se kroz obrazovanje odraslih stvorile izvrsne pretpostavke koje vrlo dobro prate potrebe tržišta rada te kroz osposobljavanja i usavršavanja nadopunjuju redovne obrazovne potrebe (npr. njegovateljice). Treba imati na umu da je ovo i dobar put za rješavanje obrazovnih potreba u ovom izuzetno disperziranom sektoru.

Potrebno je naglasiti da postojeći jedinstveni model obrazovanja ima jako dobru bazu iz koje se može nadopuniti i dodatno unaprijediti ovaj sektor koji je izuzetno vezan za praktičnu nastavu. Također je dobro spomenuti da se prema ovom modelu pomoćnički ispiti polažu u skladu s osmišljenim ishodišta učenja. Međutim, treba provesti daljnji razvoj kurikuluma na način da se temelji na standardima zanimanja te standardima kvalifikacija iz kojih bi proistekli ishodi učenja.

U Hrvatskoj postoje tri tipa srednjoškolskih strukovnih programa koji pripremaju mlade za rad u sektoru osobnih usluga:

- › 4-godišnji strukovni programi,
- › 3-godišnji strukovni industrijski programi,
- › 3-godišnji obrtnički programi.

Ovaj sektor s 5% upisanih učenika smjestio se u sredinu po popularnosti u strukovnom obrazovanju (iza sektora ekonomije, elektrotehnike i računarstva, turizma i ugostiteljstva, strojarstva i brodogradnje, poljoprivrede i prometa. Za razdoblje 2010.-2011. ukupan broj upisanih učenika u trogodišnje programe iznosio je 39.365 od čega je u programe obrazovnog sektora Usluga bio upisan 5.021 učenik. Za četverogodišnje programe, razumljivo, razlika u broju upisanih učenika još je veća: u četverogodišnje je programe upisano ukupno 82.800 učenika, pri čemu je u programe ovoga obrazovanog sektora upisano 1.154 učenika.

Slika 13. Struktura upisanih učenika po strukovnim sektorima u šk. godini 2010/2011

U školskoj godini 2009./2010. u 129 škola u svim županijama provode se 24 različita obrazovna programa u okviru sektora. Oni su prikazani Tablicom 7 u nastavku:

Naziv programa	Trajanje
Autolakirer – JMO	3
Dimnjačar – JMO	3
Fotograf – JMO	3
Frizer - JMO	3
Frizer - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3
Kozmetičar – JMO	3
Kozmetičar - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3
Pediker – JMO	3
Pismoslikar – JMO	3
Soboslikar-ličilac – JMO	3
Soboslikar-ličilac - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3
Staklar – JMO	3
Tapetar – JMO	3
Staklorezač	3
Fotograf – TES	3
Pomoćni autolakirer – TES	3

Pomoćni soboslikar i ličilac – TES	3
Pomoćni tapetar – TES	3
Autolakirer – TES	4
Kozmetičar	4
Kozmetičar - ČETVEROGODIŠNJI	4
Kozmetičar (nastava na srpskom jeziku)	4
Tehničar za očnu optiku	4
Tehničar zaštite osoba i imovine	4

Tablica 7. Programi u sektoru u koje su se upisivali učenici u šk. godini 2010./2011.

S ciljem dobivanja što boljeg uvida u postojeće obrazovne programe i trendove upisa učenika, u ovoj je verziji profila sektora na temelju podataka kojima raspolaže Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (izvor: e-matica), pripremljeno nekoliko kvantitativnih analiza koje nastoje prikazati:

1. opću sliku sektora u strukovnom obrazovanju u širem kontekstu ponude strukovnih programa;
2. dublju analizu postojećih programa/kvalifikacija uključujući komentare o trendovima upisa u prvu i posljednju godinu različitih programa;
3. studiju trendova po županijama kako bi se uočile moguće regionalne razlike i specifičnosti.

Uz ove podatke korišteni su i podatci Državnog zavoda za statistiku, posebno Statistički godišnjak koji daje informacije o stanovništvu i napose o dobnim skupinama stanovništva: http://www.dzs.hr/default_e.htm kako bismo mogli analizirati demografski utjecaj na broj upisanih učenika.

Analize koje će biti prikazane u ovom poglavlju sljedeće su:

- › Analiza 1 - opći trendovi u strukovnom obrazovanju, trendovi u sektoru te populacijski trendovi,
- › Analiza 2 - trendovi po godini, razredu i obrazovnom programu/kvalifikaciji,
- › Analiza 3 - trendovi po županiji i obrazovnom programu/kvalifikaciji.

ANALIZA 1 – OPĆI TRENDOVI

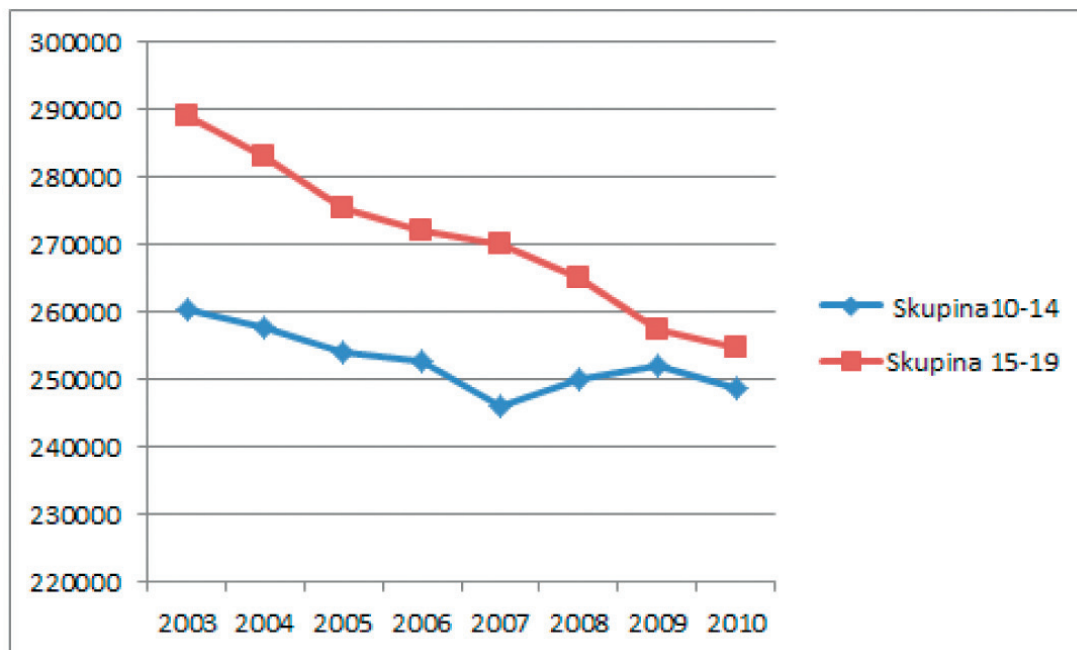
Tablica 8. prikazuje ukupan broj učenika i studenata upisanih na sve obrazovne razine unutar obrazovnog sustava Republike Hrvatske prema podacima Državnog zavoda za statistiku. U promatranom razdoblju od 5 godina za koje je provedena ova analiza vidljiv je ukupni pad broja srednjoškolskih učenika od 4,34%, pri čemu treba naglasiti da je u čitavom promatranom razdoblju broj učenika upisanih u gimnazije malo rastao, četverogodišnje srednje škole izgubile su 2,70% učenika dok su trogodišnje srednje škole izgubile čak 13,45% učenika što u promatranom razdoblju čini stopu od oko 3,3% godišnje.

Vrsta institucije	ISCED	HKO	2006./2007.	2007./2008.	2008./2009.	2009./2010.	2010./2011.	2010./2011. (%)	2006 -> 2010
Dječji vrtići			109 508	113 615	116 382	121 433	125 166		
Predškolske obrazovne ustanove	0	0	90 947	93 274	95 516	99 317	101 638		
Osnovne škole	1	1	382 441	376 100	369 698	361 052	351 345		-8,13%
Srednje škole	3	4	187 977	184 183	181 878	180 582	180 158	100%	-4,34%
Gimnazije	3A	4.2	51 338	50 884	51 059	51 395	52 196	28,97%	1,67%
Tehničke i umjetničke strukovne srednje škole (4 godišnjeg trajanja)	3A	4.2	89 566	88 574	88 238	87 906	87 144	48,37%	-2,70%
Obrtničke srednje strukovne škole (3 godišnjeg trajanja)	3C	4.1	45 456	43 186	41 100	39 856	39 341	21,84%	-13,45%
Srednje škole za učenike sa invaliditetom		4.1 i 4.2	1 617	1 539	1 481	1 425	1 477		0,82%
Visokoškolske ustanove			136 129	138 126	134 188	145 263	148 616	100%	9,17%
Veleučilišta	5	6 i 7	16 141	18 735	18 983	22 034	24 122	16,23%	49,45%
Visoke škole	5	6 i 7	9 414	7 054	7 691	9 027	9 539	6,42%	1,33%
Fakulteti	5 i 6	6,7,8	109 095	110 720	105 942	112 437	113 012	76,04%	3,59%
Umjetničke akademije	5 i 6	6,7,8	1 480	1 617	1 572	1 765	1 943		1,31%

Tablica 8. Prikaz broja upisanih učenika / studenata u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske u posljednjih 5 godina

Izvor; DZS,2011

Prikaz broja djece srednjoškolske dobi u promatranom razdoblju, prema podacima Državnog zavoda za statistiku u dobnim skupinama 10-14 godina i 15-19 godina pokazuje pad od 1,64% u promatranom razdoblju od 5 godina u dobnj skupini 10-14 te pad od čak 6,44% u istom razdoblju u dobnj skupini 15-19 godina.

Slika 14. Prikaz broja djece i mladih srednjoškolske dobi u promatranom razdoblju u tisućama

Broj upisanih učenika u trogodišnje i četverogodišnje programe u sektoru u odnosu na ukupno upisane učenike u strukovnom obrazovanju prikazan je Tablicom 9.

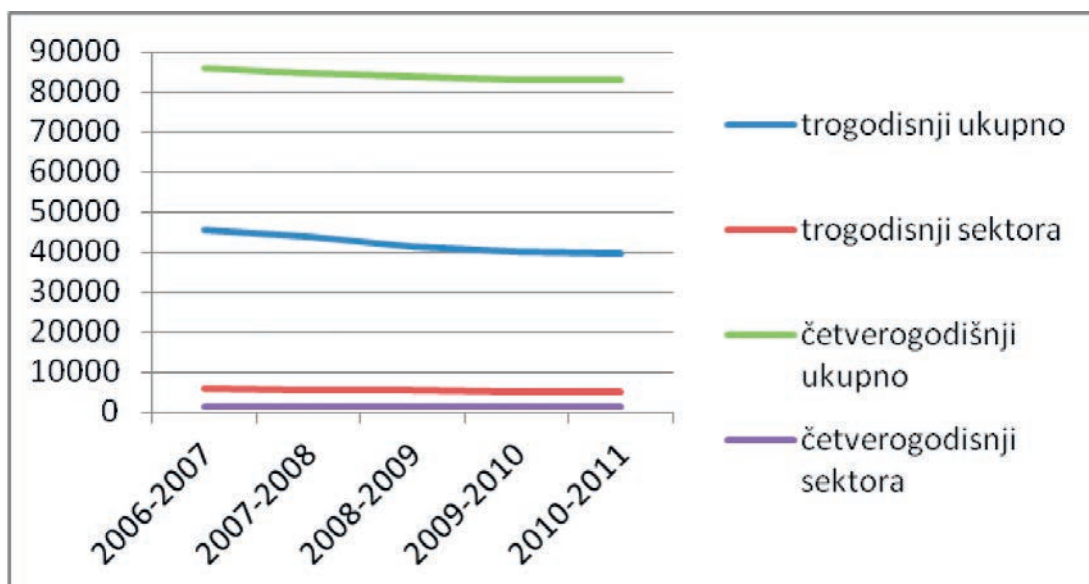
Godina	trogodišnji ukupno	trogodišnji sektora	udio	četverogodišnji ukupno	četverogodišnji sektora	Udio
2006-2007	45320	5744	12,67%	85714	1257	1,47%
2007-2008	43654	5555	12,73%	84618	1251	1,48%
2008-2009	41310	5319	12,88%	83622	1242	1,49%
2009-2010	39916	4873	12,21%	83152	1196	1,44%
2010-2011	39635	5021	12,67%	82800	1154	1,39%

Tablica 9. Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i u sektoru

Izvor; e-matica, 2011, MZOŠ.

Primijetili smo tijekom razdoblja (2006.-2011.) da je broj upisanih učenika u programe ovog sektora opao više negoli u drugim strukovnim sektorima te više od dobne skupine koja pohađa srednje škole općenito (između -3% i -6% tijekom promatranog razdoblja). Međutim, razlike su još veće ako promatramo različite vrste programa:

- › četverogodišnji programi: gubitak upisanih učenika iznosi 6,7%, što znači da se opadanje odvija oko 3,5 puta brže nego u svim četverogodišnjim strukovnim programima (-1,9%) te samo oko 1% više no što je trend u promatranoj učeničkoj skupini;
- › trogodišnji programi: gubitak učenika iznosi 22,3% u promatranom razdoblju, što je dvostruko više nego u svim trogodišnjim strukovnim programima i oko 3 puta više nego u četverogodišnjim programima iz ovog sektora.

Slika 15. Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i u sektoru

Izvor: e-matica, 2011, MZOŠ.

Ovi trendovi imaju određeni učinak na ponudu programa iz sektora Osobnih, Usluga zaštite i Ostalih usluga unutar opće ponude strukovnih programa jer su opali 12,59 % za trogodišnje programe i 8,19 % za četverogodišnje programe (što je zapravo skoro prosječan pad gledajući ukupno strukovno obrazovanje).

Prva analiza uključena u ovu verziju profila sektora pokazuje sljedeće:

- › Čini se da su programi iz ovog sektora (trogodišnji i četverogodišnji) manje privlačni za učenike strukovnih škola, ili su možda kriteriji za upis u te programe tijekom vremena postali viši.
- › Čini se da privlačnost trogodišnjih programa iz sektora usluga značajno opada; to se može objasniti također činjenicom da učenici i njihove obitelji imaju dojam da trogodišnji programi ne pružaju dovoljno znanja i vještina za rad u sektoru, odnosno upitno je kakva su očekivanja roditelja i učenika. Drugim riječima, dobar dio osoba ima znatno veća očekivanja te je uvriježena predrasuda da upisom u trogodišnje programe imamo ljude koji su „manje vrijedni“, što nikako ne odgovara istini. Ovdje se radi o uslugama u kojima se osigurava mjesto na tržištu rada jer se u ovom području, koliko god to naši uvoznici željeli, ne može „uvesti“ usluga pedikiranja, friziranja ili zaštite iz Kine ili Indije, već se ta usluga obavlja u mjestu stanovanja, a na sektoru je da osigura odgovarajuću kvalitetu koja se, primjerice kroz turizam, može i izvoziti. Posebno je važno u tom smislu pogledati analizu distribucije obrazovnih programa i zanimanja danu ovim profilom u jednom od idućih poglavlja.
- › Ako razmotrimo trendove upisa po razredu, uočavamo da u trogodišnjim programima iz osobnih usluga broj upisanih učenika opada između prvog i trećeg razreda (uočavamo suprotnu pojavu kod svih trogodišnjih strukovnih programa) iako je pad u trećem razredu još uvijek 20% tijekom promatranog razdoblja! To bi moglo ukazivati na činjenicu da trogodišnji programi u sektoru Usluga pored toga što imaju problema s upisom većeg broja polaznika, ne uspijevaju, poput ostalih strukovnih programa, motivirati učenike za nastavak obrazovanja.
- › Osim toga, čini se da za četverogodišnje programe godina nastanka programa te njegova veća kompatibilnost s novim tehnologijama kao i potrebama tržišta rada imaju pozitivan učinak na njihovu privlačnost. Za trogodišnje programe u obzir treba uzeti i druge aspekte.

ANALIZA 2 – TRENDOVI PO GODINI, RAZREDU I OBRAZOVNOM PROGRAMU/KVALIFIKACIJI

Podatci o upisanim učenicima u obrazovne programe u sektoru Osobnih, Usluga zaštite i Ostalih usluga u razdoblju 2006.-2011. prikazani su tablicom 10. Potrebno je napomenuti da jedini program s velikim rastom popularnosti (prema broju upisanih učenika) – kozmetičar (jmo) - ima velik trend rasta isključivo zato što je na tržištu iskazana potreba za radnom snagom, ali ako gledamo u apsolutnim brojevima to povećanje od školske godine 2006./2007. do 2010./2011. godine iznosi 344 učenika. Što znači da je to povećanje oko 16 učenika po županiji u pet godina. To je u postotcima izuzetno dobar rezultat. Kad vidimo da je u istom razdoblju smanjen broj frizera za 850 (otprilike 40 po županiji) može se zaključiti da su se korisnici obrazovnih usluga odlučili umjesto na neka tradicionalna trogodišnja zanimanja prebaciti u jedno relativno novo područje trogodišnjeg obrazovanja. No, nažalost, i ovako velik porast interesa za ovo zanimanje nije donio pad interesa za upis u programe ovoga obrazovnog sektora. Stoga se nastavljaju naponi vezani uz kvalitetnu prezentaciju i razvoj sektora, a pretpostavlja se još kvalitetnija suradnja između predstavnika MZOŠ-a, ASOO-a, HOK-a i HGK-a te HZZ-a i MINGORP-a kao prirodnih partnera.

Program / kvalifikacija	trajanje godina	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	promjena 2006-2011	udio u sektoru na početku razdoblja	udio u sektoru na kraju razdoblja	trend popularnosti u sektoru	broj škola na kraju razdoblja	zadnja revizija programa
Autolakirer - JMO	3	163	144	124	157	145	-11,04%	2,84%	2,89%	↔	9	
Dimnjačar	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	
Dimnjačar - JMO	3	25	27	34	29	28	12,00%	0,44%	0,56%	↔	1	
Dimnjačar - VOB	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	
Fotograf - JMO	3	448	402	390	354	339	-24,33%	7,80%	6,75%	↓	8	
Fotograf - TES	3	0	0	0	1	0		0,00%	0,00%		0	
Frizer - JMO	3	3893	3555	3291	3020	3013	-22,00%	67,25%	60,01%	↓	42	
Frizer - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3	0	30	22	15	0		0,00%	0,00%		0	
Kozmetičar - JMO	3	110	301	366	457	454	312,73%	1,92%	9,04%	↑	12	
Kozmetičar - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3	0	4	4	8	0		0,00%	0,00%		0	
Pediker - JMO	3	279	252	287	349	337	20,79%	4,86%	6,71%	↔	9	
Pismoslikar - JMO	3	74	73	77	55	60	-18,92%	1,29%	1,19%	↔	4	
Pomoćni autolakirer - TES	3	27	26	19	16	17	-37,04%	0,47%	0,34%	↓	2	
Pomoćni soboslikar i licičar - TES	3	65	59	63	74	74	13,85%	1,13%	1,47%	↔	5	
Pomoćni tapetar	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	
Pomoćni tapetar - TES	3	15	17	20	19	15	0,00%	0,26%	0,30%	↔	1	
Soboslikar-licičar - JMO	3	612	620	580	556	502	-17,97%	10,85%	10,00%	↔	19	
Soboslikar-licičar - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	
Staklar - JMO	3	10	9	7	5	4	-60,00%	0,17%	0,08%	↓	2	
Staklar - VOB	3	3	0	0	0	0	-100,00%	0,05%	0,00%	↓	0	
Staklorazač	3	7	4	0	0	0	-100,00%	0,12%	0,00%	↓	0	
Tapetar	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	
Tapetar - JMO	3	48	41	35	43	33	-31,25%	0,84%	0,66%	↓	3	
Autolakirer - TES	4	0	0	1	0	0		0,00%	0,00%		0	
Kozmetičar	4	978	973	948	914	887	-9,30%	77,80%	76,88%	↔	9	
Kozmetičar - ČETVEROGODINJI	4	0	0	8	0	0		0,00%	0,00%		0	
Kozmetičar (nastava na srpskom jeziku)	4	0	0	8	8	0		0,00%	0,00%		0	
Tehničar za očnu optiku	4	151	156	167	159	160	5,96%	12,01%	13,86%	↔	2	
Tehničar zaštite osoba i imovine	4	128	122	118	107	107	-16,41%	10,18%	9,27%	↔	1	
Ukupno 3 godine		5.744	5.555	5.319	4.873	5.021	-12,59%					
Ukupno 4 godine		1.257	1.251	1.242	1.196	1.154	-8,19%					
Sveukupno		7.001	6.806	6.561	6.069	6.175	-11,80%					

Tablica 10. Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju po programima

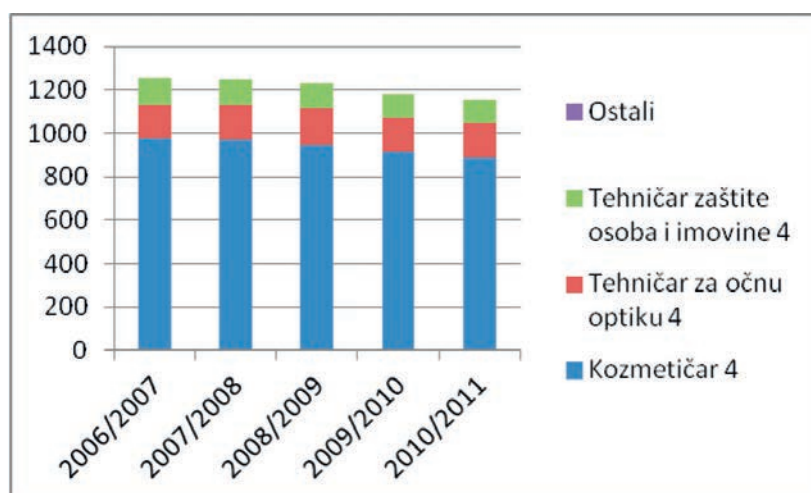
OBJAVA JMO PROGRAMA	
Narodne novine br.136 od 2003.g	Pediker
	Frizer
Narodne novine br.112 od 2005.g	Kozmetičar
Narodne novine br.68 od 2005.g	Staklar

Tablica 11. Vrijeme nastanka ili zadnjih revizija relevantnih obrazovnih programa

Četverogodišnji programi:

- › Od šest programa koji nude četverogodišnje obrazovanje iz sektorskih zanimanja porast popularnosti zabilježio je samo program Tehničar za očnu optiku.
- › U svim ostalim četverogodišnjim programima došlo je do pada upisanih učenika. Najveći pad doživio je Tehničar za zaštitu imovine; 16,41% (ali ukoliko pogledamo apsolutnu brojku to je 21 učenik u 5 godina). Pogledamo li podatke Hrvatskog zavoda za zapošljavanje možemo primijetiti da se baš u ovom segmentu u zadnje dvije godine školovalo relativno velik broj osoba kroz sustav obrazovanja odraslih.
- › Primjećujemo da je jedan program kod kojeg je došlo do porasta upisanih učenika u apsolutnom broju gotovo na razini iz prethodnih godina što ukazuje da se upisi ne smanjuju. Veseli podatak da za Tehničara za očnu optiku možemo naći radna mjesta i ne stvara se hiperprodukcija, no to ne znači da se i u ovom segmentu ne moraju razviti neke nove kompetencije poput, primjerice, generičkih vještina. Čini se zatim da su četverogodišnji programi, ako su ažurirani i povezani s novim tehnologijama i potrebama na tržištu rada privlačni; iako smo ranije ustanovili da je sektor općenito postao manje privlačnim.

- › U tri programa u sektoru Usluga upisano je 1157 učenika u šk. godini 2010./2011., a od toga od svih četverogodišnjih programa u program kozmetičara gotovo 80% učenika: (18,7% učenika od ukupnog broja učenika sektora upisano je u četverogodišnje sektorske programe u 2010.; učenička populacija u tom programu stagnira tijekom promatranog razdoblja); kozmetičar (76,86% učenika od ukupnog broja učenika upisanih u četverogodišnje sektorske programe u 2009.); tehničar zaštite osoba i imovine (9,27 % učenika od ukupnog broja učenika upisanih u četverogodišnje sektorske programe u 2010.); tehničar za očnu optiku (broj upisanih učenika u ovaj program raste tijekom promatranog razdoblja).
- › Struktura upisanih u promatranom razdoblju prikazana je slikom 16.

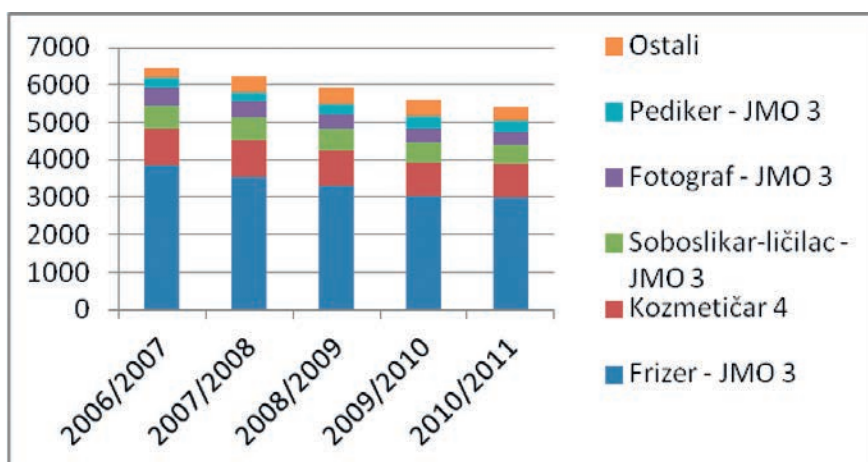

Slika 16. Trend strukture upisanih učenika u četverogodišnje programe u sektoru

Trogorodišnji programi:

- › Od petnaest programa koji nude trogorodišnje obrazovanje iz sektora u dva je došlo do većeg porasta broja upisanih učenika: kozmetičar u JMO programu (+312,83%) i pediker (+20,79%); u odnosu na uočeno prosječno opadanje upisanih učenika u trogorodišnje strukovne programe taj porast zapravo je izrazito značajan pokazatelj jer je ukupan broj učenika u trogorodišnjim programima u sektoru, kako smo pokazali pao za 22,25%.
- › Od petnaest programa koji nude trogorodišnje obrazovanje iz sektora u dva je programa došlo do laganog porasta broja upisanih učenika: dimnjačar u JMO programu (+12%) i pomoćni soboslikar i ličilac (+1,47%); u odnosu na uočeno prosječno opadanje upisanih učenika u trogorodišnje strukovne programe taj mali porast zapravo je značajan pokazatelj jer je ukupan broj učenika u trogorodišnjim programima u sektoru, kako smo pokazali pao za 22,25%.
- › Od petnaest programa zabilježeno je da je u četiri programa došlo do opadanja od 18% i manje (autolakirer, pismoslikar, soboslikar i ličilac pomoćni tapetar), bez obzira na datum njihovoga posljednjeg ažuriranja. To potvrđuje prosječni pad privlačnosti trogorodišnjih programa iz područja usluga. Bilo bi zanimljivo dalje promatrati razloge zašto gore navedeni programi još uvijek uspijevaju privući učenike.

- › U svim drugim programima došlo je do opadanja za više od 18%, bez obzira na datum njihovoga posljednjeg ažuriranja. To potvrđuje jaki pad privlačnosti trogodišnjih programa iz sektora Usluga. Također bi bilo zanimljivo dalje promatrati razloge zašto dva navedena programa još uvijek uspijevaju privući učenike.
- › U godini 2010./2011. program frizera pokriva 60% upisanih učenika u trogodišnjem obrazovanju ovog sektora, uočen je udjel upisanih učenika od gotovo 10% kod soboslikara i kozmetičara, što znači da ova tri programa čine otprilike 80% upisane populacije u trogodišnje obrazovne programe ovog sektora u odnosu na sve trogodišnje programe iz sektora usluga.

Slika 17. Trend strukture upisanih učenika u trogodišnje programe u sektoru

Trogodišnji i četverogodišnji programi:

- › Nekoliko je programa u potpunosti ostalo bez učenika ili su u procesu potpunog gubitka učenika i to ili tijekom razmatranog razdoblja ili čak i ranije, iako ih škole i dalje nude: dimnjačar, dimnjačar VOB, fotograf TES, pomoćni tapetar, tapetar staklar. Ovdje moramo naglasiti da se radi o tome da su neki od programa zamijenjeni JMO programima, osim staklara i tapetara kod kojih je situacija kritična.
- › Može se uočiti da priličan broj škola koje nude trogodišnje programe nema upisanih učenika ili ih ima svega nekoliko. Međutim, za neke programe broj škola koje ih nude još uvijek raste (poput kozmetičara). Svakako bi dalje trebalo istražiti ponudu strukovnih programa kako bi se bolje razumjeli razlozi uočenih trendova.
- › Iako je u promatranom razdoblju (2006./07. do 2010./11.) smanjen upis frizera za 22%, to je još uvijek program koji nosi skoro 50% ukupno upisanih učenika u ovom sektoru, a kozmetičari upisani i u četverogodišnje i u trogodišnje programe zajedno čine udjel od 18,5% (trogodišnji oko 7%, četverogodišnji 11,5%), a ostali zauzimaju zajedno nešto manje od 32%. To pokazuje da će se projekti lokalnog partnerstva za zapošljavanje itekako morati pozabaviti ovim dijelom sektora kroz promidžbu drugih zanimanja iz ovog sektora koji osiguravaju višu razinu zapošljivosti nakon završenog obrazovanja, kao i mogućnosti kvalitetnije vertikalne prohodnosti.

ANALIZA 3 – TRENDOVI PO ŽUPANIJI I OBRAZOVNOM PROGRAMU/KVALIFIKACIJI

U tablici 12. prikazan je broj upisanih učenika u trogodišnje programe po godinama uz prikaz zastupljenosti broja učenika po županiji u odnosu na ukupan broj učenika trogodišnjih programa iz sektora na razini čitave Republike Hrvatske.

Total students in the Sector 3y	%		%		%		%		%		Delta 2006-2011	%Delta
	2006-2007	2007-2008	2007-2008	2008-2009	2008-2009	2009-2010	2009-2010	2010-2011	2010-2011			
1	499	8,7%	475	8,5%	423	8,0%	393	7,6%	388	7,7%	-111	-22,2%
2	185	3,2%	196	3,5%	178	3,3%	166	3,2%	152	3,0%	-33	-17,8%
3	146	2,5%	150	2,7%	155	2,9%	150	2,9%	146	2,9%	0	0,0%
4	161	2,8%	164	3,0%	168	3,2%	148	2,9%	160	3,2%	-1	-0,6%
5	175	3,0%	180	3,2%	182	3,4%	173	3,4%	156	3,1%	-19	-10,9%
6	123	2,1%	114	2,1%	118	2,2%	121	2,3%	121	2,4%	-2	-1,6%
7	39	0,7%	67	1,2%	63	1,2%	107	2,1%	99	2,0%	60	153,8%
8	314	5,5%	289	5,2%	258	4,9%	247	4,8%	221	4,4%	-93	-29,6%
9	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
10	139	2,4%	135	2,4%	126	2,4%	124	2,4%	121	2,4%	-18	-12,9%
11	58	1,0%	61	1,1%	47	0,9%	37	0,7%	27	0,5%	-31	-53,4%
12	353	6,1%	321	5,8%	317	6,0%	326	6,3%	283	5,6%	-70	-19,8%
13	208	3,6%	198	3,6%	179	3,4%	184	3,6%	180	3,6%	-28	-13,5%
14	519	9,0%	488	8,8%	453	8,5%	430	8,3%	420	8,4%	-99	-19,1%
15	124	2,2%	118	2,1%	109	2,0%	104	2,0%	103	2,1%	-21	-16,9%
16	350	6,1%	310	5,6%	292	5,5%	245	4,7%	243	4,8%	-107	-30,6%
17	759	13,2%	715	12,9%	681	12,8%	661	12,8%	660	13,1%	-99	-13,0%
18	238	4,1%	227	4,1%	206	3,9%	172	3,3%	173	3,4%	-65	-27,3%
19	94	1,6%	94	1,7%	91	1,7%	79	1,5%	68	1,4%	-26	-27,7%
20	211	3,7%	205	3,7%	210	3,9%	208	4,0%	194	3,9%	-17	-8,1%
21	1054	18,3%	1051	18,9%	1063	20,0%	1085	21,0%	1106	22,0%	52	4,9%
Total	5749	100,0%	5558	100,0%	5319	100,0%	5160	100,0%	5021	100,0%	-728	-12,7%

Tablica 12. Prikaz broja učenika u trogodišnjim programima u sektoru po županijama

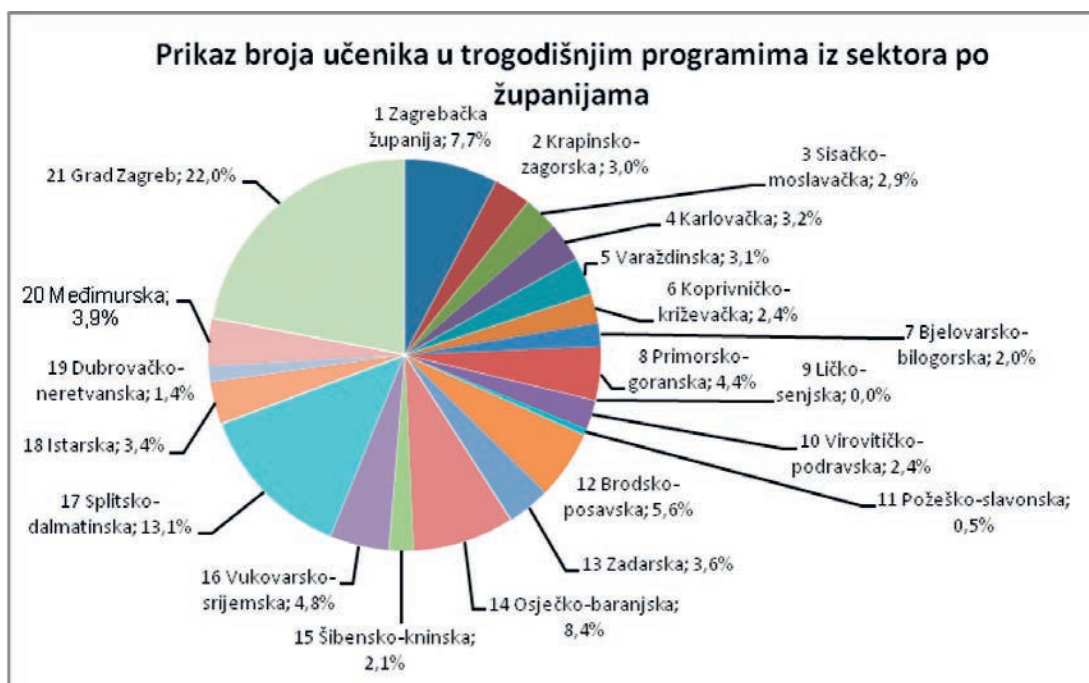
U tablici 13 prikazan je broj upisanih učenika u četverogodišnje programe po godinama uz prikaz zastupljenosti broja učenika po županiji u odnosu na ukupan broj učenika četverogodišnjih programa iz sektora na razini čitave Republike Hrvatske.

Total students in the Sector 4y	%		%		%		%		%		Delta 2006-2011	%Delta
	2006-2007	2007-2008	2007-2008	2008-2009	2008-2009	2009-2010	2009-2010	2010-2011	2010-2011			
1	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
2	12	1,0%	12	1,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	-12	-100,0%
3	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
4	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
5	128	11,1%	122	9,8%	118	9,5%	107	8,9%	107	8,8%	-21	-16,4%
6	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
7	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
8	128	11,1%	137	11,0%	138	11,1%	134	11,2%	117	9,6%	-11	-8,6%
9	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
10	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
11	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
12	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
13	108	9,4%	115	9,2%	110	8,9%	105	8,8%	110	9,1%	2	1,9%
14	109	9,4%	104	8,3%	108	8,7%	111	9,3%	111	9,1%	2	1,8%
15	74	6,4%	72	5,8%	68	5,5%	79	6,5%	74	6,1%	0	0,0%
16	0	0,0%	3	0,2%	16	1,3%	16	1,3%	74	6,1%	74	#DIV/0!
17	191	16,6%	186	14,9%	183	14,7%	170	14,2%	169	13,9%	-22	-11,5%
18	128	11,1%	119	9,5%	118	9,5%	103	8,6%	98	8,1%	-30	-23,4%
19	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
20	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	#DIV/0!
21	276	23,9%	381	30,5%	383	30,8%	372	31,1%	354	29,2%	78	28,3%
Total	1154	100,0%	1251	100,0%	1242	100,0%	1196	100,0%	1214	100,0%	60	5,2%

Tablica 13. Struktura broja učenika u četverogodišnjim programima iz sektora po županijama

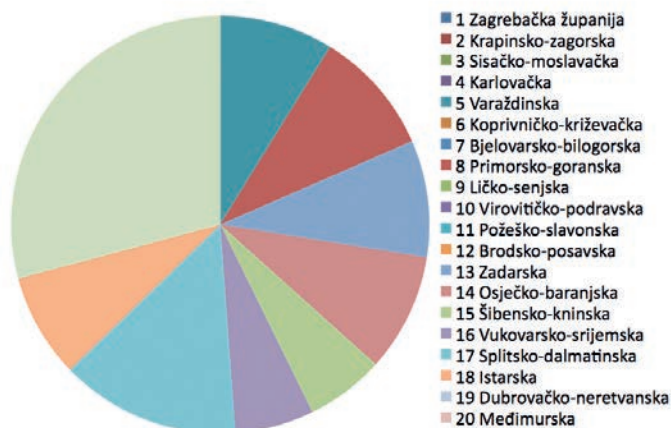
Broj županije	Naziv županije
1	Zagrebačka županija
2	Krapinsko-zagorska
3	Sisačko-moslavačka
4	Karlovačka
5	Varaždinska
6	Koprivničko-križevačka
7	Bjelovarsko-bilogorska
8	Primorsko-goranska
9	Ličko-senjska
10	Virovitičko-podravska
11	Požeško-slavonska
12	Brodsko-posavska
13	Zadarska
14	Osječko-baranjska
15	Šibensko-kninska
16	Vukovarsko-srijemska
17	Splitsko-dalmatinska
18	Istarska
19	Dubrovačko-neretvanska
20	Međimurska
21	Grad Zagreb

Tablica 14. Popis županija s rednim brojevima iz Tablica 12. i 13.

Slika 18. Prikaz broja upisanih učenika u trogodišnje programe iz sektora po županijama u šk.god. 2010./2011.

Struktura broja učenika u četverogodišnjim programima iz sektora po županijama

Slika 19. Prikaz broja upisanih učenika u četverogodišnje programe iz sektora po županijama u šk.god. 2010./2011.

Primijećeno je da je raspodjela učenika upisanih u trogodišnje programe iz podsektora Osobnih usluga i Usluga zaštite relativno jednolika na čitavom području države, uzevši u obzir broj stanovnika po županijama, kao i demografsku strukturu. Ako gledamo Zagreb, u njemu je očekivano upisano nešto više od 22% učenika od ukupno upisanih učenika u trogodišnje programe u sektoru Usluga; nema stvarne koncentracije po regijama, ali kad se pogledaju ključni programi vidljive su velike fluktuacije. Tako, primjerice, imamo županije koje imaju gotovo zanemariv upis u ove programe: Ličko-senjska, Požeško-slavonska, Dubrovačko-neretvanska.

Primijećeno je da je broj učenika upisanih u četverogodišnje programe Osobnih usluga i Usluga zaštite veći u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji (38% u godini 2010.). Udjel upisanih učenika u Zagrebu i Vukovarsko-srijemskoj lagano je porastao tijekom promatranog razdoblja (78% i 74% u promatranom razdoblju). Razlike između programa značajne su kao i kod trogodišnjih programa, pri čemu je dominantan broj učenika (čak 77%) koji pohađaju program Kozmetičar upravo u Zagrebu s 25%, Tehničar za očnu optiku školuje se samo u Zagrebu, a Tehničar zaštite osoba i imovine samo u Varaždinu. Ovakav bi broj bio očekivan kao posljedica potreba tržišta rada, ali kad se to uspoređi sa strukturom radnih mjesta na kojima se zapošljavaju učenici koji završe ovaj program, a ne idu studirati (prikazano analizom 3.7), tada se definitivno otvara prostor i potreba za dodatnim analizama strukture zanimanja u kojima se zapošljavaju učenici s ovom kvalifikacijom, upravo u Zagrebu. Osim toga u dva zanimanja nema ogromnih potreba pa bi bilo teško organizirati ove programe po županijama osim u slučaju „zaštite“ gdje bi se mogao zastupiti regionalni princip organiziranja obrazovanja za ovaj program. Važno je napomenuti da se kozmetičari školuju u devet županija.

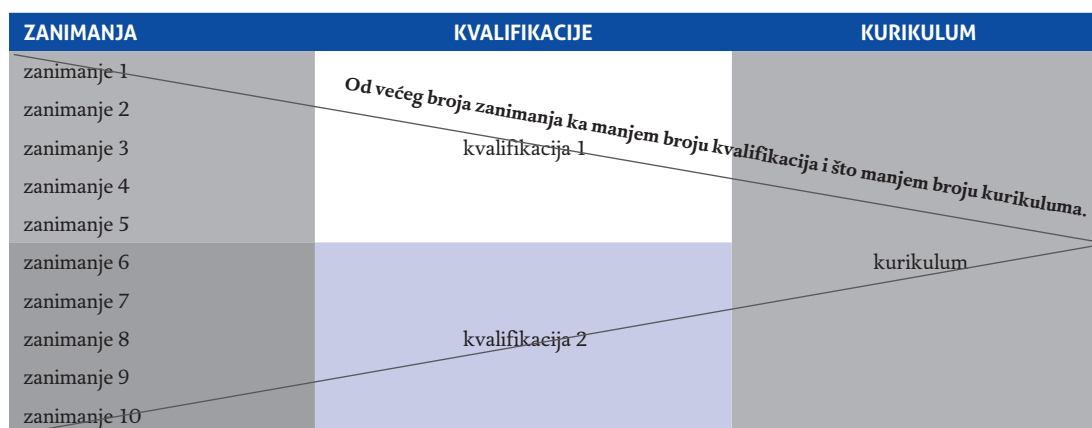
3.5. Kvalitativna analiza obrazovnih programa

Prije no što se prijeđe na kvalitativnu analizu obrazovne ponude u određenom obrazovnom sektoru potrebno je naglasiti neka njena osnovna polazišta, koja vrijede općenito za sve obrazovne sektore.

Izuzetno je važno provesti i kvalitativnu analizu obrazovne ponude, jer nije dovoljno osloniti se samo na kvantitativnu analizu koja se zasniva na analizi upisnih podataka. Rijetke su ustanove za strukovno obrazovanje koje provode istraživanje tržišta rada prema kojem donose odluke o upisnim kvotama. To se pokazalo i kroz samovrjednovanje škola (jedna od 24 ustanove za strukovno obrazovanje donosila je odluke na osnovi stvarnih i relevantnih podataka i predviđala kretanja na tržištu rada za 10 godina unaprijed, a time i odgovarajuće upisne kvote, pa čak i potrebne edukacije nastavnika kako ne bi bilo otpuštanja).

S obzirom na slabo ili gotovo nikakvo ažuriranje obrazovnih programa od 1996. godine, i po sadržaju i po svim drugim promjenama koje bi zahtijevao prijelaz s plana i programa na kurikulum, sada je potrebno provesti temeljitu analizu onoga što želimo postići i to naglasiti kao najbitnije. Svakako je važno analizirati i trenutnu situaciju, ali samo u cilju osvježavanja polazišta i nerazmjera ponude i potražnje na obrazovnom tržištu. S obzirom da kurikulum zahtijeva promijenjene paradigme, tj. s izvođenja propisanog sadržaja na postignuća polaznika i s poučavanja na učenje, **neophodna je edukacija za sve one koji bi te nove postavke u obrazovanju trebali primijeniti.**

Rezultatima provedene analize potreba na tržištu rada te zanimanjima i dobivenim skupinama potrebnih kompetencija izvedenima iz matrice kompetencija, trebalo bi pridružiti kvalifikacije s ishodima učenja koje su najbliže iskazanim potrebama na tržištu rada. To pridruživanje treba provesti tako da se grupira sve što je moguće te da sva zanimanja budu pokrivena minimalnim brojem kvalifikacija koje se razlikuju u manjem postotku specifičnih jedinica. Radi nužne racionalizacije i povećanja kvalitete i učinkovitosti, što je moguće više standarda kvalifikacija trebalo bi biti pokriveno najmanjim mogućim brojem kurikuluma temeljenim na modularnom pristupu (kako prikazuje sljedeća slika).

Slika 20. Shematski prikaz metodologije razvoja strukovnih kurikuluma

Prije razvoja standarda kvalifikacija i kurikuluma neophodno je odlučiti što su temeljni moduli i jedinice i razviti ih za potrebe svih budućih kvalifikacija gdje god su potrebne, tj. i u bazičnom ali i u drugim sektorima, kako se ne bi pojavilo više jedinica i modula istih imena a različitih ishoda učenja i načina njihovog stjecanja koji iz njih proizlaze. U svim razmatranjima, analizama i donošenju zaključaka, kao i pri određivanju bazičnih jedinica i modula, ključnu ulogu ima broj onih koji određenu jedinicu ili modul trebaju.

Hrvatski obrazovni sustav ima dodatni zahtjev pred sobom, a to je potreba za izgradnjom samopouzdanja i samopoštovanja učenika, kao i njihovo osvješćivanje vlastitih snaga i slabosti te izgradnja odgovornosti. Ono što se u svim obrazovnim sektorima iskristaliziralo nakon anketiranja poslodavaca, to je da su svih 10 najpoželjnijih kompetencija ključne kompetencije, tj. generičke ili prenosive, kao što su timski rad, strani jezici u struci, učiti kako učiti, proaktivnost i briga za vlastitu karijeru, točnost, samostalnost i odgovornost.

Provedene ankete za poslodavce u podsektoru usluga pokazale su kako su najvažnije očekivane kompetencije od budućih radnika upravo **kompetencije u struci, komuniciranje, organizacija rada, poduzetničke kompetencije, prezentacijske vještine, računalna pismenost, strani jezik, zaštita na radu, učiti kako učiti, zaštita okoliša, osnove poslovanja.**

Ovim dolazimo do još jednoga ključnog problema, a to je definiranje kurikuluma za općeobrazovne sadržaje u strukovnim školama koji bi trebali biti usklađeni s kurikulumima u sektoru, ali i s mogućnostima ustanove za strukovno obrazovanje s jedne strane i potreba lokalne zajednice s druge. Općeobrazovni predmeti ne bi trebali biti izolirani, nepromjenjivi i neprilagodljivi niti isti u svakom sektoru i svakoj školi. Već do sada definiranih 15 % autonomije ustanove za strukovno obrazovanje po Zakonu o strukovnom obrazovanju bilo bi možda dobro primijeniti i na općeobrazovne kurikulume.

Standardi kvalifikacija za četverogodišnje kurikulume trebaju imati osigurane ishode učenja sukladne zahtjevima visokih učilišta u području Osobnih i Usluga zaštite; primjerice u jedinicama **matematike i stranog jezika**, koji polaganjem državne mature jamče mogućnost nastavka školovanja.

U okviru postojećih zakonskih rješenja kao najbolje trenutno moguće rješenje razvoja sustava vidi se *bottom-up approach* tj. pristup odozdo prema gore. Taj pristup podrazumijeva intervenciju unutar postojećeg sustava, u granicama svih postavljenih zakona, a da ipak uspostavimo novu vrijednost. To dolazi iz prakse i fleksibilnosti, tj. prilagodbe novim uvjetima unutar sektora, ali i zahtjevima modernog načina učenja i usvajanja svih potrebnih kompetencija.

Trenutna situacija u podsektoru Osobnih usluga sa stajališta strukovnog obrazovanja slična je kao i u svim drugim obrazovnim sektorima i podsektorima. Većina programa je zastarjela. Drugi je problem što je prekinuta zdrava suradnja realnog sektora, lokalne zajednice i obrazovnih vlasti te se sada kroz programe lokalnog partnerstva za zapošljavanje obnavlja jedna tako važna inicijativa.

Na svaki način, u sektoru Osobnih, Usluga zaštite i Ostalih usluga sa sigurnošću se mogu očekivati potrebe za obrazovanim ljudskim potencijalima i to za stručnjacima u pružanju osobnih usluga, usluga zaštite te specifičnih usluga u raznim područjima (skrb za starije, briga o otpadu...). Boljom kvalitetom razine obrazovanja zasigurno bi se potaknulo i širenje pružanja usluga na regionalnom tržištu te u turizmu, čime bi se potaknuo i izvoz usluga. Stoga je vrlo bitno da se ovaj sektor što bezbolnije može integrirati, primjerice, u turizam, medicinu i sl., dok će zaštita biti prisutna u svim ostalim sektorima. Važno je naglasiti da izlazne kompetencije na tim područjima moraju omogućavati samozapošljavanje. Također je prisutna i povezanost s ostalim područjima rada i življenja kao i sa strateškim područjima bitnima za održivost i neovisnost gospodarske aktivnosti u zemlji. Razvoj ovoga obrazovnog sektora je stoga neupitan, a interdisciplinarno povezivanje jedinica ishoda učenja s drugim strukovnim sektorima neophodno.

Kao i u svim drugim obrazovnim sektorima, potrebno je odrediti što je temeljno znanje za ovo područje i ono treba biti gotovo jednako za sve kvalifikacije istog trajanja. Posebice je u posljednje dvije godine obrazovanja (3. i 4. razred) potrebno osigurati različite strukovne sadržaje koji se mogu kombinirati na različite načine, kako bi se stvarale različite kvalifikacije.

U Hrvatskoj postoji dobra baza razvoja trogodišnjih programa u jedinstvenom modelu obrazovanja (JMO). Ako se taj model razmotri i u ostalim sektorima, primjećujemo da se u budućim jedinicama, a danas dijelu općeobrazovnog nastavnog plana i programa, mogu vrlo kvalitetno izvesti sadržaji koji zadovoljavaju niz ishoda koji proizlaze iz kvalifikacija i zanimanja. Tako je moguće da jedinice iz pismenosti, tj. hrvatskoga i stranog jezika budu oplemenjene i komunikacijom te u jednom segmentu budu specijalistički osmišljene u skladu sa zadanim zanimanjem.

Bitne su i matematičke kompetencije, a po istom se principu mogu oplemeniti i prilagoditi specijalističkim područjima (od frizera, pedikera, kozmetičara do autolimara). Zasigurno postoji manjkavost kod poduzetničkih kompetencija (svega 30-tak sati u tri godine) kao što su osposobljenost za izradu poslovnog plana, organiziranje i vođenje posla kao i samopouzdanje, koje je neophodno razviti u ovom sektoru, ali i povezati s ostalim sektorima koji se također bave vidom usluga (strojarstvo, elektrotehnika, medicina, graditeljstvo).

Za komunikacijske bi se vještine učenici trebali obrazovati ili unutar postojećih predmeta (npr. hrvatski jezik) ili bi ih trebalo osmisliti samostalno.

Osim navedenog, bitne su i računalne kompetencije, odnosno računalna pismenost kao jedinica koja se može također široko gledati i biti definirana kroz sve programe JMO-a.

Poslodavci su kao vrlo bitnu komponentu naveli strukovne kompetencije koje bi trebale sadržavati znanja stečena teoretskim dijelom i primijenjena u praktičnoj nastavi, odnosno naukovanju ili stvarnom svijetu rada. Ako pogledamo neke naše susjedne zemlje, a naročito Njemačku (kao vodeću zemlju u industriji i uslugama), primijetiti ćemo da se izuzetno velik značaj daje suradnji između realnoga proizvodno-uslužnog sektora i obrazovanja. Možemo pri tome podsjetiti da i znanstvena zajednica u nama bliskom okruženju daje izuzetni značaj znanstvenicima koji su implementirali svoja znanja u realni sektor tržišta i kao takvi imaju najveći autoritet u znanstvenoj zajednici. Valja napomenuti da postoje projekti poticanja malog i srednjeg poduzetništva od strane resornog ministarstva koji ukazuju na vrlo kvalitetne osnove glede spajanja obrazovnog i realnog sektora. Na taj bi način bila omogućena vertikalna prohodnost u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom, tj. ostvarivanje svih razina kompetencija na više različitih načina, uključujući i iskustvom na radnom mjestu.

U ovom potpuno disperziranom sektoru moguće je, dakako, intervenirati i kroz sektorska vijeća kao i odlučiti da ovaj sektor nije „otok“ te kroz integriranje zajedničkih jedinica (općeobrazovnih predmeta) omogućiti lakšu horizontalnu prohodnost, a specijalističke sadržaje uz praktičnu nastavu držati po mogućnosti u završnim godinama (kozmetičar, pediker, frizer).

Kad promatramo četverogodišnje programe ovog sektora vidimo da su potpuno specifični. Glede tehničara za optiku postoji relativno mala potražnja, ali je konstantna. Gledano s ekonomskog stajališta netko bi rekao da je možda isplativije ove kadrove školovati u inozemstvu, no ako je npr. energetska neovisnost bitna za našu zemlju, nije li bitna i neovisnost školovanja ovih kadrova, naročito ako znamo da je to naša višedesetljetna tradicija.

Ako sagledamo potrebe kadrova za zaštitom objekata, ljudi i imovine koji proizlaze iz potreba tržišta rada možemo zaključiti da je ona konstantna i da nadmašuje ponudu školovanih mladih koji izlaze iz obrazovnog sustava. Stoga valja razmisliti o raspršenosti obrazovanja tih ljudskih potencijala po čitavoj zemlji. Naravno da bi se tu mogla uzeti u obzir i mogućnost integracije ovog programa s postojećim tehničkim programima, a u završnoj se godini usmjeriti na specijalizacije u ovom programu što dovodi do racionalizacije, ali ne nauštrb kvalitete.

Naravno da bi sve ove promjene trebali pratiti standardi kvalifikacija i zanimanja, ali ne kao „otok“ u ovom sektoru, već kao integrirajući čimbenik s nizom zanimanja, tj. kvalifikacija iz drugih sektora, primjerice u turizmu, graditeljstvu i poljoprivredi.

Jednako je važna i vertikalna prohodnost za učenike iz sektora jer može predstavljati faktor motivacije za upis u ove obrazovne programe. Osim kod četverogodišnjih programa vertikalna prohodnost nije laka nakon završenih trogodišnjih zanimanja. Mladim se ljudima kroz programe JMO-a otvara mogućnost stjecanja kvalifikacije, primjerice na razini 5.1 ili 5.2, no tek nakon višegodišnje prakse (kvalitetno rješenje za informalno i neformalno stečene kompetencije). Međutim, za mlade bi osobe trebala postojati i mogućnost vertikalne prohodnosti te stjecanja viših razina kvalifikacija uz obrazovanje u majstorskoj školi, no već se više godina čeka odobrenje takvog tipa obrazovanja od strane obrazovnih vlasti.

OBRAZOVNI PROGRAMI ZA SPECIFIČNE CILJANE SKUPINE

Pri definiranju obrazovnih programa iz područja Osobnih, Usluga zaštite i Ostalih usluga, posebice pedikera, kozmetičara, pa i zaštitara potrebno je osvrnuti se na potrebe osoba s invaliditetom, kako onih školske dobi tako i odraslih. Naime, korištenje sektorskih vještina i kompetencija prisutno je u cjelokupnom gospodarstvu, kao i jednostavnost u prihvaćanju znanja s tog područja. To upućuje na mogućnost izrade specijaliziranih programa za osobe koje zbog različitih razloga nisu sposobne ući u redovne tijekove obrazovanja. Stoga činjenica da u podsektoru Osobnih usluga i Usluga zaštite poslodavci iskazuju potrebu za razvojem znanja na razini trogodišnjih programa čimbenik je koji doprinosi promišljanju o izradi obrazovnih programa za specifične ciljane skupine.

Na ovaj način profil podsektora osobnih usluga, otvara vrata definiranju kraćih programa obrazovanja za osobe s posebnim potrebama kako bi, svojem invaliditetu usprkos, mogli konkurirati u jednom segmentu tržišta onima koji nemaju sličnih ograničenja. U načelu, svaki obrazovni sektor morao bi u strategijama razvoja znanja misliti i na specijalne skupine koje će, načinom primjerenim njihovim mogućnostima, moći sudjelovati u obrazovnom i radnom procesu.

3.6. Nezaposlenost i dinamika nalaženja posla nakon obrazovanja

Za razumijevanje trenutne uloge i potencijala strukovnog obrazovanja vrlo je važno identificirati uobičajene ishode koji slijede nakon završenog programa.

PRIJAVA NA HZZ

Ukoliko se nakon ostvarene svjedodžbe redovnog školovanja u sustavu strukovnog obrazovanja mlada osoba odluči uputiti na tržište rada, jedna je od očitih polaznih točaka evidencija Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Temeljem podataka HZZ-a može se procijeniti da se prije početka krize oko tri petine generacije mladih koji bi stekli svjedodžbe u obrazovnom sektoru usluga prijavljivalo neposredno nakon završenog školovanja⁷ u evidenciju HZZ-a. No taj je udjel postojano rastao u okolnostima

⁷ Promatraju se samo osobe koje su se prijavile u dobi do 20 godina, kako sliku ishoda ne bi pomutile osobe koje su prethodno zaposlenošću ili pohađanjem visokog obrazovanja stekle značajnu količinu ljudskog kapitala

ekonomske krize, povećavši se na četiri petine u 2010. godini, kad je malo koja osoba obrazovana u sektoru uspjela otpočeti karijeru bez prijave na HZZ.

	2007.	2008.	2009.	2010.
Završili redovno srednje obrazovanje iz sektora (upisali posljednji razred)				
Frizer – JMO	1294	1167	1093	928
Kozmetičar (klas i JMO)	222	270	289	408
Soboslikar-ličilac – JMO	177	190	196	191
Fotograf – JMO	147	143	113	119
Pediker – JMO	84	71	87	87
Ukupno	2118	2012	1977	1903
Evidentirali se pri HZZ sa srednjim obrazovanjem iz sektora (osobe mlađe od 20 godina)				
Frizer – JMO	841	848	877	829
Kozmetičar (klas i JMO)	129	169	184	251
Soboslikar-ličilac – JMO	89	99	159	171
Fotograf – JMO	87	93	97	101
Pediker – JMO	52	47	72	83
Ukupno	1322	1365	1524	1568
Udjel učenika sektora koji se je nakon škole prijavio u HZZ				
Frizer – JMO	65%	73%	80%	89%
Kozmetičar (klas i JMO)	58%	63%	64%	62%
Soboslikar-ličilac – JMO	50%	52%	81%	90%
Fotograf – JMO	59%	65%	86%	85%
Pediker – JMO	62%	66%	83%	95%
Ukupno	62%	68%	77%	82%

Tablica 15. broj osoba koje završavaju srednje obrazovanje i prijavljuju se na HZZ, po godinama. Prikaz programa koje godišnje završava više od stotinu učenika, 2007.-2010.

Izvori: E-matica i baza podataka HZZ-a. U evidenciji klasične i JMO programe kozmetičara nije moguće zasebno identificirati pa su ovom prilikom združeni.

S obzirom da tek dva manja programa iz obrazovnog područja Usluga zaštite pripadaju četverogodišnjim programima (NSKO 3.1), ovi mladi u pravilu nemaju opciju izravnog nastavljanja školovanja u visokom obrazovanju. Stoga pokazatelj učestalosti prijave na HZZ kazuje o mogućnosti njihove samostalne integracije na tržište rada. Čim je on viši, tim je pristup tržištu rada teži. Na razini pojedinih mnogoljudnijih programa ovdje se ističe tek onaj kozmetičara, kod kojih tijekom krize nije došlo do pogoršanja stanja.

DINAMIKA NALAŽENJA POSLA

Dinamika nalaženja posla za osobe bez radnog iskustva s obzirom na završeno obrazovanje jedan je od pokazatelja koje HZZ redovito objavljuje. Ovdje su prikazani podatci dobiveni temeljem istih izvora, nešto drugačijom metodologijom. Tablica 2 usporedno prikazuje udjel mladih iz svih zastupljenijih programa obrazovnog sektora usluga, koji su unutar pola godine, godinu dana ili tri godine pronašli svoj prvi posao.

Gledani u cjelini, ishodi za sektor usluga neznatno su nepovoljniji u usporedbi s drugim trogodišnjim strukovnim programima, uz nešto teže nalaženje posla unutar prvih godinu dana, ali ujednačenjem šansi unutar tri godine.

Godina prve prijave na HZZ	Broj prijava 2006.-2010.	Našli prvi posao unutar 6 mjeseci	Našli prvi posao unutar godine dana	Našli prvi posao unutar tri godine
Frizer – JMO	4.396	31%	50%	73%
Kozmetičar (klas i JMO)	881	31%	55%	75%
Soboslikar-ličilac – JMO	619	35%	52%	72%
Fotograf – JMO	524	22%	40%	64%
Pediker – JMO	313	30%	49%	76%
Autolakirer – JMO	173	31%	51%	74%
Tehničar zaštite osoba i imovine	101	47%	56%	75%
Pismoslikar – JMO	88	32%	54%	68%
Tehničar za očnu optiku	72	46%	61%	65%
Pomoćni soboslikar i ličilac – TES	72	28%	47%	75%
Tapetar – JMO	57	37%	51%	76%
Ukupno usluge		31%	50%	73%
Ukupno svi trogodišnji strukovni		33%	52%	73%

Tablica 16. Dinamika nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ. Udjel mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar 6, 12 i 36 mjeseci.

Napomene: Združeni podaci za razdoblje 1.1.2006.-1.7.2011. Samo osobe koje su se prijavile u dobi od 20 godina ili manje. Ne uključuje poslove pronađene dok osobe nisu bile prijavljene na HZZ-u. Prikazani su samo programi iz kojih se je u zadanom razdoblju na HZZ prijavilo više od 50 osoba.

Izvor: Registar HZZ-a.

Vidljive su i određene razlike među pojedinim programima. Kozmetičari (nakon godinu dana), tehničari zaštite osoba i imovine te tehničari za očnu optiku imaju nešto veću vjerojatnost nalaženja posla u svakom vremenskom okviru (iako mali broj opažanja čini ovu konstataciju provizornom za potonje dvije skupine). S druge strane, fotografi imaju izrazitih poteškoća pri nalaženju prvog posla. Kod ostalih programa dinamika je gotovo identična sektorskoj, što uključuje i frizere, koji čine daleko najbrojniji program u sektoru.

Tablica 18. združeno promatra ishode u doba konjunktura i krize. Recentne promjene u dinamici sektorskog tržišta rada i eventualni efekt krize na pojedine programe moguće je identificirati praćenjem mogućnosti zapošljavanja prema godini prve prijave na HZZ, što je prikazano u tablici 3. Za tri

najbrojnija programa bilo je moguće procijeniti koliko se razlikuje stopa zapošljavanja unutar godinu dana u različitim godinama za iste programe.

Vidljivo je da se je mogućnost nalaženja posla unutar godine dana značajno smanjila za sektor u cjelini od 2008. godine i dosegla tek 39% za osobe prijavljene u 2009. i 2010. godini. U usporedbi s drugim obrazovnim sektorima, relativna mogućnost zapošljavanja mladih sa svjedodžbom usluga ostala je slična, 2-3 postotna boda niža kroz čitavo razdoblje. Iako su vjerojatnosti nalaženja posla različite u pojedinim programima, tijekom krize je njihovo kretanje bilo prilično slično, bez jasnih “dobitnika” i “gubitnika” unutar sektora.

Godina prve prijave na HZZ:	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2006.-2010.
Frizer – JMO	54%	57%	53%	38%	40%	50%
Kozmetičar (klas i JMO)	59%	66%	59%	42%	47%	55%
Soboslikar-ličilac - JMO	54%	64%	61%	43%	38%	52%
Fotograf - JMO	42%	53%	38%	34%	24%	40%
Pediker – JMO	61%	63%	45%	38%	18%	49%
Ukupno Usluge	53%	59%	53%	39%	39%	50%
Ukupno svi trogodišnji strukovni	55%	61%	54%	41%	42%	52%

Tablica 17. Promjena dinamike nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ, prema godini ulaska na tržište rada. Udjel mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar godinu dana, 2006.-2010.

Napomene: Združeni podatci za razdoblje 1.1.2006.-1.7.2011. Samo osobe koje su se prijavile u dobi od 20 godina ili manje. Ne uključuje poslove pronađene dok osobe nisu bile prijavljene na HZZ-u. Radi pouzdanosti vrijednosti za pojedine godine, prikazani su samo programi iz kojih se je u zadanom razdoblju na HZZ prijavilo ukupno više od 300 osoba.

Izvor: Registar HZZ-a.

3.7. Prijelaz u visoko obrazovanje

ANALIZA ODREDIŠNIH ZANIMANJA

Kroz podatke HZZ-a moguće je identificirati ne samo dinamiku nalaženja posla već i detaljna odredišna zanimanja osobe koje su pronašle posao, bez obzira jesu li taj posao pronašle posredovanjem HZZ-a ili ne. Tablica 5 prikazuje odredišna zanimanja prema glavnim NKZ rodovima zanimanja (i vrstama zanimanja unutar relevantnih rodova), učestalost zapošljavanja u prejednostavnim ili presloženim zanimanjima, te udjel osoba koje su pronašle svoj prvi posao u zanimanju koje odgovara popisu zadanom sektorskim profilom.

Budući da je ovaj obrazovni sektor agregat tri strukovna područja: osobnih usluga, ostalih usluga i usluga zaštite, valja očekivati i različite ishode. Njihova međusobna razlika nije bila posebno uočljiva u dinamici zapošljavanja, ali jest u odredišnim zanimanjima. Stoga je teško i govoriti o jedinstvenom popisu odgovarajućih zanimanja za čitav sektor. Javljuju se tri obrasca:

Dvije trećine kozmetičara te nešto više od polovice frizera, pedikera i tehničara zaštite osoba i imovine zapošljava se u uslužnim zanimanjima, a još oko šestina svih njih u trgovačkim. Uz izuzetak kozmetičara, kod kojih je zapošljavanje u zanimanjima koja ne traže srednje strukovno obrazovanje rijetkost, oko petine mladih iz ovih programa zapošljava se i u raznim jednostavnim zanimanjima.

Soboslikari i autolakireri slijede drugi obrazac, pretežito se zapošljavajući u građevinskim (u koje je svrstano i autolakiranje) te jednostavnim proizvodnim zanimanjima.

Fotografi su pak izdvojeni u svojim odredištima i raspršeni kroz mnoge rodove zanimanja, pri čemu je zapošljavanje u zanimanju fotografa rijetkost.

U sva je tri obrasca pojavnost nedovoljne kvalificiranosti, odnosno zapošljavanja u zanimanjima tehničara i inženjera vrlo rijetka, kao i zapošljavanje u zanimanjima službenika i rukovatelja strojevima. Uzevši u obzir i često zapošljavanje u naslovnim zanimanjima programa (vidjeti tablice 6), može se reći da je (uz izuzetak fotografa) disperzija prema rodovima zanimanja vrlo skromna kod svih promatranih programa te da se ovi mladi u značajnom broju zapošljavaju u zanimanjima koja odgovaraju njihovim kvalifikacijama.

MZOŠ prog	Frizer – JMO	Kozmetičar	Soboslikar – ličilac – JMO	Fotograf JMO	Pediker JMO	Autolakirer JMO	Tehničar zaštite osoba i imovine
3 Inženjeri i tehničari	1%	2%	0%	3%	1%	0%	3%
4 Uredski i šalterski službenici	3%	4%	1%	9%	3%	1%	3%
51 - Uslužna zanimanja	56%	65%	4%	21%	58%	5%	56%
52 - Trgovačka zanimanja	16%	16%	1%	20%	18%	1%	10%
6 Poljoprivredni, šumski radnici i ribari	0%	0%	1%	1%	0%	0%	0%
7 Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	2%	1%	75%	21%	2%	59%	9%
71 - Rudarska i građevinska zanimanja	0%	0%	71%	0%	0%	49%	1%
8 Rukovatelji strojevima, vozilima i sastavljači proizvoda	1%	1%	1%	2%	1%	4%	0%
9 Jednostavna zanimanja	20%	11%	17%	21%	18%	29%	20%
91 - Jednostavna prodajna i uslužna zanimanja	11%	6%	2%	11%	7%	4%	4%
93 - Jednostavna rudarska, građevinska, proizvodna, transportna i srodna zanimanja	6%	2%	11%	7%	6%	19%	11%
Ukupan broj koji je pronašao prvi posao 2006.-1.7.2011.	2796	518	374	275	174	114	70
Previsoke kvalifikacije za zanimanje (%)	20%	11%	17%	21%	18%	29%	20%
Preniske kvalifikacije za zanimanje (%)	1%	0%	0%	4%	1%	0%	0%
Poslova u zanimanju koje odgovara sektorskom profilu	47%	60%	3%	8%	56%	6%	43%

Tablica 18. Zanimanja u kojima su se zaposlili mladi sa svjedodžbom strukovnih programa iz sektora. Adekvatnost razine kvalifikacija i pojavnost rada u zanimanju koje odgovara sektorskom profilu.

Napomene: postotci se odnose na osobe koje su pronašle posao u promatranom razdoblju. Suma postotaka u svim prikazanim (označenima podebljano) rodovima zanimanja čini približno 100% (nisu uključena vojna i menadžerska zanimanja s obzirom na nisku pojavnost zapošljavanja u njima). Manjim fontom, nepodebljanim slovima i uvučenim nazivom prikazana je učestalost zapošljavanja u specifičnim vrstama zanimanja srodnima obrazovnom programu.

Izvor: Registar HZZ-a.

POJEDINAČNA ODREDIŠNA ZANIMANJA ZA ZASTUPLJENIJE SEKTORSKE PROGRAME

U završnim prikazima, za svaki obrazovni program iz kojega je između 1.1.2006. i 1.7.2011. zaposleno barem 30 osoba iz promatranog skupa, identificirana su i prikazana sva odredišna zanimanja.

Za svaki su obrazovni program prikazana opadajućim slijedom najučestalija zanimanja u kojima su se te osobe zapošljavale. Uz svako zanimanje prikazane su i tri brojke. **(A)** Apsolutni broj osoba iz promatrane populacije koje su se po prvi put zaposlile u dotičnom zanimanju u promatranom razdoblju, a dok su bile pri evidenciji HZZ-a. **(B)** Relativni udjel (zastupljenost) tog zanimanja u ukupnom zapošljavanju iz dotičnog obrazovnog programa. **(C)** Udjel koji mladi sa završenim dotičnim programom čine među svim mladima sa srednjim obrazovanjem (i bez radnog iskustva) zaposlenima u tom zanimanju.

Radi preglednosti, većini je tablica odsječen “rep”, odnosno zanimanja u kojima je zaposlena tek jedna osoba ili koja su bila odredišta za manje od 1% osoba s tom kvalifikacijom. Na kraju svake tablice priložena je informacija koliko je takvih zanimanja bilo i koliki je ukupan broj i udjel svih zaposlenih našao posao u njima. Na kraju su prikazani podatci za nekoliko programa koje karakterizira razmjerno mali broj učenika te su stoga iskazana baš sva zanimanja u kojima se bilo tko od njih zaposlio u prikazanom razdoblju – kao svojevrsni kvalitativni indikator postojećih odredišta.

Pri tumačenju prikazanog važno je imati na umu sljedeće:

1. Ne smiju se zanemariti apsolutne brojke **(A)**. Ako je u ovom petogodišnjem razdoblju u nekom zanimanju zaposleno tek 5 osoba iz nekog programa iz kojeg izlazi stotinjak osoba godišnje, to znači da je u prosjeku jedna osoba godišnje nalazila posao (odnosno svaki stoti maturant), što znači da nije posebno svrhovito oblikovati program eksplicitno prema tom zanimanju niti na isti obračati veliku pozornost. Bitno je pozornost obračati na apsolutno najučestalije ishode (bili oni poželjni ili ne).
2. Udjeli **(B)** i **(C)** vrlo su informativne prirode. Ukoliko su oba niska, dotično je zanimanje sporadični ishod za mlade iz dotičnog obrazovnog programa (problem je, naravno, kad on to ne bi trebao biti). No kad je barem jedna od tih vrijednosti razmjerno visoka, moguća su tumačenja:
 - a) Ukoliko su **(B)** i **(C)** visoki, znači da je u pitanju relativno “zatvoreno” zanimanje, koje zapošljava značajan broj mladih s ovom svjedodžbom i malo koga drugoga. Postoji visoka potražnja za ovim zanimanjem i ona se uglavnom zadovoljava ovom kvalifikacijom.
 - b) Ukoliko je **(B)** nizak, ali **(C)** visok, znači da se ova kvalifikacija smatra relevantnom za dano zanimanje (mladi iz drugih strukovnih programa rijetko rade na tom zanimanju), ali da je ukupno razmjerno mala potražnja za ovim zanimanjem (barem na razini osoba sa svjedodžbom srednjega strukovnog obrazovanja bez radnog iskustva). Uslijed toga, dotično zanimanje “situira” tek malobrojne osobe iz tog programa.

- c) Ukoliko je (B) visok, ali (C) nizak, znači da je dotična kvalifikacija prepoznata kao adekvatna za zapošljavanje u zanimanju, ali da se u njemu zapošljavaju i mnogi mladi iz drugih struka – bilo stoga što se još neki program smatra relevantnim, bilo stoga što pristup zanimanju ne traži formalno strukovne kvalifikacije, a potražnja je visoka.

Tablica 19.1. Najučestalija prva zanimanja za frizere prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5141133) frizer	1089	38,9%	90,6%
(5220213) prodavač	429	15,3%	5,0%
(5123133) konobar	225	8,0%	4,3%
(5123112) pomoćni konobar	108	3,9%	6,1%
(9132121) sobarica	87	3,1%	10,2%
(9132111) čistačica	86	3,1%	7,9%
(9132211) kuhinjski radnik	70	2,5%	6,8%
(9911111) radnik bez zanimanja	61	2,2%	2,9%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	42	1,5%	1,9%
(9131111) kućna pomoćnica	33	1,2%	8,4%
(9320411) tekstilni radnik	33	1,2%	11,1%
(5141113) frizer za žene	32	1,1%	91,4%
(4211164) blagajnik	28	1,0%	6,3%
(4190154) administrativni službenik	26	0,9%	2,5%
(7436132) šivač	23	0,8%	7,3%
(9330421) trgovački radnik	22	0,8%	5,3%
(5122112) pomoćni kuhar	20	0,7%	2,6%
(5141123) frizer za muškarce	19	0,7%	86,4%
(9320251) drvoprerađivački radnik	18	0,6%	2,0%
(5123122) pipničar	15	0,5%	7,3%
(5220225) trgovac	15	0,5%	5,6%
(4223112) telefonist	14	0,5%	6,8%
(5122123) kuhar	13	0,5%	0,8%
(5141213) kozmetičar	11	0,4%	3,1%
(7436112) šivač tekstila	10	0,4%	6,7%
(9211421) poljoprivredni radnik	10	0,4%	3,3%

...i preostalih 258 osoba (8%) zaposlenih u 118 različitih zanimanja

Tablica 19.2. Najučestalija prva zanimanja za kozmetičare prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5141213) kozmetičar	255	49,2%	71,6%
(5220213) prodavač	82	15,8%	1,0%
(5123133) konobar	27	5,2%	0,5%
(5141414) maser	16	3,1%	28,1%
(9911111) radnik bez zanimanja	14	2,7%	0,7%
(4190154) administrativni službenik	12	2,3%	1,1%
(9132111) čistačica	10	1,9%	0,9%
(5123112) pomoćni konobar	9	1,7%	0,5%
(5141133) frizer	8	1,5%	0,7%
(5141313) pediker	8	1,5%	7,6%
(9132121) sobarica	8	1,5%	0,9%
(9131111) kućna pomoćnica	5	1,0%	1,3%
(3415116) komercijalist	4	0,8%	1,4%
(5123122) pipničar	4	0,8%	1,9%
(9132211) kuhinjski radnik	4	0,8%	0,4%
(9330421) trgovački radnik	4	0,8%	1,0%
(4211164) blagajnik	3	0,6%	0,7%
(5141422) maser-kupeljar	3	0,6%	37,5%
(3226114) fizioterapeut	2	0,4%	0,8%
(4190212) uredski namještenik	2	0,4%	4,8%
(4223112) telefonist	2	0,4%	1,0%
(9320411) tekstilni radnik	2	0,4%	0,7%

...i preostalih 34 osoba (7%) zaposlenih u 34 različitim zanimanja

Tablica 19.3. Najučestalija prva zanimanja za soboslikare prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(7141143) soboslikar i ličilac	216	57,8%	65,9%
(7141133) ličilac	16	4,3%	37,2%
(9313151) radnik visokogradnje	8	2,1%	0,8%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	8	2,1%	0,4%
(9330411) skladišni radnik	7	1,9%	0,9%
(5123112) pomoćni konobar	6	1,6%	0,3%
(5169113) čuvar	5	1,3%	0,9%
(7141122) pomoćni ličilac	5	1,3%	18,5%
(9320251) drvoprerađivački radnik	5	1,3%	0,5%
(9911111) radnik bez zanimanja	5	1,3%	0,2%
(5220213) prodavač	4	1,1%	0,0%
(7122123) zidar	3	0,8%	1,4%
(7133113) fasader	3	0,8%	11,1%
(7141155) soboslikar i ličilac, majstor	3	0,8%	50,0%
(7222423) bravar	3	0,8%	0,5%
(9211121) vrtlarski radnik	3	0,8%	1,1%
(9212111) šumski radnik	3	0,8%	0,5%
(9320121) radnik u održavanju	3	0,8%	0,7%

...i preostalih 68 osoba (18%) zaposlenih u 53 različitim zanimanja

Tablica 19.4. Najučestalija prva zanimanja za fotografe prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(7344113) fotograf	53	19,2%	81,5%
(5220213) prodavač	52	18,8%	0,6%
(5123133) konobar	29	10,5%	0,6%
(5123112) pomoćni konobar	15	5,4%	0,9%
(9132111) čistačica	12	4,4%	1,1%
(4190154) administrativni službenik	7	2,5%	0,7%
(9132121) sobarica	7	2,5%	0,8%
(9132211) kuhinjski radnik	6	2,2%	0,6%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	6	2,2%	0,3%
(9911111) radnik bez zanimanja	6	2,2%	0,3%
(4211164) blagajnik	5	1,8%	1,1%
(5122112) pomoćni kuhar	5	1,8%	0,7%
(5169113) čuvar	5	1,8%	0,9%
(9330411) skladišni radnik	5	1,8%	0,7%
(4131124) skladištar	4	1,5%	0,6%
(5220225) trgovac	4	1,5%	1,5%
(3415116) komercijalist	3	1,1%	1,0%
(9320411) tekstilni radnik	3	1,1%	1,0%

...i preostalih 49 osoba (17%) zaposlenih u 40 različitih zanimanja

Tablica 19.5. Najučestalija prva zanimanja za pedikere prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5141313) pediker	76	43,7%	72,4%
(5220213) prodavač	30	17,2%	0,3%
(5141213) kozmetičar	8	4,6%	2,2%
(9911111) radnik bez zanimanja	8	4,6%	0,4%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	7	4,0%	0,3%
(5123133) konobar	6	3,5%	0,1%
(9132111) čistačica	5	2,9%	0,5%
(5123112) pomoćni konobar	4	2,3%	0,2%
(5141414) maser	3	1,7%	5,3%
(4211164) blagajnik	2	1,2%	0,5%
(7436132) šivač	2	1,2%	0,6%
(8274282) poslužitelj/pekarski proizvodi i slatkiši	2	1,2%	2,0%
(9131111) kućna pomoćnica	2	1,2%	0,5%
(9133111) pralja	2	1,2%	2,4%
(9320411) tekstilni radnik	2	1,2%	0,7%

...i preostalih 15 osoba (9%) zaposlenih u 15 različitih zanimanja

Tablica 19.6. Najučestalija prva zanimanja za autolakirere prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(7141173) autolakirer	43	37,7%	68,3%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	7	6,1%	0,3%
(9313151) radnik visokogradnje	5	4,4%	0,5%
(9911111) radnik bez zanimanja	4	3,5%	0,2%
(7141112) pomoćni soboslikar	3	2,6%	12,0%
(7222423) bravar	3	2,6%	0,5%
(9312151) radnik niskogradnje	3	2,6%	0,5%
(5123112) pomoćni konobar	2	1,8%	0,1%
(5169113) čuvar	2	1,8%	0,4%
(7136423) monter cjevovoda	2	1,8%	2,2%
(7141133) ličilac	2	1,8%	4,7%
(7212133) zavarivač	2	1,8%	1,0%
(7231233) automehaničar	2	1,8%	0,3%
(8324113) vozač teretnog vozila	2	1,8%	0,4%
(9131111) kućna pomoćnica	2	1,8%	0,5%
(9212111) šumski radnik	2	1,8%	0,3%
(9320251) drvoprerađivački radnik	2	1,8%	0,2%

...i preostalih 26 osoba (22%) zaposlenih u 26 različitih zanimanja

Tablica 19.7. Najučestalija prva zanimanja za tehničare zaštite osoba i imovine prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5169113) čuvar	25	35,7%	4,6%
(5123133) konobar	10	14,3%	0,2%
(5220213) prodavač	6	8,6%	0,1%
(5169312) čuvar objekata i okoliša	3	4,3%	4,1%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	3	4,3%	0,1%
(9911111) radnik bez zanimanja	3	4,3%	0,1%
(4190154) administrativni službenik	2	2,9%	0,2%
(7436112) šivač tekstila	2	2,9%	1,3%

...i preostalih 16 osoba (22%) zaposlenih u 16 različitih zanimanja

Tablica 19.8. Najučestalija prva zanimanja za pismoslikare prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5123133) konobar	6	12,5%	0,1%
(7324213) pismoslikar	5	10,4%	83,3%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	4	8,3%	0,2%
(5220213) prodavač	3	6,3%	0,0%
(7141143) soboslikar i ličilac	3	6,3%	0,9%
(5123112) pomoćni konobar	2	4,2%	0,1%
(7436132) šivač	2	4,2%	0,6%
(9320451) kožarski radnik	2	4,2%	2,2%
(9911111) radnik bez zanimanja	2	4,2%	0,1%

...i preostalih 19 osoba (38%) zaposlenih u 19 različitih zanimanja

Tablica 19.9. Sva prva zanimanja za tehničare za očnu optiku prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(7311514) instrumentalni optičar	17	35,4%	100,0%
(3224114) očni optičar	14	29,2%	100,0%
(5220213) prodavač	12	25,0%	0,1%
(3412116) zastupnik osiguranja	1	2,1%	0,6%
(5220314) trgovački demonstrator i prodavač	1	2,1%	2,7%
(8322143) vozač lakog dostavnog vozila	1	2,1%	0,4%
(9131111) kućna pomoćnica	1	2,1%	0,3%
(9320121) radnik u održavanju	1	2,1%	0,2%

Tablica 19.10. Sva prva zanimanja za pomoćne soboslikare (TES) prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(7141143) soboslikar i ličilac	11	29,0%	3,4%
(9313151) radnik visokogradnje	6	15,8%	0,6%
(7141112) pomoćni soboslikar	4	10,5%	16,0%
(9911111) radnik bez zanimanja	3	7,9%	0,1%
(9211121) vrtlarski radnik	2	5,3%	0,8%
(5220112) dostavljač robe	1	2,6%	1,5%
(5220213) prodavač	1	2,6%	0,0%
(7122123) zidar	1	2,6%	0,5%
(7214272) pomoćni brodomonter	1	2,6%	16,7%
(7422443) drvomodelar	1	2,6%	50,0%
(8271262) poslužitelj/prerada mesa i ribe	1	2,6%	2,9%
(9162111) čistač ulica	1	2,6%	0,8%
(9320111) ručni pakirer	1	2,6%	0,5%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	1	2,6%	0,0%
(9320181) radnik na montaži	1	2,6%	0,9%
(9320251) drvoprerađivački radnik	1	2,6%	0,1%
(9330131) transportni radnik	1	2,6%	0,2%

Tablica 19.11. Sva prva zanimanja za tapetare prijavljene 2006.-2010.

	(A) Zaposlenih u zanimanju	(B) % od svih zaposlenih iz programa	(C) % od svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(7437113) tapetar	13	31,0%	46,4%
(5220213) prodavač	3	7,1%	0,0%
(5123112) pomoćni konobar	2	4,8%	0,1%
(5123133) konobar	2	4,8%	0,0%
(7436132) šivač	2	4,8%	0,6%
(9211151) berač poljoprivrednih proizvoda	2	4,8%	3,3%
(9320121) radnik u održavanju	2	4,8%	0,5%
(5121142) hotelska sobarica	1	2,4%	10,0%
(5169113) čuvar	1	2,4%	0,2%
(7222423) bravar	1	2,4%	0,2%
(8240183) rukovatelj/drivotokarski stroj	1	2,4%	7,1%
(8263223) rukovatelj/šivaći stroj za tapetariju	1	2,4%	100,0%
(8324113) vozač teretnog vozila	1	2,4%	0,2%
(9132211) kuhinjski radnik	1	2,4%	0,1%
(9142111) ručni perač automobila	1	2,4%	0,6%
(9313151) radnik visokogradnje	1	2,4%	0,1%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	1	2,4%	0,0%
(9320411) tekstilni radnik	1	2,4%	0,3%
(9320441) radnik u kožnoj galanteriji	1	2,4%	50,0%
(9320451) kožarski radnik	1	2,4%	1,1%
(9330131) transportni radnik	1	2,4%	0,2%
(9330411) skladišni radnik	1	2,4%	0,1%
(9911111) radnik bez zanimanja	1	2,4%	0,0%

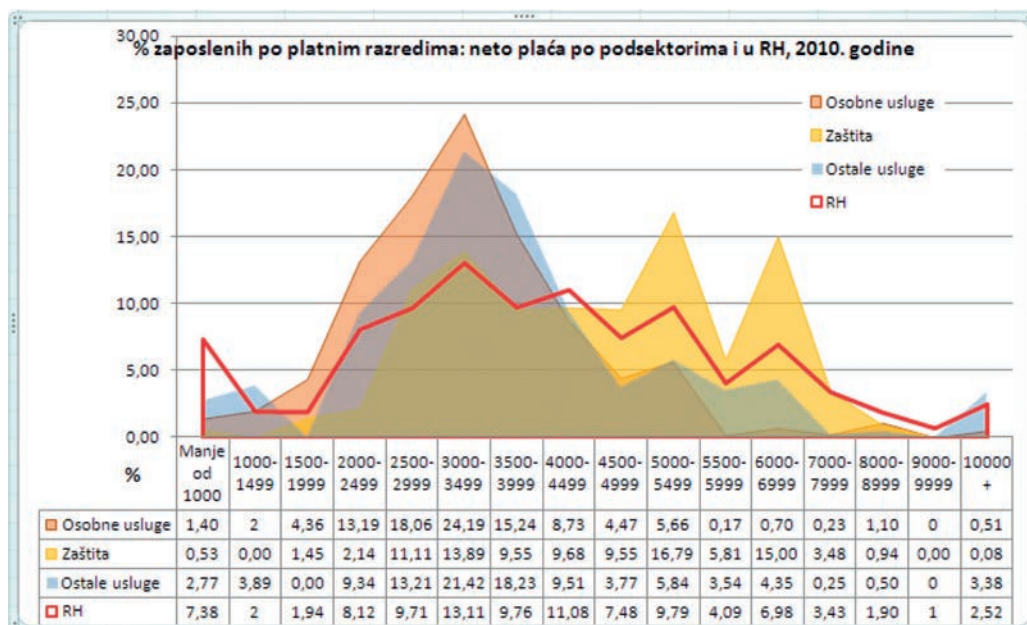
4. Uvjeti rada na tržištu za sektorska zanimanja

4. Uvjeti rada na tržištu za sektorska zanimanja

Motivacija za pohađanje nekog oblika obrazovanja jednim se dijelom oblikuje temeljem informacija o uvjetima rada za ona zanimanja koja se generiraju iz sektora. Kad govorimo o uvjetima rada mislimo na razinu plaća, dominantne uvjete ugovornih obveza, uobičajene sate rada, sigurnost zaposlenja, itd.

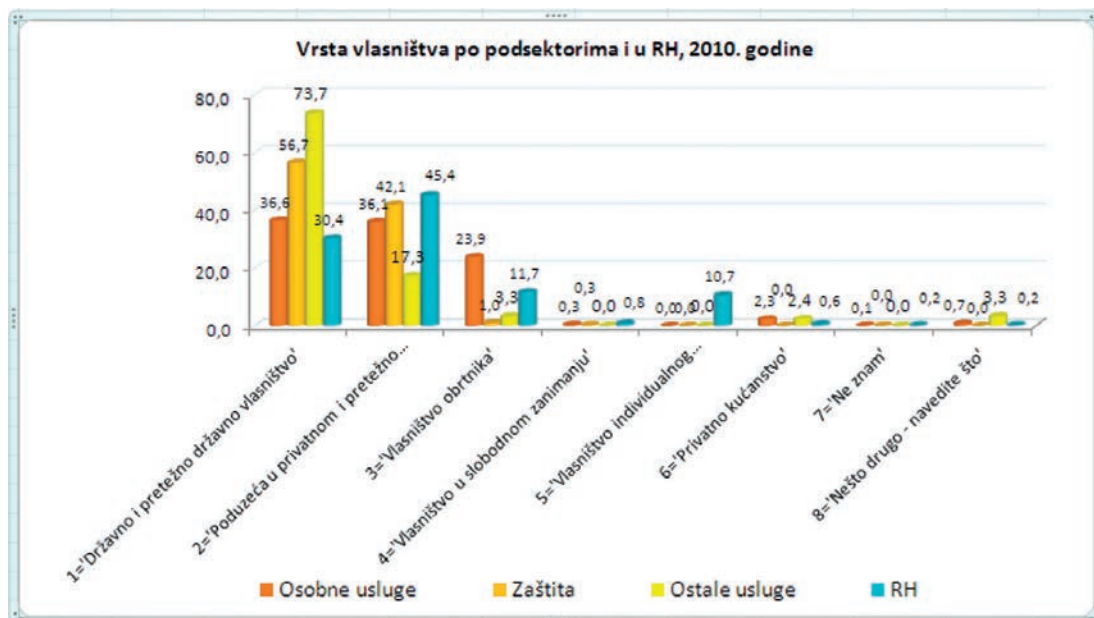
4.1. Neto plaće prema podsektorima

Na slici 21 prikazane su neto plaće u svakom od podsektora Osobnih usluga, Usluga zaštite i Ostalih usluga u 2010. godini. U tom je razdoblju u RH prosječna plaća bila oko 6.400 HRK, u podsektoru Osobnih usluga iznosila je od 3.000-4.000 HRK, u podsektoru Zaštite 5.000-7.000 HRK, a u Ostalim uslugama od 2.500 do 3.500. Sama distribucija plaća prikazana na slici pokazuje da je kod podsektora Osobnih usluga plaća niža nego u prosjeku RH, ali radi se o dijelu gdje je nešto niža kvalifikacijska struktura te postoje mogućnosti dodatne zarade (na crno) koja ovdje jest uzeta u obzir, ali postoji mogućnost da je pojava podcijenjena. Slično se odnosi i na podsektor Ostalih usluga. Podsektor Zaštite je u dobrom dijelu zaposlen u području javne uprave, pa između ostaloga primjećujemo da se kreće u prosjeku RH. Iz ovoga možemo primijetiti da je podsektor Zaštite interesantniji za zapošljavanje mladih, ali ne možemo zanemariti niti Osobne usluge, čija se vrijednost neto plaće lagano penje tijekom godina.

Slika 21. Neto plaće u podsektorima

S druge strane, visoka koncentracija ključnih djelatnosti u samo nekoliko županija u RH, a naročito Osobnih usluga u Gradu Zagrebu može dovesti do hiperprodukcije u onim županijama gdje djelatnosti trenutno nisu dovoljno razvijene. Konkretno u nekim županijama nemamo za neka zanimanja obrazovne ponude, primjerice u Ličko-senjskoj ili Požeško-slavonskoj kod Osobnih usluga dok je kompletna koncentracija ponude za zaštitare smještena u Varaždinsku županiju. Također se primjećuje da Grad Zagreb nosi skoro polovinu obrazovne ponude za ostala zanimanja ovog sektora. Nije nevažno prilikom donošenja razvojnih strategija fenomen povećanja plaća za zanimanja u podsektoru Usluga dovesti u izravnu vezu s količinom školovanog kadra na razini srednjeg obrazovanja te mogućnošću vertikalnog napredovanja te s jakom gravitacijskom moći razvijenih zemalja koje privlače naše kadrove. U tom kontekstu treba promisliti kako pozicionirati upisne kvote već u strukovnom obrazovanju (a i dalje) da se ovakav trend zaustavi jer on ne samo što potencijalno umanjuje konkurentnost domaćih usluga nego negativno djeluje i na privlačenje stranih ulaganja u sektoru. Pristupanje EU sigurno neće umanjiti ove probleme nego ih može samo dodatno potencirati.

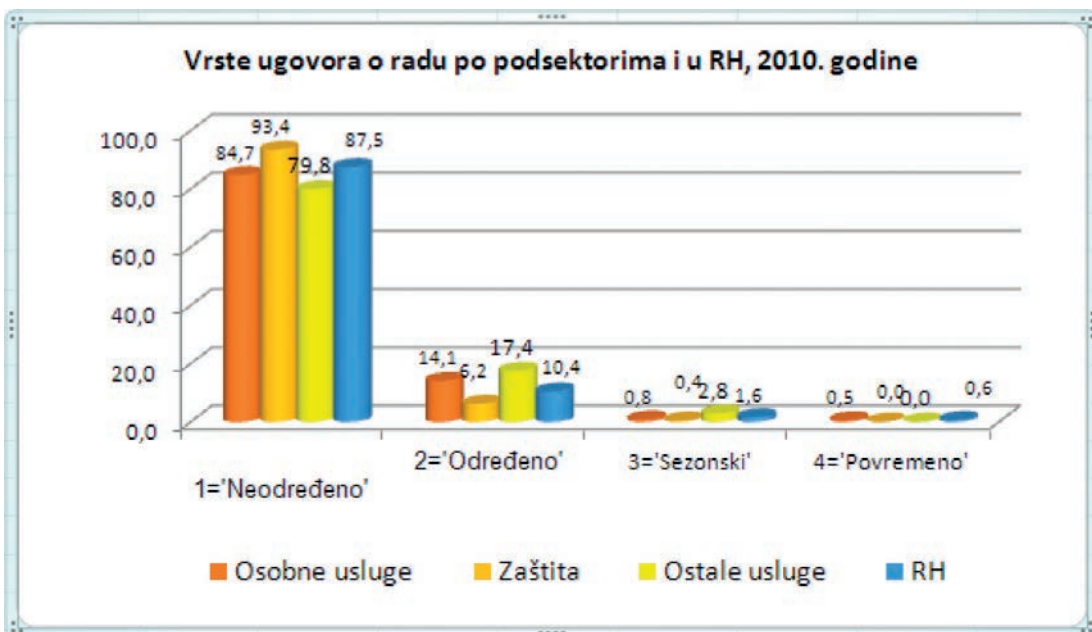

Slika 22. Vlasništvo poslovnih subjekata u podsektorima

Ako primijetimo raspodjelu vlasničke strukture po podsektorima možemo zaključiti da je podsektor Osobnih usluga podjednako zastupljen u državnom i privatnom vlasništvu no ako se malo dublje analizira može se primijetiti da u privatnom vlasništvu postoji znatno veći broj trgovačkih društava s malo zaposlenih (često jedan do dva). Podsektor Zaštite zastupljen je s cca 20% više u državnom nego u privatnom vlasništvu. Razlika je najizraženija kod podsektora ostalih usluga, gdje vodeću ulogu poslodavca ima država.

4.2. Ugovori o radu

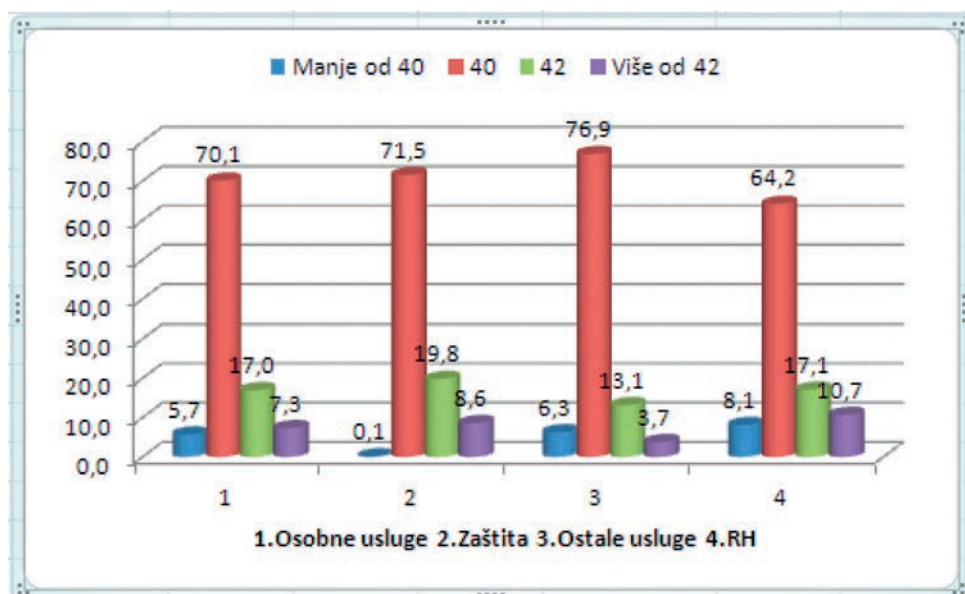
Prema vrsti rada koja dominira u sektoru može se reći da zaposlenici uglavnom uživaju relativnu sigurnost kroz ugovore o radu na neodređeno vrijeme, a njihova je učestalost relativno izjednačena u sva tri podsektora (Slika 23). Međutim, stvarne sigurnosti na tržištu rada više nema, posebno kad je vlasnička struktura poput one prikazane na Slici 22., i to naročito za podsektor Osobnih usluga. U tom su podsektoru radnici većinom zaposlenici ili vlasnici malih poduzeća ili obrta, a upravo je među njima prisutan trend zatvaranja uslijed tržišne prilagodbe. Vidimo da je kod podsektora Zaštite i ostalih usluga zastupljeno državno vlasništvo. Veći postotak zaposlenika u ta dva podsektora na neki je način i zaštićeniji kroz jače djelovanje sindikata.

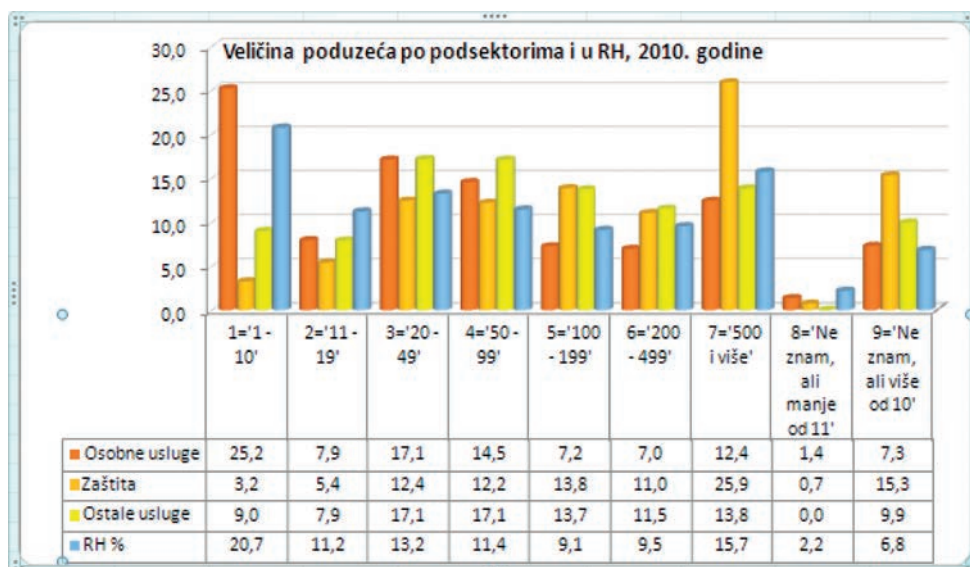
Slika 23. Vrste ugovora o radu u sektoru

4.3. Sati rada i veličina poduzeća

Drugi uvjeti rada poput uobičajenih sati rada pokazuju sličnosti u sva tri podsektora. Nešto veći postotak zaposlenih u podsektoru Ostalih usluga 76,9% radi 40 sati tjedno dok je taj postotak kod podsektora Osobnih usluga i Zaštite niži, 70,1 i 71,5%. Što se tiče rada od i preko 42 sata, prisutan je najviše u podsektoru Zaštite, u kojem je ujedno i najniži postotak rada ispod 40 sati.

Slika 24. Sati rada u podsektorima

Slika 25. Zaposleni prema veličini poslovnog subjekta

Na slici 25. prikazali smo veličinu poduzeća prema broju zaposlenika u dva podsektora. Uz plaću, vrstu ugovora, i tip vlasništva i veličina poduzeća utječu na uvjete rada u podsektorima. Vidimo da u podsektoru Osobnih usluga prevladavaju mala poduzeća s jednim do deset zaposlenih, dok je podsektor Zaštite najzastupljeniji u velikim poduzećima s 500 i više zaposlenih. Kod podsektora Ostalih usluga zaposlenici su podjednako zaposleni u poduzećima s 20-49 i 50-99 zaposlenika sa otprilike 17%.

ZAKLJUČCI O UVJETIMA RADA U SEKTORU USLUGA

- › U sva tri podsektora uvjeti su rada prosječni u odnosu na one koji su prisutni u ukupnom gospodarstvu.
- › Najprominentnije su relativno niske plaće, a mogućnost razvoja karijere prema zanimanjima koja pružaju mogućnost vrlo visokih plaća u odnosu na prosjek svakog od podsektora vrlo su slabo zastupljene.
- › Velika većina ugovora o radu sklopljeni su na neodređeno vrijeme i sati rada su uobičajeno od 40 do 42 sata tjedno.
- › Većina zaposlenika koji rade u privatnim poduzećima s brojem zaposlenika od 1 do 50 radnika, osim u podsektoru zaštite.
- › Zaključujemo da motivacija za upis u obrazovne programe koji vode ka sektorskim zanimanjima nije iznadprosječna zbog uvjeta rada koji vladaju na tržištu.

5. Usklađivanje ponude i potražnje

5. Usklađivanje ponude i potražnje

Otkrivanje neusklađenosti u strukturi ponude i potražnje nužan je postupak koji treba prethoditi svakom planiranju obrazovnih programa kao i njihovih ishoda. Svaka takva analiza mora uzeti u obzir prirodan odljev u mirovinu, ali mnogo je važnije definirati razvojne potrebe tako da neki od programa koji možda pokazuju viškove mladih po radnom mjestu mogu u stvarnosti biti nedostatni za srednjoročne planove razvoja. Evo pitanja koja se moraju postaviti u tom slučaju:

- › Kakvi su programi potrebni za budući razvoj?
- › Koliko i kakvih će nam zanimanja trebati za ključne djelatnosti koje će biti nositelji razvoja?
- › Trebaju li nam 3-godišnji ili 4-godišnji programi te koliko treba osigurati viših i visokih kvalifikacija po ključnim djelatnostima?
- › Kakve je obrazovne ishode nužno osigurati s obzirom na djelatnosti u kojima se koriste sektorska zanimanja?

U ovom poglavlju pokušat ćemo dati primjere kako se rezultati gore opisane analize profila sektora mogu koristiti za praktične namjene kao što je planiranje upisa i upisnih kvota i planiranje razvoja ljudskih resursa koje je usklađeno s potrebama gospodarskog razvoja.

5.1. Zamjena postojeće radne snage u ključnim djelatnostima usluga

Vrlo često prostorni raspored sektora ima puno veći utjecaj na tržištu rada no što se čini pri analiziranju podataka za čitavu zemlju. Na nacionalnoj se razini može činiti da su ponuda i potražnja za znanjima nekog od sektora izjednačena, ali kada gledamo regionalna tržišta rada vidimo često velike neujednačenosti koje doprinose rastu nezaposlenosti mladih. U Hrvatskoj je mobilnost radne snage mala, tako da se ne može očekivati da će mladi iz jedne regije preseliti u drugu za poslom dovoljno brzo, a da ne uđu u dugotrajnu nezaposlenost ili da se ne zaposle izvan svoje struke. Kad se analizira mobilnost, treba svakako imati na umu i činjenicu da ona ovisi dodatno i o plaćama u pojedinoj skupini zanimanja, pa će kod zanimanja s manjim plaćama ona biti i manja. Sljedeća tablica prikazuje raspored obrazovnih programa u sektoru te broj poduzeća i zaposlenih prema županijama kako bismo vidjeli kakav je odnos zaposlenih i mladih koji završavaju škole.

Sektor 13	Zaposleni sa sektorskim zanimanjima	Zaposleni stari 50-64 godine	Godišnji odlazak u mirovinu	Maturanti iz 3-god.škola	Maturanti iz 4-godišnjih škola	Maturanti 4. godišnjih škola koji ostaju na tržištu rada (53%)	Maturanti koji ostaju na tržištu iz 3-god. i 4-god. škola	Mladih po radnom mjestu
VT	250	83	6	42	-	-	42	7,6
SB	708	215	14	93	-	-	93	6,5
VU	626	205	14	68	-	-	68	5,0
KR	533	171	11	55	-	-	55	4,8
OS	1.731	557	37	135	26	14	161	4,3
KA	627	214	14	58	-	-	58	4,1
KP	522	171	11	46	-	-	46	4,0
ŠI	622	205	14	31	22	12	53	3,9
VŽ	1.086	340	23	58	27	14	85	3,8
ČA	888	283	19	68	-	-	68	3,6
ST	3.580	1.174	78	203	57	30	260	3,3
ZG	1.616	544	36	108	-	-	108	3,0
ZD	1.391	428	29	50	27	14	77	2,7
RH	40.062	12.655	844	1.527	302	160	1.829	2,2
SI	1.143	339	23	44	-	-	44	1,9
PŽ	228	73	5	8	-	-	8	1,6
PU	2.205	733	49	59	19	10	78	1,6
BJ	720	220	15	23	-	-	23	1,6
RI	3.263	1.051	70	58	34	18	92	1,3
GZG	16.932	5.191	346	298	90	48	388	1,1
DU	1.123	375	25	22	-	0	22	0,9
GO	268	84	6	-	-	-	-	0,0

Tablica 20. Zamjena radne snage za sektor Usluga

U izračun su uključene sve djelatnosti u županijama u kojima su zaposlene osobe sa zanimanjima iz sektora, a ne samo one djelatnosti koje su ključne za ovaj sektor. Na taj smo način mogli bolje procijeniti ukupnu potražnju za sektorskim zanimanjima budući da smo uključili i one djelatnosti u kojima je vrlo mali postotak sektorskih zanimanja. To je posebno važno kod sektora koji imaju veliku disperziju zanimanja.

U ključnim djelatnostima koje su značajni korisnici znanja iz sektora Usluga ukupno imamo prema izvoru FINA-e 40.062 osobe na razini Hrvatske. Iz prethodne analize dobne strukture zaposlenih u sektoru znamo da među zaposlenima imamo između 50-55% osoba starih od 50-64 godine. Stoga je lako izračunati da će godišnje u idućih 15 godina u mirovinu odlaziti određeni broj zaposlenih koje treba zamijeniti novim zaposlenicima. Interesantno je promotriti u kojoj mjeri učenici koji završavaju srednje strukovne škole popunjavaju ta radna mjesta kako bismo vidjeli postoji li zamjena radne snage od strane mladih koji izlaze iz redovnog sustava obrazovanja.

Razdvojili smo učenike koji završavaju 3-godišnje i 4-godišnje škole budući da je njihova prisutnost na tržištu rada nakon završetka obrazovanja vrlo različita. Dok većina učenika 3-godišnjih škola dolazi na tržište rada i najčešće se prijavljuje u evidenciju nezaposlenih Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, a potom se zapošljava u prvoj godini, polovica prijavljenih učenika, u velikom postotku učenici 4-godišnjih škola, za sada ne upisuju visoke škole i fakultete te su dostupni lokalnom tržištu rada.

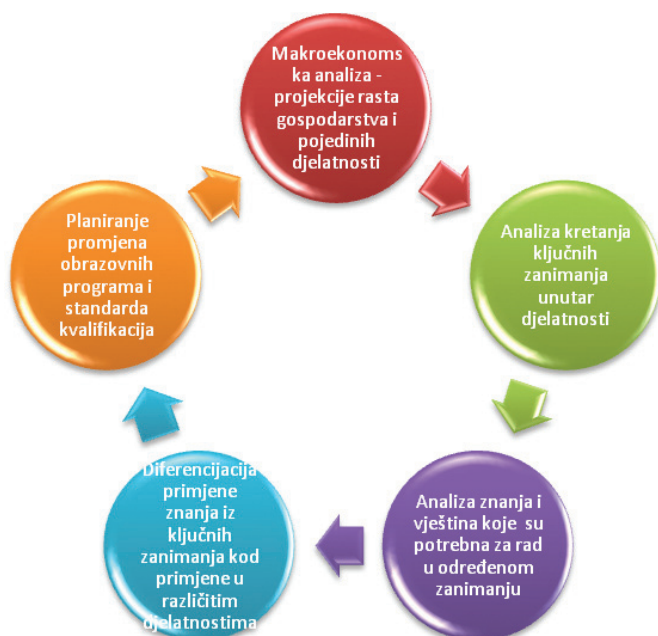
Istraživanja, koja su dijelom ovog profila, ustanovila su da se mladi koji završavaju 4-godišnje strukovne škole iz područja ovog sektora, u zanemarivom postotku upisuju na sveučilišne i stručne studije.

Rezultati pokazuju da za grane djelatnosti vezane za uslužni sektor na razini Hrvatske ima samo dvoje mladih koji bi se mogli zaposliti na jednom ispražnjenom radnom mjestu na razini Hrvatske. U nekim županijama prisutni su vrlo veliki viškovi mladih s danim zanimanjima, posebno u Virovitičko-podravskoj županiji (7,6 mladih na jedno radno mjesto), te Brodsko-posavskoj (6,5). S druge strane, postoje županije gdje ima nedovoljno mladih da zamjene postojeće radnike kao što je slučaj u Gradu Zagrebu (1:1) dok u Dubrovačko-neretvanskoj i Ličko-senjskoj županiji ima manje od jedne mlade osobe po radnom mjestu.

5.2. Kako se mogu koristiti rezultati analize u profilu sektora?

OBRAZOVNE POTREBE ZA GOSPODARSKI RAZVOJ

Planiranje ljudskih resursa koje bi trebalo pratiti razvojne strategije županija značajno bi trebalo utjecati kako na upisne kvote tako i na vrste obrazovnih programa koji će se nuditi u budućnosti ali i na specifične obrazovne ishode svakog od programa. Usklađenost budućih potreba i sadašnjih kvalifikacija trebala bi biti dijelom procesa izgradnje znanja za potrebe regionalnog razvoja. U Hrvatskoj je takva usklađenost u povojima te je značajan izazov staviti obrazovne institucije u funkciju gospodarskog razvoja. Pri tome nije cilj ponoviti povezanost pojedinih poduzeća s pojedinim školama i njihovim potrebama nego pokušati predvidjeti buduće potrebe na tržištu rada i planirati kvalifikacije njima u prilog.

Slika 26. Proces planiranja kvalifikacija

Shema prikazuje mogući proces kojim se treba koristiti za planiranje kvalifikacija za potrebe gospodarskog razvoja. Svi elementi metodologije koji su korišteni u ovom profilu sektora mogu se upotrijebiti za planiranje regionalnih i nacionalnih kvalifikacija. Planiranje samo na nacionalnoj razini može dovesti do velikih grešaka budući da se primjena znanja uvelike razlikuje iz jedne djelatnosti do druge i kvalifikacijski okvir trebao bi podupirati nadogradnju znanja kako unutar pojedinih obrazovnih sektora tako i između različitih sektora. Primjerice, stolar koji je radio u građevinskoj industriji morao bi moći nadograditi svoje kompetencije za rad u drvenoj industriji budući da su mnoge komponente znanja i poznavanje materijala slične. S druge strane, primjena bazičnih znanja također bi mogla naći svoje mjesto i u djelatnosti brodogradnje, no tu je neophodna primjena i nadogradnja znanja onima koja se nalaze u sektoru Strojarnstva, brodogradnje i metalurgije. Takva protočnost znanja značajna je za zapošljivost radnika u uvjetima brze prilagodbe znanja i vještina promjenama na tržištima roba i usluga. Globalna će konkurencija zahtijevati agilne, prilagodljive i inovativne obrazovne sustave.

PLANIRANJE INDUSTRIJSKE POLITIKE

Svaka grana djelatnosti u velikoj mjeri ovisi o raspoloživim ljudskim resursima te je nužno industrijski razvoj i industrijske politike temeljiti na analizi postojećih ljudskih potencijala, na vrstama kvalifikacija na svim razinama obrazovanja kao i slobodnoj radnoj snazi koja ima odgovarajuće vještine koje bi se mogle upotrijebiti. Već je ova analiza pokazala da će zanimanja iz sektora Usluga pratiti industrijski razvoj i time osigurati konstantni rast koji je direktno vezan s rastom industrije u RH.

Zaključak

Zaključak

Potražnja za zanimanjima

- › Uslužni sektor izuzetno je disperziran po mnogim granama i djelatnostima.
- › Potražnja po zanimanjima u porastu je u svim ključnim djelatnostima, ali još uvijek na relativno niskoj razini osim u Gradu Zagrebu.
- › Postoji velik potencijal za razvoj ovog sektora po drugim urbanim sredinama jer očita je veza između razvoja gospodarstva i uslužnih djelatnosti.
- › Odabir zanimanja nije adekvatan i traži novo istraživanje te definiranje obuhvata sektora. Među raznorodnim zanimanjima javlja se hiperprodukcija frizera koji čine najveću grupu nezaposlenih. Javljaju se preklapanja s drugim sektorima, posebno sa zdravstvom (farmaceuti, maseri, njegovatelji itd.) i turizmom (spremačice, čistačice).
- › Zbog svoje specifične primjene, ovaj sektor doživljava uspone i padove ukupnog gospodarstva, ali kad jednom dosegne određenu razinu primjene pojavi se inercija prema dolje tako da je umjesto pada često prisutna stagnacija što ovisi o cjelokupnom gospodarstvu.

Potražnja za kompetencijama

- › Razmjerno je velik udio zajedničkih strukovnih kompetencija (u svim zanimanjima u podsektorima) koje su identificirali poslodavci, a navode ih kao relevantne i drugi izvori. To su poznavanje interneta i računalna pismenost, komuniciranje, organizacija rada, poduzetničke kompetencije, prezentacijske vještine, strani jezik, zaštita na radu, vještina učiti kako učiti, zaštita okoliša, osnove poslovanja.
- › Kod malih i srednjih poslodavaca tražene su šire kompetencije, a upravo takvi poslodavci i prevladavaju u ovom sektoru.
- › Poslodavci dominantno očekuju obrazovanje u trajanju od 4 godine. U podsektoru Ostalih usluga i dalje postoje zanimanja za koja poslodavci smatraju da je dovoljno trogodišnje obrazovanje.
- › Zahtjeve za kompetencijama očekivanima u budućnosti treba prije svega tražiti u strateškim i tehnološkim razvojnim dokumentima. Poslodavci uglavnom nisu bili spremni istaknuti potrebe za takvim kompetencijama.
- › Detaljnija analiza matrice kompetencija pokazat će koje su zajedničke (preklapajuće) skupine kompetencija za sektorska zanimanja, a koje su skupine specifične samo za neka zanimanja. Ovaj pak podatak puno znači kod planiranja kvalifikacija jer govori za koja je sve zanimanja moguće osposobljavati kroz jednu kvalifikaciju definiranjem zajedničkih i specifičnih sadržaja, a sve u cilju racionalizacije broja kvalifikacija i njihove usmjerenosti potrebama gospodarstva (sektorskim zanimanjima).

- › Poslodavci su kao vrlo veliku vrijednost u smislu povećanja zapošljivosti istakli stručnu praksu kod poslodavca radi stjecanja radnog iskustva i radnih navika te su predlagali i povećanje dosadašnjeg trajanja stručne prakse kod poslodavaca.

Ponuda zanimanja

- › U podsektoru Ostalih usluga imamo visoku stopu aktivnosti (iznad prosjeka) i stopu zaposlenosti (unutar prosjeka) čak i u odnosu na ciljeve Agende 2020, koja govori o 75% stopi zaposlenosti za dobnu skupinu 20-64 dok je ispod prosjeka stopa aktivnosti u podsektorima Osobnih usluga i Usluga zaštite, kao i stopa zaposlenosti.
- › Dobna struktura kod podsektora Osobnih usluga indicira potencijalne probleme kod zamjene radne snage tako da bilo kakav rast potražnje mora naići na probleme u ponudi radne snage, dok je u ostala dva podsektora struktura povoljnija.
- › Obrazovna struktura u Osobnim uslugama i Uslugama zaštite kako zaposlenih tako i nezaposlenih i neaktivnih bolja je negoli kod Ostalih usluga, ali i dalje je na nižoj razini. Što je stupanj obrazovanja niži, veća je i koncentracija nezaposlenosti.

Ponuda kvalifikacija

- › Broj upisanih učenika u programe sektora Usluga opao je više negoli u drugim strukovnim sektorima te više negoli kod dobne skupine koja pohađa srednje škole općenito (između 8% i 12% tijekom promatranog razdoblja). Međutim, razlike su još veće ako promatramo različite vrste programa:
 - četverogodišnji programi: gubitak upisanih učenika iznosi -8,197%, što znači da se opadanje odvija oko 4 puta brže nego u svim četverogodišnjim strukovnim programima (-1,9%) te samo oko 1% više no što je trend u promatranjoj učeničkoj skupini;
 - trogodišnji programi: gubitak učenika iznosi -12,59% u promatranom razdoblju, što je dvostruko manje nego u svim trogodišnjim strukovnim programima i oko 1,5 puta više nego u četverogodišnjim programima iz ovog sektora.
- › Velika je rasprostranjenost zanimanja na kojima se zapošljavaju osobe s kvalifikacijama iz sektora Usluga. Tako se svaki treći frizer zaposlio u skupini zanimanja frizera, tek svaki šesti kao prodavač, a svaki dvanaesti kao konobar. S druge strane, u zanimanju kozmetičar polovica zaposlenih su kozmetičari, a ostalo su prodavači, konobari i maseri. Pediker je vrlo slično kao i kozmetičar.

Uvjeti na tržištu

- › U sva tri podsektora uvjeti rada su prosječni u odnosu na one koji su prisutni u ukupnom gospodarstvu.
- › Prevladavaju relativno niske plaće, a mogućnost razvoja karijere prema zanimanjima koja pružaju mogućnost vrlo visokih plaća u odnosu na prosjek svakog od podsektora vrlo su slabo zastupljene.
- › Velika većina ugovora o radu sklopljeni su na neodređeno vrijeme, a obično se radi od 40 do 42 sata tjedno.

- › Većina zaposlenika radi u privatnim poduzećima koja imaju od 1 do 50 radnika, osim u podsektoru Zaštite.
- › Motivacija za upis u obrazovne programe koji vode ka sektorskim zanimanjima nije iznadprosječna zbog uvjeta rada koji vladaju na tržištu.

Očekivanja

- › Svi indikatori govore o solidnom potencijalu ovog sektora kroz sljedeće mehanizme:
 - širenje znanja i vještina u druge djelatnosti,
 - rast ključnih djelatnosti održivom dinamikom,
 - prostorno širenje i ključnih i ostalih djelatnosti,
 - jačanje regionalne prisutnosti sektora.
- › Postojeći potencijal razvoja gospodarskih djelatnosti koje ovise o sektorskim zanimanjima mogao bi biti ograničen ponudom rada zbog:
 - prostorne disperzije sektorskih zanimanja koja uvjetuje stvaranje viškova odnosno manjkova radne snage;
 - dobne strukture radne snage u kojoj dominira starija populacija;
 - pada broja upisanih učenika u sektorskim programima koji je veći od prosjeka za cijelu populaciju;
 - opasnosti od iseljavanja najkvalitetnijeg kadra iz sektora.

Dodatci

Dodatak 1.

Popis zanimanja u sektoru (NKZ)

Šifra sektora	Naziv podsektora
1310	Osobne usluge
1320	Usluge zaštite
1330	Ostale usluge (ostale osobne usluge)

Nkz4	Nkz7	Naziv	Sektor
1228	1228110	direktor poslovanja društva za uklanjanje otpadnih voda	1330
1228	1228210	direktor poslovanja društva komunalne čistoće	1330
1228	1228310	direktor poslovanja društva za osobne usluge	1310
1239	1239130	direktor zaštitarske službe	1320
1318	1318110	direktor maloga društva za pranje i čišćenje	1310
1318	1318210	direktor maloga društva za osobne usluge	1310
2149	2149217	voditelj zaštitarske službe	1320
2311	2311907	predavač kriminalistike	1320
2311	2311918	sveučilišni asistent kriminalistike	1320
2311	2311929	sveučilišni profesor kriminalistike	1320
2472	2472347	inspektor zaštite od požara	1330
3119	3119985	dimnjačarski poslovođa	1310
3119	3119995	poslovođa čišćenja	1310
3132	3132214	Kinooperator	1320
3151	3151026	protupožarni nadzornik	1330
3211	3211114	tehničar preparator	1310
3211	3211126	Preparator	1310
3450	3450116	Kriminalist	1320
3450	3450216	voditelj zaštitarskih poslova	1320
3450	3450226	privatni detektiv	1320
3471	3471514	Tetovirač	1320
4134	4134214	Videotekar	1310
4134	4134224	iznajmljivač odjeće	1310
4134	4134244	iznajmljivač vozila	1310
4134	4134254	iznajmljivač plovila	1310
4134	4134264	iznajmljivač opreme	1310

5141	5141113	frizer za žene	1310
5141	5141123	frizer za muškarce	1310
5141	5141133	Frizer	1310
5141	5141145	frizer, majstor	1310
5141	5141155	vlasuljar, specijalizirani	1310
5141	5141213	Kozmetičar	1310
5141	5141214	kozmetički tehničar	1310
5141	5141225	kozmetičar, majstor	1310
5141	5141235	masker, specijalizirani	1310
5141	5141313	Pediker	1310
5141	5141325	pediker, majstor	1310
5141	5141414	Maser	1310
5141	5141422	maser-kupeljar	1310
5142	5142114	Pratitelj	1310
5143	5143112	Grobar	1310
5149	5149314	Astrolog	1310
5149	5149322	Gatara	1310
5161	5161113	Vatrogasac	1330
5161	5161214	vatrogasni tehničar	1330
5161	5161225	vatrogasni tehničar, specijalizirani	1330
5162	5162114	Policajac	1320
5163	5163114	pravosudni policajac	1320
5169	5169113	Čuvar	1320
5169	5169123	Vratar	1320
5169	5169133	komunalni redar	1320
5169	5169214	kupališni spasilac	1320
5169	5169224	gorski spasilac	1320
5169	5169312	čuvar objekata i okoliša	1320
5210	5210212	Fotomodel	1310
5210	5210222	umjetnički model	1310
7124	7124233	Roletar	1310
7124	7124245	roletar, majstor	1310
7129	7129332	čuvar ophodar	1320
7139	7139113	kućni majstor	1310
7143	7143113	Dimnjačar	1310
7143	7143125	dimnjačar, majstor	1310

7143	7143312	Raskužitelj	1310
7321	7321112	pomoćni gipsmodelar	1310
7321	7321123	Gipsmodelar	1310
7321	7321135	gipsmodelar, specijalizirani	1310
7321	7321212	Lončar	1310
7331	7331112	pletač slamom	1310
7331	7331212	Drvodjelja	1310
7331	7331312	izrađivač predmeta od školjki	1310
7331	7331322	rezbar predmeta od rogovlja	1310
7331	7331332	izrađivač kamenih predmeta	1310
7331	7331342	medičar i voskar	1310
7331	7331352	izrađivač tradicijskih predmeta	1310
8287	8287112	sastavljač naočala	1310
8290	8290612	rukovatelj vagon	1310
9120	9120111	čistač obuće	1310
9120	9120121	plakatar	1310
9131	9131111	kućna pomoćnica	1310
9132	9132111	čistačica	1310
9141	9141111	pazikuća	1310
9141	9141211	Zvonar	1310
9141	9141221	crkvenjak	1310
9142	9142111	ručni perač automobila	1310
9142	9142121	perač prozora	1310
9151	9151111	dostavljač	1310
9151	9151141	Nosač	1310
9152	9152141	poslužitelj zahoda	1330
9152	9152151	Biljeter	1310
9161	9161111	utovarivač otpada	1330
9162	9162111	čistač ulica	1330
9162	9162121	perač ulica	1330
9162	9162131	kupališni radnik	1330
9162	9162141	radnik na tržnici	1330
9162	9162151	radnik za pomoć u kući	1310

Dodatak 2.

Djelatnosti po podsektorima (NKD)

Osobne usluge

Šifra NKD	Naziv djelatnosti	Razina
960	Ostale osobne uslužne djelatnosti	1
970	Djelatnosti kućanstava koja zapošljavaju posluđu	3
812	Djelatnosti čišćenja	3
532	Djelatnosti pružanja ostalih poštanskih i kurirskih usluga	3
811	Upravljanje zgradama	3
823	Organizacija sastanaka i poslovnih sajmova	3
559	Ostali smještaj	4
781	Djelatnosti agencija za zapošljavanje	4
932	Zabavne i rekreacijske djelatnosti	4
552	Odmarašta i slični objekti za kraći odmor	4
324	Proizvodnja igara i igračkica	4
852	Osnovno obrazovanje	4
873	Djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem za starije osobe i osobe s invaliditetom	4
239	Proizvodnja brusnih proizvoda i nemetalnih mineralnih proizvoda, d. n.	4
381	Skupljanje otpada	4
851	Predškolsko obrazovanje	4
551	Hoteli i sličan smještaj	4
370	Uklanjanje otpadnih voda	4
562	Djelatnosti kateringa i ostale djelatnosti pripreme i usluživanja hrane	4
931	Sportske djelatnosti	4
203	Proizvodnja boja, lakova i sličnih premaza, grafičkih boja i kitova	4
855	Ostalo obrazovanje i poučavanje	4
256	Obrada i prevlačenje metala; strojna obrada metala	4
651	Osiguranje	4
861	Djelatnosti bolnica	4

853	Srednje obrazovanje	4
453	Trgovina dijelovima i priborom za motorna vozila	4
683	Poslovanje nekretninama uz naplatu ili na osnovi ugovora	4
900	Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti	4
284	Proizvodnja strojeva za obradu metala i alatnih strojeva	4
465	Trgovina na veliko informacijsko-komunikacijskom opremom	4
236	Proizvodnja proizvoda od betona, cementa i gipsa	4
949	Djelatnosti ostalih članskih organizacija	4
773	Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) ostalih strojeva, opreme te materijalnih dobara	4
473	Trgovina na malo motornim gorivima i mazivima u specijaliziranim prodavaonicama	4
252	Proizvodnja metalnih cisterni, rezervoara i sličnih posuda	4
261	Proizvodnja elektroničkih komponenta i ploča	4
910	Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti	4
234	Proizvodnja ostalih proizvoda od porculana i keramike	4
120	Proizvodnja duhanskih proizvoda	4
352	Proizvodnja plina; distribucija plinovitih goriva distribucijskom mrežom	4
941	Djelatnosti poslovnih organizacija, organizacija poslodavaca i strukovnih članskih organizacija	4
360	Skupljanje, pročišćavanje i opskrba vodom	4
854	Visoko obrazovanje	4
329	Prerađivačka industrija, d. n.	4
772	Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo	4
466	Trgovina na veliko ostalim strojevima, opremom i priborom	4
108	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	4
091	Pomoćne djelatnosti za vađenje nafte i prirodnog plina	4
439	Ostale specijalizirane građevinske djelatnosti	4
279	Proizvodnja ostale električne opreme	4
469	Nespecijalizirana trgovina na veliko	4
452	Održavanje i popravak motornih vozila	4
872	Djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem za osobe s teškoćama u razvoju, duševno bolesne i osobe ovisne o alkoholu, drogama ili drugim opojnim sredstvima	4
274	Proizvodnja električne opreme za rasvjetu	4
492	Željeznički prijevoz robe	4
181	Tiskanje i uslužne djelatnosti povezane s tiskanjem	4
601	Emitiranje radijskog programa	4
889	Ostale djelatnosti socijalne skrbi bez smještaja	4
813	Uslužne djelatnosti uređenja i održavanja krajolika	4

879	Ostale djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem	4
139	Proizvodnja ostalog tekstila	4
107	Proizvodnja pekarskih i brašнено-konditorskih proizvoda	4
351	Proizvodnja, prijenos i distribucija električne energije	4
522	Prateće djelatnosti u prijevozu	4
561	Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane	4
162	Proizvodnja proizvoda od drva, pluta, slame i pletarskih materijala	4
472	Trgovina na malo hranom, pićima i duhanskim proizvodima u specijaliziranim prodavaonicama	4
325	Proizvodnja medicinskih i stomatoloških instrumenata i pribora	4
842	Pružanje usluga zajednici kao cjelini	4
649	Ostale financijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i mirovinskih fondova	4
464	Trgovina na veliko proizvodima za kućanstvo	4
271	Proizvodnja elektromotora, generatora, transformatora te uređaja za distribuciju i kontrolu električne energije	4
463	Trgovina na veliko hranom, pićima i duhanom	4
104	Proizvodnja biljnih i životinjskih ulja i masti	4
245	Lijevanje metala	4
412	Gradnja stambenih i nestambenih zgrada	4
451	Trgovina motornim vozilima	4
105	Proizvodnja mliječnih proizvoda	4
433	Završni građevinski radovi	4
581	Izdavanje knjiga, periodičnih publikacija i ostale izdavačke djelatnosti	4
061	Vađenje sirove nafte	4
471	Trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavaonicama	4
477	Trgovina na malo ostalom robom u specijaliziranim prodavaonicama	4
331	Popravak proizvoda od metala, strojeva i opreme	4
467	Ostala specijalizirana trgovina na veliko	4
259	Proizvodnja ostalih gotovih proizvoda od metala	4
611	Djelatnosti žičane telekomunikacije	4
103	Prerada i konzerviranje voća i povrća	4
491	Željeznički prijevoz putnika, međugradski	4
141	Proizvodnja odjeće, osim krznene odjeće	4
841	Državna uprava te ekonomska i socijalna politika zajednice	4
475	Trgovina na malo ostalom opremom za kućanstvo u specijaliziranim prodavaonicama	4
862	Djelatnosti medicinske i stomatološke prakse	4
310	Proizvodnja namještaja	4

920	Djelatnosti kockanja i klađenja	4
422	Gradnja cjevovoda, vodova za električnu struju i telekomunikacije	4
101	Prerada i konzerviranje mesa i proizvodnja mesnih proizvoda	4
222	Proizvodnja proizvoda od plastike	4
421	Gradnja cesta i željezničkih pruga	4
301	Gradnja brodova i čamaca	4
641	Novčarsko posredovanje	4
531	Djelatnosti pružanja univerzalnih poštanskih usluga	4
563	Djelatnosti pripreme i usluživanja pića	4
204	Proizvodnja sapuna i deterdženata, sredstava za čišćenje i poliranje, parfema i toaletno-kozmetičkih preparata	4
110	Proizvodnja pića	4
691	Pravne djelatnosti	4
711	Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo te s njima povezano tehničko savjetovanje	4
383	Oporaba materijala	4
231	Proizvodnja stakla i proizvoda od stakla	4
106	Proizvodnja mlinskih proizvoda, škroba i škrobnih proizvoda	4
172	Proizvodnja proizvoda od papira i kartona	4
494	Cestovni prijevoz robe i usluge preseljenja	4
212	Proizvodnja farmaceutskih pripravaka	4
201	Proizvodnja osnovnih kemikalija, gnojiva i dušičnih spojeva, plastike i sintetičkoga kaučuka u primarnim oblicima	4
233	Proizvodnja proizvoda od gline za građevinarstvo	4
251	Proizvodnja metalnih konstrukcija	4
152	Proizvodnja obuće	4

Usluge zaštite

Šifra NKD	Naziv djelatnosti	Razina
017	Lov, stupačarenje i uslužne djelatnosti povezane s njima	1
801	Djelatnosti privatne zaštite	1
802	Usluge zaštite uz pomoć sigurnosnih sustava	1
749	Ostale stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, d. n.	2
842	Pružanje usluga zajednici kao cjelini	3
012	Uzgoj višegodišnjih usjeva	4
061	Vađenje sirove nafte	4
107	Proizvodnja pekarskih i brašneno-konditorskih proizvoda	4
109	Proizvodnja pripremljene hrane za životinje	4
139	Proizvodnja ostalog tekstila	4
141	Proizvodnja odjeće, osim krznene odjeće	4
151	Štavljenje i obrada kože; proizvodnja putnih i ručnih torba, sedlarskih i remenarskih proizvoda; dorada i bojenje krzna	4
172	Proizvodnja proizvoda od papira i kartona	4
201	Proizvodnja osnovnih kemikalija, gnojiva i dušičnih spojeva, plastike i sintetičkoga kaučuka u primarnim oblicima	4
203	Proizvodnja boja, lakova i sličnih premaza, grafičkih boja i kitova	4
221	Proizvodnja proizvoda od gume	4
222	Proizvodnja proizvoda od plastike	4
231	Proizvodnja stakla i proizvoda od stakla	4
242	Proizvodnja čeličnih cijevi i pribora	4
251	Proizvodnja metalnih konstrukcija	4
271	Proizvodnja elektromotora, generatora, transformatora te uređaja za distribuciju i kontrolu električne energije	4
301	Gradnja brodova i čamaca	4
310	Proizvodnja namještaja	4
352	Proizvodnja plina; distribucija plinovitih goriva distribucijskom mrežom	4
353	Opskrba parom i klimatizacija	4
360	Skupljanje, pročišćavanje i opskrba vodom	4
381	Skupljanje otpada	4
383	Oporaba materijala	4
412	Gradnja stambenih i nestambenih zgrada	4
421	Gradnja cesta i željezničkih pruga	4
433	Završni građevinski radovi	4
439	Ostale specijalizirane građevinske djelatnosti	4

464	Trgovina na veliko proizvodima za kućanstvo	4
477	Trgovina na malo ostalom robom u specijaliziranim prodavaonicama	4
492	Željeznički prijevoz robe	4
493	Ostali kopneni prijevoz putnika	4
495	Cjevovodni transport	4
521	Skladištenje robe	4
522	Prateće djelatnosti u prijevozu	4
581	Izdavanje knjiga, periodičnih publikacija i ostale izdavačke djelatnosti	4
602	Emitiranje televizijskog programa	4
651	Osiguranje	4
711	Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo te s njima povezano tehničko savjetovanje	4
712	Tehničko ispitivanje i analiza	4
721	Istraživanje i eksperimentalni razvoj u prirodnim, tehničkim i tehnološkim znanostima	4
722	Istraživanje i eksperimentalni razvoj u društvenim i humanističkim znanostima	4
741	Specijalizirane dizajnerske djelatnosti	4
812	Djelatnosti čišćenja	4
841	Državna uprava te ekonomska i socijalna politika zajednice	4
843	Djelatnosti obveznoga socijalnog osiguranja	4
852	Osnovno obrazovanje	4
854	Visoko obrazovanje	4
861	Djelatnosti bolnica	4
889	Ostale djelatnosti socijalne skrbi bez smještaja	4
900	Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti	4
910	Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti	4
932	Zabavne i rekreacijske djelatnosti	4
949	Djelatnosti ostalih članskih organizacija	4

Ostale usluge

Šifra NKD	Naziv djelatnosti	Razina
370	Uklanjanje otpadnih voda	3
381	Skupljanje otpada	3
107	Proizvodnja pekarskih i brašeno-konditorskih proizvoda	4
108	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda	4
263	Proizvodnja komunikacijske opreme	4
331	Popravak proizvoda od metala, strojeva i opreme	4
432	Elektroinstalacijski radovi, uvođenje instalacija vodovoda, kanalizacije i plina i ostali građevinski instalacijski radovi	4
433	Završni građevinski radovi	4
477	Trgovina na malo ostalom robom u specijaliziranim prodavaonicama	4
479	Trgovina na malo izvan prodavaonica, štandova i tržnica	4
522	Prateće djelatnosti u prijevozu	4
602	Emitiranje televizijskog programa	4
611	Djelatnosti žičane telekomunikacije	4
612	Djelatnosti bežične telekomunikacije	4
811	Upravljanje zgradama	4
813	Uslužne djelatnosti uređenja i održavanja krajolika	4
822	Djelatnosti pozivnih centara	4
841	Državna uprava te ekonomska i socijalna politika zajednice	4
861	Djelatnosti bolnica	4
862	Djelatnosti medicinske i stomatološke prakse	4
869	Ostale djelatnosti zdravstvene zaštite	4
910	Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti	4
941	Djelatnosti poslovnih organizacija, organizacija poslodavaca i strukovnih članskih organizacija	4

Dodatak 3.

Matrica kompetencija

Nalazi se u digitalnom obliku uz profil sektora.